ستوري مجله څلورمه ګڼه

۲۰۰۸ ع کال

زمونږ ملک دګڼ قامونو شریک کور دی
په دې ملک کې هر یو قام د بل قام ورور دی
د خپل شمېر په کچ حق هر قام ته پکار دی
هسې نه چې د یو تش د بل ډک شکور دی

اروابناد ستوري

ستوري

د خاص کونړ ادبي او کولتوري ټولنې خپلواکه،
ناپېیلې، کولتوري او ادبي خپرونه

لومړی کال، خلورمه ګڼه، وږی- تله، ۱۳۸۷ ل

غوسه د صحت او یادښت دښمنه ده
لرغونی افغانستان
د پور واده
د کونړ سیند وایي
د ستورو کاروان
ښتین او پښتو د ساپوهنې...

زما پیغام د میني او امن پیغام دی

همایون خان

Stori

Independent, Cultural and literary magazine

1st Year, 4th Issue (Sep- Oct) 2008

زما احساس باندې کوم ړوند ملا خواري کړې ده
څکه مې ورور زما په سر سوداګري کړې ده

چاړه یې ایښې ده پخپله مرۍ زور ورکوي
خدای خبر چا مې په دې ورور جادوګري کړې ده
څومره بوله دی وایي ځان ګټم خو ځان به بایلم
په دې ضمیر مې چا په غلا څه باداري کړې ده
د پښتنو په سر کې لو دی د کوپړو خرپا ده
ربه د چا ښېرو ناترسه لوګري کړې ده
هېڅ به ونه ګټي چې ما وژني خو ځان وژني
هسې یې ځان سره دوکه کې جواري کړې ده
له خپله کوره به ځان خلاص کړي خو واکدار به نشي
چا چې د بل فکر د واک ذمه واري کړې ده

کوټواله دابه ستا د ښېټ نیکه دعا وه ګوندې
چې پښتنو بچو له یې خو لپې زاري کړې ده

عرفان الله کوټوال

www.kabirstori.com

Stori Magazine 4th Issue

Sep.-Okt. 2008

STORI ستوري

خپلواکه، کولتوري او ادبي خپرونه

لومړی کال، څلورمه ګڼه، وږی_تله ۱۳۸۷ ل/سپتمبر_اکتوبر ۲۰۰۸م کال

فهرست

سرلیک	لیکوال	مخ
سرلیکنه	اداره	۱
په اسلامي شرعیت کې...	مثل خان صافي	۲
له همایون خان سره مرکه	لایق زاده لایق	۵
التحقیق الوافی لحل...	قاضي خېل امرالله	۸
غصه د صحت او...	شفیع الله تاند	۱۳
لرغونی افغانستان	ډاکتر سرزمین کیمور	۱۵
رحمن بابا		۱۸
د مرحوم کبیر ستوري شخصیت	فضل مولا توره کی	۲۰
په ښوونه او روزنه باندې...	محمد رحیم یوسفي	۲۲
رښتین او پښتو د ساپوهنې...	ډاکتر کبیر ستوری	۲۷
د پور واده	میرویس جلالزی	۳۲
د کونړ سیند وایي	عزیز الله صادق	۳۷
انسان د "انسانیت" لپاره	بصیر بیدار ستوری	۴۰
حادثې	جمشېد ندیم نیازي	۴۲
خدایه بل د ادب ستوری	نجیب الله اکرامي	۴۵
د افغان ادبي بهیر غونډه	محمد اسماعیل څپه	۴۷
د پښتون دعا	بصیر بیدار	۵۱
د ستورو قافلې	داود صدیقي	۵۲
له ولسي شاعر خطاب الله سره...	محمدداود صافی	۵۴
د ستورو کاروان	شاعران	۵۶
له محمدالله کتوازي سره مرکه	سعادت مشوانی	۶۰

خبرتیا

د ستوري مجلې اداره د خپلو ټولو لوستونکو څخه هیله کوي، چې د مجلې په هکله خپل وړاندیزونه او لیکنې د ادارې په پته راواستوي. ترڅو مونږ د لوستونکو په وړاندیزونو د مجلې لیکنې کره او بشپړې کړو، مننه (اداره)

د امتیاز خاوند
د خاص کونړ ادبي او کلتوري ټولنه

مسوول مدیر
عرفان الله کوټوال /0772931465

مرستیال
هدایت الله حیات /0774322484

کتنپلاوی
بصیر بیدار ستوری، محمد داود صدیقي، عصمت الله ملنګ، فضل الهادي عاصم، میر سلام مجاور، ګلرنګ کوچوان

سلار کاره ډله
څېړندوی عبدالقیوم زاهد مشوانی، څېړنیار وجیه الله شپون، شفیع الله تاند

همکار غړي
رحیم الله خان، داود شاه داود، صادق فقیر، رضوان الله شپون

کلنۍ ګډونبیه
افغانستان کې: ۲۰۰ افغانۍ
پاکستان کې: ۲۵۰ کلداري
په نورو هېوادونو کې: ۵۰ امریکایي ډالره

د یوې ګڼې بیه:
افغانستان کې ۲۵ افغانۍ
پاکستان کې ۳۰ کلداري

"ستوری" ستاسو خپرونه ده، ستاسې لیکنې، نیوکې او وړاندیزونه په ورین تندي منې

سرلیکنه

داسې نه ده حقیقت بل څه دی

خدای خبر څومره ښېرې او ازار د پښتنو په قوم مسلط شوي دي، چې هره ورځ یې د کور له یو کونج څخه نه د یو کونجه لوګی خېژي. پېغلې یې د ژوندانه په ارمانونو خاورې اړوي. ماشومان یتیمان کېږي د سپین ږیرو د هیلو اخرتي څواک له برمه لوېږي او ځوانان د یو شیبه خوشاله ژوند په امید په حیرت ګوته په غاښ دي.

که څه هم پښتون ولس پخپله اراده ولاړ قوم دی؛ خو په تنتي ډرامه کې د خپلو بې پامیو ښکار شوی دی بنیادي عوامل د پښتنو په بې اتفاقۍ کې د جدا، جدا پېرانو څخه د طریقې اخیستل دي: نو په دې بنیاد د خپلې سوچه موخې خوا ته راګرځو لکه څرنګه، چې زموږ د دین او مذهب غوښتني دي؛ نو په هغه کې شک کول ـ هېڅ مسلمان پښتون د زغم وړ نه ده او نه ترې سترګې پټېدای شي: خو حقیقت بل څه دی.

د پښتون د کاله جنګ بله بڼه لري دلته په روزانه کشاله کې یو څه غرض لرونکي خوا وي د خپل سیاسي غرضونو رادار ته ناست او خپل هدفونو وړیکې په نښه کوي. دا څنګه کېدلای شي، یو تن او وجود دې نیم مسلمان او نیم کافر وي او همدا رنګه هغه یو فصل، چې د یوې چینې څخه خړوبېږي نیمایي شکرې او نیمایي د ذقوم حاصلات ورکوي دا! د عقل د تقاضا څخه هم وړاندې تحلیل دي فقط زموږ د پښتون د غولونې یواځینی سبب به هر چا ښه باور او یقین دی، چې دوی فکر کوي ګوندې هر څوک، چې ورته څه وواییې هغه به دوی ته ګټه ورکوي او همدغه لمسوونکي د دوی خواخوږي دي؛ خو داسې نه ده مونږه، چې خپل ورور وژنو خپل ځان وژنو همدارنګه هر رنګ، چې خپل ورور ته ورکړو هغه ځان ته ورکړو؛ نو چې ځان ونه غولوو او هر څومره، چې داورو باید مدبرانه څېړنه پرې وکړو او بیا په دې توګه راتلونکې وټاکو.

څرنګه، چې په دې روانو دسیسو کې هرې خوا د انتقاد ګوته زموږ په کاله رابوڅېږي رښتیا داسې نه ده حقیقت بل څه دی.

زموږ پښتون ولس پېنځه زره کلن مذهبي، اجتماعي او سیاسي تاریخ لري موږ ته د ډېرو سترو مشاهرو ویاړ راپه برخه دی. د اجتماع په جوړېدو کې د پښتون ولس د علماؤ روڼ اندو او فلاسفاؤ رول لکه د لمر غوندې ښکاره دی پښتانه د ستونزو د حل ځانګړې کیلي او دستور لري، د پښتون ولس کار د روغو جوړو او سولې او امن راوستلو سره دی نه د دهشتګردۍ او وېره اچونې سره، د سیمې نور قومونه د پښتنو څخه په یو تغر د راټولېدو درسونه اخلي او د اجتماعي ژوند لارې چارې د پښتني دستور او کلتور څخه زده کوي؛ نو راځئ هغه تفاهم یا غلطه پوهېدنه، چې زموږ د پښتنو په کور یې اور پورې کړی پخپله د خپل کاله څخه بهر کړو او خپل ملت او ولس د سیالانو سره سیال کړو. زموږ په ګردو کې یوه پخه وینا ده، چې وایي (د لوړې سره نه وخېژه، چې یو بل څه کا هغه ته کا).

راځئ، چې موږ هم لکه د نورو ملتونو غوندې د خپل مذهبي او کلتوري مراسمو او ژوند څخه لذت واخلو. د صحت په برخه کې خپل سهولتونه برابر او مکمل کړو د تعلیم او تربیې په ګاڼه ځان سمبال کړو ټولنې ته پوهان او ګټور نسل وړاندې کړو او خپل ځانونه د هغه واټن انجام ته ورسوو، چې د ژوندانه په ټولو اړخونو کې یې لرو. پکار ده، چې پښتون ولس یواځې پخپله توره وهلو غړه نه شي، بلکې د اجتماعي ژوند په ټولو اړخونو کې د بل چا احتیاج پورته نکړي او پخپله د علم، ساینس او تکنالوجۍ طرف ته مخه وکړي دا زموږ ټنني نسل ستر ارمان دی، چې د ټولو پر مختللو قومونو سره خپل ویاړ سیال کړي.

اداره

په اسلامي شرعیت کې د مساوات نظریه

مثل خان صافي

اسلامي شریعت د قرآن عظیم الشان د نزول له وخت نه د ټولو مسلمانانو وګړو تر منځ د پوره مساوات نظریه راوړې ده، چې دغه مساوات بې له کوم امتیاز څخه د ټولنې د افرادو او ټولنو تر منځ پوره مساوات دي، د ټولنې د غریبو وګړو تر منځ د شتمنو وګړو تر منځ د امیر او سادون تر منځ دي. چې ټول مسلمانان د اسلامي شریعت په وړاندې سره مساوي دي هغه قانون، چې په غریب تطبیقېږي هغه په شتمن باندې هم تطبیقېږي یو شخص په بل شخص سپین په تور عربي په عجمي باندې غوره والی او اختیار نه لري لکه، چې الله رب العزت فرمایي:

(یا ایها الناس انا خلقناکم من ذکر و انثی و جعلناکم شعوباً و قبایل لتعارفوا ان اکرمکم عندالله اتقاکم الایه).

ژباړه: ای خلکو! موږ تاسو له یو نارینه او یوې ښځې پیدا کړي یاستی بیا مو تاسو قومونه او قبیلې وګرځولې ددې لپاره، چې یو بل سره وپېژنئ یقیناً د الله په نزد تر ټولو غوره او عزتمند په تاسې کې هغه څوک دی، چې تر ټولو پرهیزګار وي.

او د شریعت واقعي لارښود محمد صلی الله علیه وسلم هم په حدیث شریف کې مساوات د وګړو تر منځ داسې بیان کړي دي، چې (الناس سوامیة کاسنان المشط الواحد الافضل لعربی علی عجمی الا باالتقوی) خلک برابر دي د یو بل سره په شان د ګمنزې د غاښونو بهتروالی نشته دی عجمي لره په عربي مګر بهتروالی په اسلام کې په تقوی، پرهیزګاری، کې دی. په بل حدیث شریف کې د نبوت ستر لارښود فرمایي: (ان الله قد اذهب عنکم نحوت ابی هبلة وفقا خدهم باابایهم لا ان الناس من ادم و ادم من تراب واکرم عندالله اتقاهم الحدیث) الله تعالی د اسلام د راتګ په واسطه د جاهلیت د زمانې تکبر او پخپلو پلرونو ویاړ، چې مخکنیو خلکو درلود له منځه یوړو. ځکه چې ټول خلک د ادم اولاد دي او ادم علیه السلام د خاورې نه پیدا شوی دی ډېر عزتمند په تاسو کې هغه څوک دي، چې د الله تعالی څخه وېره ورکې ډېره وي.

نه د اسلامي شریعت له نقطه نظره ټول

مسلمانان که تور وي که سپین که عرب وي که عجم د هر قوم او قبیلې څخه، چې وي په حقوقو وجائبو کې او مسئولیتونو یو پر بل هېڅ بره والي او امتیاز نه لري او په دې برخه کې د یو مور او پلار چې د اولاد حیثیت لري نه دا، چې غیر مسلم افراد پخپلو افرادو د تور سپین مالدار، شتمن، غریب په نوم خانونه اوچت ګڼي د مسلمانانو تر منځ د اوچت والی غوره والي معیار په تقوی پرهیز ګاری کې دی. (تقوی) دې ته وایي، چې د نبي اکرم صلی الله علیه وسلم په لار څوک تګ کوي د شرک کفر ګناهونو څخه ځان وساتي او په عمل کې یې اخلاص وي او د الله تعالی نه په پټه او ښکاره وېره کوي او دغه تفوق او بهتروالی دا معنی نه لري، چې دغه شخص به کوم وي مادي امتیاز لري، بلکې دغه اوچت والی معنوي دي نه مادي.

اسلامي شریعت په وړاندې د مسلمانانو امیر او رئیس د خپلو افرادو سره برابر دي او که بادشاه امیر جرم وکړي: نو د اسلامي شریعت په وړاندې مجرم ګڼل کېږي.

حضرت محمد صلی الله علیه وسلم د الله رسول وو د مسلمانانو امیر وو هغه هم ځان ته په کوم امتیاز نه دی قایل شوی، بلکې فرمایلي یې دي: (انما انا بشرو یوحی الی) زه هم یو انسان یم، چې ما ته وحي کېږي د الله له طرفه: نو په بل ځای کې فرمایي: (المسلمون اخوة لافضل لاحد علی احد) ټول مسلمانان سره ورونه دي بهتروالی نشته مګر تقوی کې فضلیت او بهتروالی دی.

کله، چې رسول الله صلی الله علیه وسلم مریض وو د خپلې وروستی ناروغی په وخت کې په مسجد نبوي کې ټولو خلکو ته وفرمائیل (ای خلکو! که څوک ما په درو وهلي وي ما ورته خپله شا نیولې خپل بدل دې واخلي که چا ته مې کنځل کړي وي نو دا دی زما څخه دې خپل انتقام واخلي که د چا نه مې مال اخیستی وي: نو دا دی زما مال، ترې دې واخلي. چې دا د اسلامي ټولنې د مساوات او برابرتیاوو غوره نمونه ده تر دې وروسته د اسلام خلفا، هم د نبي کریم صلی الله علیه والسلام په نقش روان وو د مسلمانانو لومړی خلیفه حضرت ابوبکر الصدیق رضی الله عنه پخپله لومړۍ وینا کې خلکو فرمایلي وو که ښه کار کولو له ما سره مرسته کوئ که ما بد کار کولو: نو ما برابر کړئ او تر څو، چې ما د الله تعالی او د الله د رسول اطاعت او تعبیداري کوله زما جنډه منئ او که د الله تعالی او د الله د رسول د لارې څخه بې لارې شوم: نو زما خبره مه منئ.

د اسلام دوهم خلیفه حضرت عمر الفاروق رضی الله تعالی عنه ته، چې کله د خلافت چارې وسپارل شوې هغه به هم ددې مطالبو پوره خیال ساته او ټینګار به یې پرې کولو او د حج په موسم کې به یې ټول والیان راغوښتل او اعلان به یې کولو، چې کوم والي یا حاکم که د چا سره زیاتی کړی وي. فرق یې کړی کړي وي یا یې د خپلولی خیال یې ساتلی وي په ناروا اند ما ته دې وواییي، چې تپوس یې وکړم او بدل ترې واخلم د هغه والي او حاکم څخه د عمر بن العارض رضی الله تعالی عنه د ځوی څخه یو کس شکایت وکړو، چې دده د ځوی سره زما د منډې مقابله وه زه ترې مخکې شوم مقابله مې ترې وګټله د عمر بن العارض رضی الله تعالی عنه ځوی زه په سپېره ووهلم په دغه وخت کې عمرو بن العارض رضی الله تعالی عنه د مصر والي وو حضرت عمر رضی الله تعالی عنه عمرو بن العارض رضی الله تعالی عنه ته خط واستوه او ورته ولیکل، چې (متی استعبدتم الناس و قد ولدتهم امهاتهم احراب) د کله نه تا د خلکو نه غلامان جوړ کړي دي او حال دا، چې خلک

خپلو میندو ازاد زیږولي او ورتـه لیکلي وو. چې خپل ځوی د دغـه شخص قصاص تـه حاضر کړه او قـصاص یې تـرې واخیـسـت عمر فـاروق رضـی الله تعـالی عنـه د اسـلامي حکومـت قاضـیانو تـه فرمـان لیکلـی د. چـې د خلکـو تـر منـځ داسـې مـساوات کوئ پـه مـسایلو کې. چې غـریب د خپـل غربـت د وجې نـه ناامیـد، نـه شي او مالـدار او د قـوت خاونـد طمـع پیـدا نـه شي د خپـل قـوت د وجې. بلکې غریب مالدار یو شان وګڼئ.

دا رنګـه حـضرت ابوبکر رضـی الله تعـالی عنـه فرمایلې دي. چې موضوعاتو کې کمزوری سړی زما په نزد قوي دی تر څو. چې حق ورسره د قوي شخص نه واخلم او قوي سړی زما په نزد کمزوری دی تر څو. چې د غریب کمزوري حق ترې واخلم.

دا رنګـه پـه اسـلامي شـریعت کـې د عـادي قـضا. پـه وړانـدې خلفـا، او والیـان د اسـلامي خلافـت محاکمـه شـوي دي د نمـونې پـه ډول د حـضرت علي رضـی الله تعـالی عنـه څخـه د خپـل خلافـت پـه وخـت کـې څـادر ورک شـوی و او د یـو یهـودي وګـړي سـره یـې ومونـده: نـو دعـوی یـې وړانـدې وکـړه دواړه اسـلامي محکمـې تـه وړانـدې شـول اسـلامي محکمـې د یهـودي پـه حـق کـې فیـصله وکـړه او د حـضرت علـي رضـی الله تعـالی عنـه پـه ضـد یـې حکـم صـادر کړ پـه دې وجـه. چې دلایـل د ثبـوت پـیش نکـړی شـول. د کـوفې والـي حضرت معیـزه بن سبعه رضـی الله تعالی عنـه پـه یـوه موضـوع کـې پـه عـادي توګـه د عـادي عـام وګړي په شان محاکمه شو.

په اسلامي شریعت کې که امام د مسلمانانو مشر داسې یو کار وکړي. چې پردی حق ورپورې مربوط وي د حق خاوند کولای شي. چې د قضا. له لارې په زور ګری حق واخلي دغه شخص به د عام شخص په شان اسلامي محکمې ته وړاندې کېږي.

. نـه د وګـړو تـر منـځ مـساوات سـاتل د اسـلامي حکومـت د اساسـي بنـسټونو څخـه دی او هغـه دا. چې ټـول مـسلمانان پـه حقوقـو کـې سره برابـر دي نـسل نژاد ژبـه وطـن پـه اسـلامي حکومـت کـې کـوم امتیـاز نـه لري بلکې ټـول مـسلمانان سره برابـر دي فـضیلت او بهتروالـی پـه تقـوی کـې دی او د اسـلام د مقـدس دیـن پـه خـدمت کـې دی. الله تعـالی فرمـایي: (انمـا المؤمنـون اخـوة) الایـة ټـول مـسلمانان سره ورونـه دي لکـه د خپلـو ورونـو پـه شـان نبـي کـریم صـلی الله علیـه وسـلم فرمـایي (ان الله لا ینظـر الـی صـورکم و امـوالکم ولکـن ینظـر الـی قلـوبکم و اعمـالکم) الله تعـالی ستاسـو شـکلونو او مـال تـه نـه ګـوري. بلکـې ستاسـې زړونو او ستاسې عملونو ته ګوري.

چې بـل حـدیث کـې نبـي کـریم صـلی الله علیـه وسـلم فرمـایي: (چـا. چـې لا الـه الا الله کلیمـه پـه صـدق سـره ووایلـه او زمـوږ قبیلـې تـه یـې مـخ وګرځـو او لمـونځ یـې کـولـو او زمـوږ ذبحـه کـړې شـوي حیـوان یـې وخـوړه هغـه مـسلمان دی د هغـه حقـوق همغـسې دي لکـه د یـوه مـسلمان او همـاغـه فـرایض پـه غـاړه لـري لکـه څنګـه. چې یـو مـسلمان پـه غـاړه لـري نـه د پـورتـه ایتـونـو او نبـوي احـادیثـو څخـه دا جـوتیږي. چې اسـلام مقـدس نظـام د مـسلمان وګـړو تـر منـځ پـه عـدل انـصاف مـساوات ولاړ نظـام دی نـه اسـلامي نظـام دی کـه دنیـا وال غـواړي. چې عـدل او انـصاف مـساوات پلـي شـي امنیـت تـامین شـي: نـو اسـلامي نظـام دې عملـي کـړي او خلافـت اسـلامي روحیـه دې راژونـدي کـړي: نـو بـه د وړېـښو مـشکلاتو څخـه نجـات حاصل کـړي او د ټولـو تـر منـځ بـه د عـدل او انـصاف او مـساوات فـضا. رامنځتـه شـي نـور نظامونـه او قـوانین د نړی پـر مـخ. چې کـوم وجـود لـري هغـه پـه ظلـم استبداد. زور. زیـاتی. جبـر د خلکـو حقوقـو پـه تلفـولـو ولاړ نظامونـه دي یـوازې عـدل او انصاف مساوات امنیت په اسلام کې دي او بس.

له همایون خان سره مرکه

مرکه کوونکی لایق زاده لایق

پـه دې تېـرو څـو کلونـو کـې، چـې پـښتو موسـیقۍ څنګـه څنګـه نـوي اړخونـه بـدل کـړل، نـو پـه پـښتون قـام یـې داسـې ډېـر آوازونـه وپېـژنـدل. کـوم، چـې د وختـونـو پـه ګردونـو کـې ورک ورک وو۔ دی نـوو اوازونـو پـښتو موسـیقۍ تـه نـوی ژونـد ورکـړو۔ او هاغـه هلـې ځلـې کـول، چـې موسـیقي تـرې هېـره ده یـو ځـل بیـا د خپلـو اهنګـونـو سـره اشـنا شـو۔ زمـونږ د نـن هنرمنـد همـایـون خـان هـم پـه هاغـه نـامتـو او قـد آورو فـن کـارانـو کـې شـامل دی د چـا سټـایل او انـداز، چـې۔ د هـر چـانـه منفـرد او جـدا دی۔ مـونږ د سـتـوري مجلـې پـه تـېـرون د همـایـون خـان د ژونـد قیـصه د لفظـونـو پـه چوکـاټ کـې تاسـو لوستونکو ته مخکې ږدو.

لایـق همـایون خـان۔ ستاسـو د نغمـو سـره ټولـه پـښتونخوا اشـنا شـوې ده کـه لـږه مهربـاني وکـړې او خـان ورسـره هـم معرفـي کـړې. نـو مننـه بـه وي.

همـایون: ولـې نـه. اول خـو زه د ټـول پـښتون قـام د هاغـه بـې کچـې مینـې څخـه مننـه کـوم. کومـه یـې چـې ماتـه رابـښلې ده. او بیـا زمـا ژونـد د دوی د پـاره پرانـستی کتـاب دی. زمـا تعلـق د دیـر ضـلعې د منجـئ (Manjai) کلـي سـره دی پـه قـام شـینواری پـښتون یـم او موسیقي مې شوق دی.

لایق: او ستاسو والد صیب؟

همـایون: زمـا د بابـا نـوم یعقـوب خـان دی هغـه د پیـشې پـه لحـاظ الیکټـریکل انجنیـر دی هغـه پـه واپـډا کـې ایکـسین وو. د سـر کـاري نـوکرۍ نـه پـس نـن سبا پـه سـعودي عـرب کـې د یو لوی پراجیکټ منیجر دی.

لایـق ډېـر بـښه. دا راتـه ووایـه. چـې د یـو انجنیر ځوی څنګه فنکار شو؟

همـابون: (پـه خنـدا کـې) لایـق صـیب تاسـو تـه پتـه ده. چـې پـه هـر انـسـان کـې دننـه یـو پټ فنکـار موجـود وي. زمـا هـم دغـه حـال وو. چـې د

پـښتو موسـیقۍ د هنـر منـدانو نغمـې بـه مـې اورېـدلې او چـې کلـه بـه یـوازې وم د ځـان سـره به مې دغه نغمې زمزمه کولې.

لایق: بیا؟

همـایون: زمـا بابـا تـه زمـا د جذبو احـساس وو هغـه مـا تـه یـو کـې بـورډ یعنـې د بجلـۍ باجـه راوړه مـا بـه د خپلـې پـوهې پـه انـدازه ددغـې باجې د سرونو سره لوبې کولې.

لایق: او زده کړه؟

همـابون: هـو. مـا د خپـل دغـه شـوق سـره خپـل تعلـیم هـم جـاري وسـاتلو مـا د خپـل ابتدایي تعلیم نه پس ایم. بي. اې وکړه.

لایـق: ستاسـو د موسـیقۍ شوق او د تعلـیم د شعبې انتخاب دواړه د یو بل نه لرې لرې دي؟

همـایون: نـه داسـې نـه ده، زه فکـر کـوم. چـې د فـن خپـل دی او د ژونـد خپلـې تقاضـې او غوښتنې ما. چې د فـن سره کـوم تعلق او تـړون لرلـی وو. هغـه زمـا د شـوق تـر حـده پـورې و زمـا کلـه هـم دا خیـال نـه و. چـې زه دې یـو پروفیـشنل فنکـار شم. ځکـه نـو د تعلـیم نـه پـس مـا پـه یـوه ملټي نیشنل کمپنۍ کې کار شروع کړو.

لایق: چې کله مو د علمي ژوند ابتدا، د نوکرۍ نه وکړه. نو بیا فن ته څنګه واپس راغلې؟

همـابون: هـو. دې تـه زه راځـم. مـا کـه هـر څـو نـوکرۍ شروع کـړې وه. خـو زمـا دننـه فنکـار بـه زه چېړلم. چـې چېـر تـه بـه د موسـیقۍ سرونـه چېړلـی شـو. زه بـه هلتـه ور تلـم. چـې کلـه سـر دار علـي ټکـر خپلـه ستوډیو جـوړه کـړه. نـو زه بـه اکثـر د هغـې د ریکارډسټ بـاغلي بـابر سره ناسـت وم. پـه هـر څـه بـه مـې نظـر وو. خـو تـر دغـه وختـه زیـات کـار همـاغـه روایتـي وو. زه د یـو بـدلون پـه لټـون ووم. او زه خـان پـه دې معتبـر ګـڼم چې. پـه وړمبـي ځـل مـا پـښتو موسـیقۍ تـه دا اوسنی رنګ ورکړی دی.

لایق: هغه څنګه؟

همـابون: د پـښتو مقبولـه سـندره بـې بـې شیرینې. چې کلـه زیـک افریـدي ریکـارډ کولـه. نـو د شفیق ائیـون سره هـم زمـا خـواري شـامله وه. ددې نـه وړانـدې زمـا سـندره سـترګې ظالمانې دي ائیون (Avon) ریکارډ کړې وه.

لایق: تاسو پخپله څومره سندرې وئیلې دي؟

همـابون: اصـلي خبـره داده. چـې د سـندرو پـه انتخاب کې ډېر د سوچ او فکـر نـه کـار اخلم. زه د تعداد په ځای د معیار سوچ کوم. ځکه نو به مې تر اوسه پورې با قاعده څلویښت سندرې ویلې دي. هـې د عمومي سندرو شمېره ډېره ده.

لایق: کله ډېر خوشحال یې؟

همـابون: (خنـدا) یـره. زمـا بـاران ډېـر خوښیږي. چـې کلـه بـاران ورېـږي نـو زه خوشحاله یم. دا د مودو داسې زما مزاج دی.

لایق: همایون خان: ستا خو هر انداز روماني. روماني دی. نو چېرته عشق مینه....؟

همـابون: هـو. زه مینـه کـوم. لـه خپلـو مشرانو او بیا د خپلې خاورې سره.

لایـق همـایون خـان. فنکـاران خـو ډېـر حـساس وي. تاسـو د پـښتنې سیمې د موجـوده حالاتو نه څه اثر اخلې؟

همـابون: هـو. دا حـالات کـړکېچن دي. خـو زه مایوسـه نـه یـم زه پـه دې بـاور ولـرم. چـې هـر قـام د داسـې حـالاتو سره مـخ کېـږي. ددې تـورو تیارونـه پـس زه یـو رونـړ سحر وینـم. او دامـې یقین دی چې د امن سحر به خامخا را خېژي.

لایق: بیـا ستاسـو فـن تـه راځـم. تاسـو دا خبـره وکـړه. چـې تاسـو پـه پـښتو موسـیقۍ کـې د یـوه

بـدلون بنیـاد ایـښی دی. نـو دا راتـه ووایئ. چې تاسو په خپله طرزونه هم جوړ دي؟

همـابون: چـې بلکـل. زمـا پـه ذهـن کـې پـه زرګونـو طرزونـه دي. پـه پـښتو فلـم "صـبر شـه زړګیـه" کـې هـم ستاسـو سـندرې "مـونږ محبت کـړی دی". "ولـې بـاور نـه کـوې". "رازه رازه جانانـه" واضـحه بـدلون وو. ځکـه خـو د فلمونـو موسـیقي نـن هـم پـه دغـه ډګـر روانـه ده. کـوم قـدم چې ما ایښی دی. هغه لا چا بدل کړی نه دی.

لایـق: څـه خیـال کـوې دا غربـي موسـیقي بـه زمونږ کلتوري موسیقي له منیځه یونه سي؟

همـابون: زه ددې سـره اتفـاق نـه کـوم. زمـا خیـال دا دی چې پـه هـر دور کـې بـدلون راځـي د هغې لاره څـوک نـشي نیـولی. پـښتو موسـیقي بـه نـوره هـم مـاډرن (عـصري) کېـږي. خـو زمـونږ بنیـاد همـاغـه دی کـوم. چـې اسـتاذانو ایـښی دی. هغه بدلېدی نشي.

لایـق: ښـه دا راتـه ووایـه چـې تـه څـومره مئینان لرې؟

همـابون: بـې شـمېره. بلکـه پـه لکونـو. پـه ملک کې دننه او د ملک نه بهر هم.

لایـق: چـې دا دومـره مئینـان (اورېـدونکي) لرې. نو څه محسوسه وې؟

همـایون: بـس خپلـې ژبـې او خپـل قـام تـه دعا کوم.

لایـق: چـې کلـه مئینـان سـوا شـي نـو بیـا ژونـد یـوازې تېـرول ګـران شـي. نـو تاسـو تـر اوسـه یـوازې یـوازې یئ کـه کومـه ملګـرې مـو پیدا کړې ده؟

همـابون: (پـه خنـدا) تـر اوسـه خـدای پـاک خیر کړی دی لامې واده نه دی کړی.

لایق: تاسو اې. وي. ټي. خیبر کې د یو فنکار په انداز کې خپل اولس اولیدلئ. اورېدلي مې دي. چه اوس پکې باقاعده نوکري کوې؟

همـابون: ټیـک مـو اورېـدلي دي. خیبـر ټیلـې وېـژن د پـښتون فکـر پـه خورولـو د پـښتون مزاج پـه بدلون کې ډېر بنیـادي کـردار لرلـی دی. او چـه کلـه ددې اداري مـشرانو پـه مـا اعتمـاد وکـړو نـو ظـاهره ده مـا دا د ځـان د پـاره فخـر وګڼـه نـن سبا زه د پـښتو موسـیقۍ د څانګې مشری کوم.

لایـق: ستاسـو خبـرې خونـد کـوي. خـو پـه اخره کې پـه د سـتوري مجلې لوستونکو تـه یـو پیغام راکړې. چې دا هرڅه پکې یوې نقطې ته راشي؟

همـابون: زمـا پیغـام د امـن پیغـام دی. زه غـواړم. چـې د ژونـد دا دښـمنۍ. تـر بګنـې لـه منځه لاړې شي. مونږ د یـو بـل پـه کـار راشـو. د بې وسه خلقو د مجبوره خلقو خدمت وکړو. هم دغه زما سوچ دی. دغه زما د ژوند مرام دی هم دغه زما پیغام دی.

لایق: همایون خان. ستاسو دغه پیغام د نن وخت د ټولونه لوی ضرورت دی ستاسو یو جهان مننه زمونږ له خوا دغه دعا ده. چې ستاسو فن دی دغه رنګ خپل خوند ولري چې پښتانه پرې ویاړ کوي. ستاسو یوځل بیا مننه.

همابون: ستاسو هم مننه.

***

> **هنر او هنرمند:** پـه دې سلسله (برخـه) کـې بـه د پښتو ژبې د نومیالیو او مشهورو هنرمندانو سره مرکې، د ستوري په هره ګڼه کې خپرېږي او د هغوی د ژوند او فن سره به درانه لوستونکي اشنایي مومي.
>
> اداره

التحقیق الوافی لحل مغلقات القاضی

قاضي خېل امر الله توريالی يوسف زی کونړی

التحقیق الوافی لحل مغلقات القاضی د سلم العلوم په شرحې باندې يو مستند، مستدل او نادر تعلیق دی، چې د پخوانی منطق د موضوعاتو په تحلیل، تشریح او تفسیر کې ساری نه لري د سلم العلوم شرحه په منطق کې د خدای بښلي قاضي مبارک يو مهم تالیف دی، چې علماوو تر منځه د قاضي په نامه شهرت لري او د منطق اساسي موضوعات يې څېړلي دي

د سلم العلوم په شرحې باندې ډېر تعلیقونه لیکل شوي دي، چې تحقیق الوافی لحل مغلقات القاضی په کې ځانګړي علمي ارزښت او معنوي مقام لري. ددې تعلیق لفظي ترکیب او معنوي محتوا د بیان، معاني او بدیع له نظره په زړه پورې اهمیت لري او د عربي لغوي ښتمنۍ او د جملاتو د جوړښت او استعمال له کبله د پوره ستاینې او منتې وړ دی

د تحقیق الوافی لحل مغلقات القاضی مصنف اروابښاد مولانا جمال الله پښدي کونړی، چې د پشد په قاضي سره شهرت لري او کتاب يې هم د پوهانو تر منځه په پښدي سره ياديږي پشد يا پشت، چې د کونړونو د ولایت د پخوانیو تېر شوو محلي والیانو د ایالت مرکز و په سیاسي اجتماعي، اقتصادي، فرهنګي کلتوري او علمي لحاظ د یادونې او ویاړنې وړ ځای دی، چې شاعران، ادیبان، پوهان، کسبګرو، صنعتګرو فني او مسلکي تاتوبي ګڼل کېده د پشد خطاطي، نقاشي، معماري د خرمنو او اوسپنې او مسو صنایعو د سپینو زرو او سرو زرو څخه د سینګارګانو، ښکلي د ګندلو او ښایسته کالو د برابرولو مهارت او د ښکلو او ظریفو هنرونو استعدادونو عمومي شهرت درلوده د پشد د ښار څخه يوه د سره کلکه او مستحکمه کلا تاوه شوې وه، چې لوړ برجونه او مهمې ودانۍ يې درلودلې همدغه راز د ښار په شاوخوا کې عسکري نظامي تاسیسات موجود وه او په ښار کې دننه ښکلي او ښکلي ماڼۍ موجودې وې، چې د هغو تاداوونه اوس د هغه وخت د مدنیت او پرمختیا ښکارندوی دي.

د پشد په ښار کې د ډېر علمي مدرسې او فني موسسې هم موجودې وې، چې په عربي، پښتو، او دري ژبو په کې د بېلو بېلو علومو او فنونو کتابونه تدریس کېده او په نړۍ واله شویه په کې د علومو او فنونو کتابونه تدریس کېده او په نړۍ الـه سویه په کې د علومو د تدریس لپاره لوی علما او ستر مدرسان موجود و، نو مرحوم مولانا جمال الله پښدي کونړی هغه ستر نامتو عالم و، چې برسېره په تدریس يې د لوی قاضي دنده په غاړه د فتوا ورکولو د پاره استول کېده، چې له دې امله يې د لوی فتوا ورکونکي حیثیت هم درلود. د کونړونو د ایالت محلي امران د پشد په مرکزي ښار کې اوسېدل او له هغه ځایه څخه به يې ټولې سیمې اداره کولې که څه هم کونړونه غرنۍ سیمې او ګڼې ځنګلې لري، چې کروندې په کې لږې دي، خو د مساعدې خاورې او مستو ځپاندو سیندونو له امله يې زراعتي حاصلات او حیواني معصولات ډېر دي ځرنګه، چې د کونړ خلک د نورو افغانانو په څېر د سپېڅلي عقیدې، ښه نیت او نېک باور خاوندان دي، نو د کونړونو امارت يې يوې ستانه کورنۍ ته سپارلي و او له هغې سره به يې ددیني عقیدې له مخې مالي او ځاني مرستې کولې ددې کورنۍ وروستنی نواب سید محمود پاچا و، چې په هندوستان کې د انګریزانو د استعماري حکومت سره يې کلکه دوستي درلوده او يوه اندازه پیسې به يې د معاش په ډول اخستې، چې خدای بښلي مولانا پښدي له دې کار سره مخالفت درلود، نو له دې امله له پشد څخه د ننګرهار په ولایت کې د کامې ولسوالۍ ته وکوچېده او په تدریس تبلیغ او د خلکو په تنویر بوخت شو. مولانا پښدي وروسته کابل ته راغی، نو په تدریس، تالیف او تصنیف يې پیل وکړ، چې د تحقیق الوافی لحل مغلقات القاضی مسوده يې ترتیب کړه.

او د کابل څخه د بلخ د ولایت مزار شریف ښار ته ولاړ، چې د مزار شریف په ښار کې د يوې ناروغۍ له امله په ١٣٠٧ هجري قمري کال کې وفات شو او د حضرت علي رضی الله تعالی عنه د روضې په محوطه کې محترمانه خاورو ته وسپارل شو د هغه د وفات څخه وروسته د هغه زوی اروابښاد مولانا نقیب الله پښدي، چې معروف مدرس او مشهور عالم و د هغه پر ځای وټاکل شو همدغه راز د هغې بل زوی مرحوم قاضي القضات امیر الله د کندهار یعنې د مرکزي حکومت د محاکمو د قضاتو د رئیس پر حیث مقرر شو. مولانا نقیب الله پښدي د تعقیق الوافی لحل مغلقات القاضی مسوده تکمیل او ترتیب کړه په همکاري د خپل ورور قاضي امیر الله پښدي

خود هغې د طبه کولو څخه د مخه مرحوم مولانا نقیب الله پښدي د يوې ناروغۍ له امله په کابل کې وفات شو د هغې جنازه په خاسو مراسمو سره پشد ته واستول شوه او په خپله پلارنۍ خضره کې د میر همدان غوث د زیارت تر څنګه په پوره درناوۍ سره خاورو ته وسپارل شو او ګرد علمي خدمتونه په مرمر په شناختو کې ولیکل، چې اوس هم هغه شناختې د هغې سرته ولاړې دي

وروسته د خدای بښلي مولانا جمال الله پښدي کونړي زوی خدای بښلی اروابښاد قاضی القضات امیر الله پښدي کونړی او مولوي محمد عمر او ملا قیام الدین ددې تعلیق التحقیق الوافی لحل مغلقات القاضی په طبعه کولو کې زيار وويست او د لاهور د ښار په رفاه عامه چاپځای کې چاپ شوه.

التخقیق الوافی الحل مغلقات القاضی د خدای بښلي مولانا جمال الله پښدي لیکنه او د خدای بښلي اروابښاد قاضي القضات امیر الله پښدي تکمیله او طبه شوی کتاب ٥١٠ صفحې لري او لومړی عناوین يې داسې کښل شوي دي.

ومن یتوکل علی الله فهو حسبه الحمد لله والمنه که درین زمان مسمی به التخقیق الوافی لحل مغلقات القاضی سعات اقتران کتاب

تصنیف العالم الجلیل والحبر النبل میر جمال المعروف به قاضي پشد علیه رحمه ربه العمد و ترتیب و تهذیب الفاضل الکامل القاضی امیر الله مع اتفاق ملا عمر خان و ملا قیام الدین به حسن اهتمام مولوی سید ممتاز علی صاحب در طبه رفاه عامه لاهور مطبوع گردید.

ددې تعلیق په لومړي او دوهم مخ کې په عربي ژبه يوه مقدمه لیکل شوې ده، چې د مصنیف ببوګرافي څرګندوي مرحوم مولانا جمال الله پښدي کونړی په خټه یوسفزی و، چې په ١٢١۴ هجري قمري کال کې په يوه علمي کهول کې د پشد په ښار کې زېږېدلی و هغه خپل لومړني تحصیلات زده کړې او بيا د لوړو زده کړو لپاره عربي ممالکو ته تللی و او د حج د بیت الله شریف د حج د فریضې د ادا کولو نه وروسته بېرته خپل ګران هېواد ته راستون شو.

چې د هغې وخت مروج علوم يې په عربي ممالکو کې په پوره ډول پای ته رسولي و نو د پشد د ښار په هغه مدرسه کې په تدریس بوخت شو، چې د هغه اجدادو تاسیس کړې وه او هغې ته به ډېر و لرو و سیمو څخه پوهان دنهايي او عالي تحصیلاتو د بشپړه کولو د پاره ورتلل، نو له دې کبله د پشد ښار علم او معارف مرکز ګڼل کېده، چې مرحوم علامه سید جمال الدین افغان هم خپله لومړنۍ زده کړه په هغه علمي مرکز کې کړې وه، ځکه چې د پشد ښار د کونړ د ساداتو اصلي اهستوګنځی ګڼل کېده.

مصري استاذ محمود ابوریه (جمال الدین ال افغانی) د کتاب مولف پخپل تالیف کې (المحیط العلمی) د عنوان لاندې داسې لیکلی دی د سید جمال الدین عملي محیط خراسان، افغانستان، پښتونستان او شمالي هندوستان و، چې هېوادونو په نسبت علم حکمت او فلسفه ډېره مخکې تللې وه خصوصاً په منطق فلسفه او کلام کې د شیخ محمود جونفوري، میر زاهد هېروي ملا محب الله بهاري قاضي مبارک، مولوي حمید الله، مولوي حبیب الله کندهاری، قاضي جمال الله پښدي کونړی، حافظ دراز پېښوری، ستر مجاهد نجم الدین، ملا نسبت او ملا فېروز نوابغ موجود و، چې وروستني پنځه کسان د سید معاصر دي د لويې پښتونخوا سیمه له داسې علمي افتخاراتو څخه ډکه وه، چې په نورو اسلامي هېوادونو کې يې ساری نه و، ځکه د نړۍ محققانو ددې لرغوني هېواد د پوهانو او علمي اثارو په برخه کې ځینې حقایق او رښتیني واقعات په ډاګه څرګند کړي دي

اروابښاد مولانا جمال الله پښدي کونړی يو له هغه متعبرو علماوو څخه و، چې نړیوال شهرت يې درلود او د هغې د تدریس، تبلیغ او تنویر له فیض او برکت څخه ډېر پوهان روزل شوي دي

د مرحوم مولانا جمال الله پښدي کونړي د هغې زوی قاضي القضات امیر الله پښدي کونړی او کورنۍ وروسته بيا له پشد څخه د کونړ ولایت د خاص کونړ ولسوالۍ د تنر کلي ته کوچېدلې ؤ، چې اوس هم هلته اوسېږي د تنر کلی، چې د پوهنې اوږده سابقه لري په تنر کې ډېر په زړه پورې مساجد موجود دي، چې ددیني او شرعي علومو تدریس پکې د ډېر پخوا څخه کېږي، چې د مرحوم مولانا جمال الله پښدي لمسی قاضي مرحوم صدیق الله د قاضي القضات امیر الله زوی او مفتی عنایت الله، قاضي رحمت الله، او ددوی کورنۍ پلارنۍ مقبره په پشد او تنر کې ده اروابښاد قاضي القضات امیر الله پښدي کونړی د مولانا جمال الله پښدي زوی؛ چې د مرکزي حکومت د قضاتو د محاکم د رئیس دنده د مرحوم غازي امان الله خان په وخت کې اجرا کوله د يو بغاوت په نتیجه کې د خپل زوی قاضي حمید الله سره يو ځای د کندهار په ولایت کې شهید کړای شول، چې د مرحوم غازي امان الله خان له خوا په خاصو مراسمو سره د چوک شهیدان د خرقې مبارک په انګړ کې خاورو ته وسپارل شول وروسته د اروابښاد قاضي القضات زوی مرحوم قاضي صدیق الله د کونړونو ولایت د محاکمو د رئیس په توګه وټاکل شو او خپله ایماني وجداني د قضاء دنده يې سرته ورسوله، چې له ډېرو کارنامو خاوند او د وخت حکومتونو له خوا ستايل شوی و، چې د صافو په جنګ کې د يوې ورپېښې شوې ناروغۍ له امله په ١٣٢۴ هـ ش کې د تنر په جامع جومات کې خاورو ته وسپارل شو. چې د مرحوم قاضي صدیق الله زامن مرزا امین الله قاضی زاده مرحوم مولوي حبیب الله، مرحوم عبید الله اوس په تنر کې خاورو ته سپارل شوي دي

چې استاذ عبد الروف (بېنوا) د لیکوالو د کتاب د درېیم ټوک په ١۴٥٣ مخ کې د اروابښاد جمال الله پښدي کونړي د کورنۍ وروستي کړوسی قاضي عصمت الله روحاني د مولوي حمید الله زوی دع مولانان نقیب الله پښدي لمسی او په خټه یوسفزی، چې ددې کهول، چې له څو پوشته عالمان دي په په کونړ کې د پشد په قاضیانو شهرت لري، خو اوس ددې ټوله کورنۍ او د مرحوم قاضي القضات امیر الله او مرحوم قاضي صدیق الله کورنۍ د کونړ ولایت خاص کونړ ولسوالۍ د تنر په کلي کې اوسېږي

د مولانا پښدي کورنۍ د ورستنیو کسانو برسېره د قضاوت په وظایفو خپل وخت تدریس او تبلیغ ته وقف کړی و دې کورنۍ مشهور مدرسان ا مبلغان مرحوم قاضي صدیق الله، مرحوم قاضي حمد الله، مرحوم قاضي رحمت الله، مرحوم مولوي

حبیب الله، مرحوم مفتي عنایت الله، مرحوم مرزا امین الله و، چې د هغوی شاګردان اوس هم شته او په تدریس او تبلیغ بوخت دي، خو قاضي حمد الله مرحوم، چې په ملا بزرګ یې شهرت درلود ډېر خاص علمي موقف او تقواه لرونکی او د بېداره وجدان او روښانه افکارو په نسبت یې د غازي امان الله خان مرحوم سره نږدې پېژند ګلوي درلوده، چې د سقوی اړو دړو په وخت کې یې د هغه له خوا د خدای بښلي غلام نبي خان څرخي په ملګرتیا د هېواد په شمالي سیمو کې د خلکو افکارو له روښانه کولو او پوهولو د پاره موظف شوي و، چې خپله دنده یې په پوره جدیت او امانت سره پای ته ورسوله، خو کله، چې ارواښاد غازي امان الله خان هېواد څخه بهرته ولاړ، نو ملا بزرګ بېرته خپل اصلي استوګنځي ته ستون شو او په کال ۱۳۲۹ شمسي کال کې وفات شو، چې د تنر په کلي کې په خپله هدیر کې د پیر بابا د مقبرې تر څنګه په درناوی، خاوروته وسپارل شو.

هغه وخت، چې په ګران هېواد کې د ښوونې او روزنې د پاره منظم ښوونځي او وسایل موجود نه و د نورو محلي علماوو او علمي خدمتونه د خلکو د پوهولو، لارښوونو او ذهنونو د روښانه کولو په لاره کې د قدر او ستاینې وړ دي

له دې کبله د میر جما الله پښدي کونړي قاضي امیر الله پښدي قاضي صدیق الله قاضي حمد الله او د هغه ذ امثالو یاد د هېواد معارف په تاریخ کې د اهمیت وړ دي

ښاد او ارام دې وي د هېواد د ګردو پوهانو او ربښتینو خدمتګارانو ارواح

(امین)

د خواشینۍ پیغام

په ډېره خواشینۍ سره مو خبر تر لاسه کړ، چې ارواښاد ډګروال احسان الله قاضي زاده یوسفزی د ارواښاد امین الله قاضي زاده ځوی او د ارواښاد قاضي صدیق الله لمسی د روان کال د غوایي دمیاشتې په (۲۴) نېټه د (۶۲) کلونو په عمر ځان حق ته وسپاره روح دې ښاد وي.

خدای بښلي احسان الله قاضي زاده که څه هم د مسلک له مخې یو نظامي سړی و او د ډګروالۍ رتبې ته رسېدلی و ددې سره، سره یو فرهنګپال شخصیت هم و، چې د ستوري مجلې د ادارې سره یې په لیکنو کې نږدې همکاري درلوده په پښتنې کلتور مئین او مؤدب شخص و، چې پدې وروستیو کې د تنر د کلي د اصلاحي شورای مشرتوب یې پغاړه درلوده د ستوري اداره د نوموړي مړینه د فرهنګي او اجتماعي ژوند په اړخونو کې یوه ضایعه بولي او هم د لوی خدای جل جلاله له درباره ورته د فردوس جنت او پاتې کسانو ته یې د جمیل صبر غوښتنه کوي.

ارواېې ښاده

اداره

غصه د صحت او یاددښت دښمنه ده

شفیع الله ((تاند))

عمر که هرڅومره وي غصه د صحت قاتله ده په ځانګړې توګه د ځوانۍ په مرحلو کې ددې اثرات ډېر منفي وي د نوي څېړنې له مخې د ځوان نسل ډېري خلک، چې په خپله غوصه د قابو کېدو توان نه لري ژر بوډا کېږي د وېښتو ختل ژر شروع کېږي او سپین پکې هم لګېږي او عینکې په مستقل ډول یو ضرورت جوړېږي ددې تولو مشکلاتو څخه د وتلو یوائینۍ لاره داده، چې د ځوانۍ پر مهال هغه طریقې او تجربې خپلې کړي، چې په ذهني توګه د ارام او اطمینان سبب ګرځي د طبي پوهانو په وینا غوصه کوونکي ځوانان د خپلو هغو همزولو څخه ډېر وروسته پاتې کېږي ددې یوه لویه وجه دا وي، چې صلاحیتونو شاته پرېښودل یا ورته لته ورکول او یا د ډوډۍ غونډې خوړل دي د مختلفو هېوادونو په محصلینو او شاګردانو له څېړنې وروسته دا خبره په ډاګه شوې ده، چې په تعلیمي دور کې د ښو نمبرو تر لاسه کوونکي شاګردان په خپله غوصه د قابو راوستو توان لري او هغه شاګردان، چې په روستنیو چوکو ناست وي په هغوی کې غوصه نسبتاً زیاته وي همدغه وجهه ده، چې اکثره په جنګ جګړو اخته وي د یو بل راپور له مخې غوصه خپل عادت ګرځونکي ځوانانو کې د ځان وژنې احساسات ډېر تر سترګو کېږي او همدارنګه د ځان وژنې غونډې لوړ اقدام هغوی د غوصې په حالت کې پورته کوي د امریکا په یوه ((هارټ ایسوسي ایشن)) کلنۍ غونډه کې شریکو طبي پوهانو د دې خبرې سره همغږي دي، چې په غوصې کولو سره د صحت د خرابۍ امکانات زیاتېږي دا پوهان پدې خبره هم همغږي دي، چې د ځوانۍ غصه د زړه ناروغۍ لپاره یو عام دعوت ((بلنه)) ده په ټېکساس پوهنتون د صحت په مرکزونو کې طبي پوهانو د یوسل او شپېته ځوانانو، چې عمرونه یې د

څوارلسو او اولسو ترمنځه وو ډېر کاله یې د کتنې یا پلټنې لپاره ایښی وه، چې له دې روسته یې دا نتیجه راووېسته، چې کوم خلک په خپله غصه قابو راوستی شي، نو په هغوی کې د چا قوالې، غتېدو طرفته د مایلېدو مادې ډېرې کمې پیدا کېږي، خو کوم خلک، چې په خپله غصه د قابو کېدو توان نه لري د هغوی په جسم کې د دارقم ناوړو مادو تعداد ډېرېږي، چې په وجه یې د وجود غتېده شروع کېږي دا مشاهده هم شوې ده، چې غصه د خلکو د خوراک څښاک وختونه هم خرابوي، چې له مخې یې نظام انهظام هم متعصر کوي پدې څېړنه کې یوه خبره، چې ډېره د حیرانتیا وړ ده هغه ددې مسئلې حل ورزش یا د متوازن خوراک پرځای نفسیاتي تجزیه ده د غصې درمنله، چې کله د لوېغاړو کتنه وکړه، نو په هغوی کې دداسې ځوانانو کړه وړه د داد وړ نه وو کوم، چې د لوبې په دوران کې پخپله غصه ناک طبیعت په قابو راوستو کې ناکام وو همدا راز د پوهانو په وینا د غصې ښکار ځوانان په پوخ عمرۍ کې له یاددښت څخه محرومه کېږي د طبي پوهانو خیال دی هغوی وایي، چې غصې څخه وتل یعنې د غصې خوړل د عمر په تېرېدو سره د انسان په صلاحیتونو کې هم زیاتوالی او پوخوالی راولي، نو له دې وجهې اړینه ده، چې د عمر په هره برخه کې له غصې او منفي اړخونو څخه خپله لمن وساتی.

***

د پښتنو ټولنیز ولسولیز ګوند مشر تابه

(دار النشا) دفتر

PASHTOONS SOCIAL DEMOCRATIC PARTY (PSDP) PRESIDENTIAL SECRETARIAT

د افغان ادبي ټولنې مخلصو غړو او د ارواښاد ډاکتر کبیر ستوري په یاد غونډه کې راټول شویو درنو پوهانو، لیکوالانو، ادیبانو او شاعرانو په سلامونو او درناوئ مو نمانځو!

د افغان ادبي ټولنې پیاوړو پښتو پالو!

دا، چې تاسې د پښتنو د قامي وحدت د قافلې سرخېل ارواښاد ډاکتر کبیر ستوري په یاد د یوې درنې غونډې تابیا کړې ده، زمونږ لپاره د ډېرې خوښۍ ځای دی. وېښ قامونه تل خپل اتلان نمانځي، د پښتنو د قامي وحدت او ازادۍ د تحریک ددغه ستر مبارز کارنامې بایده دي، چې وخت په وخت دې قوم ته وړاندې شي او ددې ملي مبارز د کارنامو ستاینه او قدرداني وشي.

د پښتنو ټولنیز ولسولیز ګوند د افغان ادبي ټولنې ټولو پیاوړو پښتو پالو ملګرو ته، چې ددې پرتمینې غونډې په جوړېدو او تنظیم کېدو کې یې برخه اخستې مننه کوي، شاباسی او داد ورکوي او په دې هیله، چې پښتانه خپل ملي مبارزین او ملي اتلان تل ونمانځي تاسې ته مضبوطه حوصله غواړم.

په درناوی

علي خان محسود

د پښتنو ټولنیز ولسولیز ګوند سرپرست

Alikhan Mahssod
Volk lingerplatz11
42285 Wuppertal
Germany

لرغونی افغانستان

پوهاند ډاکتر سرزمین کیمور/ جرمني مونشن

که په خیر شو او د امیر عبد الرحمن دوره وڅېړو، نو جوته ده، چې د هغې زمانې افغانستان لاځه، چې د نني افغانستان شرایط په ذهني طور د دیموکراسۍ لپاره ندی تیار، نو لدې امله نوموړی امیر ضروري او لازمه وګڼله، چې د خان سېوا بل لوی مجازي خدایان یې نه منل او د افغانستان د قومي ټولنې او قبایلو نه یې د یو واحد ملت جوړولو کوشش کاوه، ګویا د موجوده متحد افغانستان مؤسس امیر عبد الرحمان خان ګڼل کېږي

دا سړی ویلی شي، چې د نوموړي امیر دغه نظام د پښتنو دېرواکا دپاره او د پښتنو د قبایلي ژوند نه په قومي ژوند کې د راوستلو لپاره ګټور کوښښ وه. د امیر لوی سیاست مدار وه او هغه د فرنګیانو خبره، ځکه منله، چې دا ورته معلومه وه، چې دده پادشاهت د فیرنګیانو په زور قایم دی او د فیرنګیانو د عظیم شاه شاهنشاهیت سره په دغه زمانه ډغرې وهل د دېوال سره سر جنګول وه.

فیرنګیانو دا غوښتل، چې د زار روس د سلطنت او د انګلیسي شاهنشایت تر منځه یو داسې میځومیانه یعنې بفر STATE جوړ کړی، چې د روسیې پځای ددوی په اشارو چلېږي

خیر دا خو د افغانستان د لرغوني تاریخ یوه پاڼه وه. د هندوکش غر افغانستان کې د نیمې دایرې په شکل کې پروت دی او افغانستان تقریباً په منځ نیموي او ټولو کې لویه څوکه یې په چترال کې پرته ده، چې سرچ میر ورته وایي

د هندوکش غر سړي ته د لرغوني افغانستان، چې د ویدونو په زمانه کې ورته اریانا ویل کېده. عجیبه عجیبه رسمونه او دودونه یې درلودل د مثال په توګه د ایا وکومې قبیلې، چې د هندوکش په وطن یعنې آریانا په افغانستان کې اباد شوي دي، نو ددوی به د یو بوټي نه، چې پدې غرونو کې په کېدلو او دوی به ورته سوما ویل یو قسم ته شراب جوړول، چې دا شراب به ډېر مقدس ګڼل کېده او په خاصو خاصو موقعو به دوی دا شراب څښل او ددې څښل به ډېر ثواب کار ګڼل کېده. یعنې دا رسم یو قسم ته د اریایي

قومونو عبادت ګڼل کېده، نو د سوما بوټي به، چې ګلونه وکړل، نو د سپوږمۍ په شپه به پېغلې جينکۍ غرونو ته تللې او ددې بوټي د لونو لوبه به يې ويله او د نورو ګلونو په ياد کې، چې وروسته به ګل کېدل ويل به يې: ځانګه به نن سبا کې ګل شي، ما يې په سر کې سرې غوټۍ ليدلي دينه او بيا دا بوټي به يې په ورو ورو ګاډيو کې، چې ګډان به راښکلو، يو ځای کې جمع کول او په څمونو کې به يې دوی ته شراب جوړول. د پېښور د پوهنتون علم نباتات پروفيسر ښاغلی قزلباش وايي، چې دا بوټي اوس هم د تيراه په سپين غر کې کېږي او اپريدي ورته اوما وايي.

بله عجيبه خبره اده، چې ځنګلي تروټ يا خاردار کب د هندوکش جنوب خواته نشته، خو يوازې او يوازې د هندوکش شمال خواته د صافو او يخو اوبو او ورو ورو سيندونو کې بيا موندل کېږي، نو تروټ يا خال دار ماهي د کار لپاره خلک اکثر تخار يا بدخشان ته ځي لکه د مار کويو د ګډانو د ښکار لپاره خلک واخان ته ځي ځکه، چې دا ګډان په واخان کې بيا موندل کېږي.

حقيقت دا دی، چې لکه مصر ته يې، چې د نيل وادي وايي، نو دغه افغانستان د هندوکش وطن دی او په هندوکش او په هندوکش اباد دی. د ويدونو په لرغوني زمانه کې، چې اريايي قومونو د افغانستان خاوره ونيوله او دلته ميشته شول او د خانه بدوشي ياني د ګډبنو ژوند يې پرېښودو او په ورو ورو کلو کې اباد شول او په بزګرۍ يې پيل وکړ، نو پدغه زمانه کې دوی به هندوکش ته کيلاش پربت ياني د جنت غر وايه او تر اوسه دا قسمه جنتيان د چترال په ځينو درو کې اباد دي او ځانته اوس هم کلاش وايي او خپلې ژبې ته کلاشي وايي ياني ځانته جنتيان او خپلې ژبې ته د جنت ژبه وايي.

بيا هم بايد نا ويلې پاتې نشي، چې د سيل لپاره قطبي افغانستان ياني هغه افغانستانو چې د هندوکش نه اخوا، امو سيند خواته پروت دی ډېر دلچسپ دي دا، ځکه، چې د افغانستان دا سيمه يو ښکلې وطن دی او ټول افغانستان د اقتصادي ژوند و ملاتير دی بله دا، چې ددې علاقې په غرونو او دښتو او دروکې، چې سترې ګرځي، نو د فطرتي ژوند نندارو سره خپل زړه هم اهنګ محسوسوي دلته دره اجر، باميان، تخار يا بدخشان د يادولو وړ دي

د بد قسمتۍ نه په افغانستان کې، خو متوسطه طبقه هډو نشته او يا د نشت برابره ده. پدې وطن کې خو يا ډېر د او چتې درجې دولتمند خلک ژوند کوي، چې د درست وطن په دولت، تجارت او ځمکو يې خېټه اچولې ده او د وطن په ټول دولت يې قبضه کړې ده او بيا هغه غريب خلک دي، چې ډوډۍ او جامو ته احتياجه دي. نو لدې امله سړي ته دا خيال پيدا کېږي، چې پدې وطن کې د يوې خونې انقلاب لپاره، لګيا ده ځمکه تياريږي، ځکه، چې سرمايه داره او جاګير دار اندول او توازن متوسطه طبقه قايم ساتي او په وطن کې، چې متوسطه طبقه قايم ساتي او په وطن کې، چې

متوسط طبقه د ناهمواره او غير منصفانه او ظالمانه حالاتو په وجه ختم شي ياني د دولت پيداوار او تقسيم دومره په ناقصه او غير عادلانه طريقه کېږي، چې د وطن دولت فقط د څوکسانو سره جمع شي، نو ځرګنده ده، چې عوام خلک سخت تنګ شي او پداسې وطن کې معاشي بې انصافي وروسته وراندې ارومرو بيا يو داسې خوني انقلاب راوړي، چې پدې انقلاب ډېر نقصان هغه خلکو ته ورسي چا، چې د وطن په دولت او مال او جايداد خېټه اچولې وي او عوام خلک يې په ژوند تېرولو ستومانه کړي وي، نو افغانستان کې د وينو انقلابونه راغلل وطن تباه شو او تر اوسه پورې د وينو سېلابونه بهېږي

چايې پلو ليدلی نه وو؛ اوس د جمرود په غاښي ځي سرتور سرونه، په افغانستان کې نن هم ماته څه دغه شان حالات او ښکاري، اوس هم مالدار خلک (سپوږمۍ کافي) او داسې نورو ځايونو ته ځي او خپل ژوند په خوشحالی سره تېروي څوک د سپوږمۍ د ډنډ په غاړه غاړه د ځنګلو سره جوخت قدم په قدم خلک چکرې وهي او ميلې کوي او په کافي ګانو کې، خو شرنګه، پېی مخي او رنګين لباسه ډوله جينکۍ او ښځې او فيشني زلميان او سړي لکه د خوشنما حسين ببوزو ياتيترو پشان اوږېدل راوړېدل او د سپوږمۍ نه يې يو پريستان جوړ کړی وه تا به ويل، چې ګنې د کوه قاف ټولې ښاپيرۍ او حورې نن سپوږمۍ کافي راغونډې شوي دي او سيل کوي او يو د بل سره په ټوکو ټکالو مشغول دي د هر طرف نه د خندا او خوشحالو اوازونه راتلل فاميلونه هم خپلو ماشومانو سره ځای په ځای پينډې پينډې ناست وو او د رخسانې د پښتو سندرې، ((چې اورد ی، اور دی)) اورېدل کېدل دلته هم شفق د خلکو په زړونو د شبخون افغان وهلو تياری کوله او د مين زړونه به ګناه قتل عام ته يې ځان جوړولو. سړي، چې دا ښکلې منظرې ګورې او بيا، نو د ويدونو د زماني افغانستان ياني د آريانا د وطن هغه ښکلې رسم يو خل بيا ورپه يادېږي، چې پېغلې جينکۍ به په شب مهتاب کې د خپلو کورونو نه تمبل په لاس راووتې اتڼې به يې اچولې او په خندا خندا به ګډېدلې او د سوما بوټي د ګلونو د لو کولو لپاره به غرونو ته رواني شوې او د دې ښکلې منظرې ياد تر اوسه پورې د پښتو ژبې پدې روماني لنډۍ يا ټپه کې محفوظ پاتې شوي دي

سپوږمۍ! ګرنګ وهه راخېژه
يا رمې د ګلو لو کوي ګوتې ريبينه

که سړی ځانته د اوسني او پخواني افغانستان خاطرات راپه ياد کړي، نو هرو مرو به ورته د سپوږمۍ کافي او قرغې ډنډ ورپه يادېږي او ددې رستوران په تالاو، د سپوږمۍ شپه يو داسې دلکش او دلغريبه طلسمي روماني کيفيت خور شي، چې په قلم بيا ليکل کېدای نشي، خو په ښايست مين دا خبره په مثلات سره محسوسولی شي

نور بيا

رحمن بابا
د رحمن بابا

د پښتو ژبې د ادب يو د پخواني نامتو ماليارانو له ډلې څخه عبدالرحمن مهمند شمېرل کېږي. عبدالرحمن مهمند، چې په پښتنو کې د رحمن بابا په نامه شهرت لري سردار يا د کومې علاقې خان نه وه، بلکه يو غريب ملا وه، چې زړه يې د حق له مينې ډک او په دې مينې به دومره وياړېده، چې هغه به يې شاهانو په ګنج نه بدلولو:

که په ګنج شاهي فخر شهريار کا
عاشقانه د دلبرو په رخسار کا

رحمن بابا په يوه غريبه کورنۍ کې زېږېدلی او له همدې کبله دده د ابتدايي ژوند په هکله ډېر لږ څه تر اوسه لاس ته راغلي، خو دده له دېوان څخه ځرګندېږي، چې دی د پېښور د کوهاټ د مهمندو د علاقې د بهادر په کلي کې زېږېدلی دی.

ځينې خلک په دې عقيده دي، چې خوشال خان خټک او رحمن بابا بايد د يوې زمان شاعران وی، خو دده د ديوان په هغه ديباچه کې، چې د ۱۹۸۰ عيسوي کال د جولای د مياشتې په ۲۷ نېټه په پېښور کې چاپ شوی دی، ويل کېږي، چې دا بايد يوه غلطه خبره وي، ځکه رحمن بابا د ۱۱۱۳ هجري کال شاعر وه په داسې حال کې، چې پينځه ويشت کاله دمخه تردې د خوشال خان د ارمانو ډک زړه قبر ته کوز شوی وه، خوشال خان او رحمن بابا دواړه د پښتو د ادب د نوميالیو ماليارو څخه شمېرل کېږي. خو ددوی د شعر له سبک څخه هم په ورا ځرګندېدی شي، چې د دوی زمانه بايد سره توپير ولري.

د رحمن بابا د کلام څو نمونې

پاچاهانو که قصرونه کړل اباد
ما د عشق عمارتونه کړه بنياد
نوم د کوم يوه پاچا هسې يادېږي
لکه نوم چې د مجنون او فرهاد

***

اورنګزېب او شاجهان غونډې اشراف
صدقه شه تر منصور غونډې نداف

که يې تن په لويي لوی وي ته به يې څه کړې
مکره خدای چې کوه طورشي کوه قاف

بوالهوس دې عاشقي ته هوس نه کا
دا دروغ دي چې زرد وزشي بورياباف

د مکې په بزرګي کې خوشک نشته
ولې خره حاجي نه شي په طواف

دا څلور واړه مذهبه سره يو دي
ما او تا پکې پيدا کړو اختلاف

د کاذب ژبه په خوله کې وچه ښه ده
لکه توره د لړګي وي په غلاف

***

که په ګنج د شاهي فخر شهريار کا
عاشقانې د دلبرو په رخسار کا

خرقه پوشو په خرقه کې دې مندلی
هغه خط چې په دنيا کې دنياداړ کا

پتنګانو لره خدای په اور کې ورکړه
هغه عشق چې بلبلانې په ګلزار کا

کس د ګور او د مور يو دی په مانا کې
خو په چايې توروي په چاباړار کا

د بېړۍ په ډوبېدو چې رب رضا شي
بيا صلاح د زړونو کله هلته کار کا

هغه مخ چ مادرزاده ښايسته نوي
مشقت د مشاتي واړه مردار کا

يار د ناز له خويه پاسي پسې ګرځي
چې فلک د عاشقانو بخت بيدار کا

نيمه شپه يې تر سره پورې کښېني
لکه شمع چې څوک بله په مزار کا

د بلبلو نغمه زاغ کولې نشي
هر سرود اواز په طور د خپل تار کا

رحمن هسې بېوقوف سوداګر نه دی
چې د دين متاع بله په دينار کا

***

غزل

سلطان محمود سالمزی

پرون د بام په سر ښکاره نشولې
لکه د ګل خوره وره نشولې

غرور د حسن او د سبر خواني
لامې کتاب لامې پاره نشولې
د مرګ خزان درته يادېږي که نه
ستر شاره ياره اداره نشولې
بې هودې ماده زه دې و خوږمه
هېڅ را داخل په دايره نشولې
د خيال دنيا مې رنګه بنګه شوله
په حال غمجنه مې زره نشولې

((**سالمزی**)) دا دنيا اودې کې مينه
چې لا پتنګ غونډې ايره نشولې

***

د مرحوم کبیر ستوري شخصیت

فضل مولا توره کی ساپي

د ځمکې پر مخ د ادم علیه السلام له پیدایښت سره جوخت د انسان داستان پیل شو.

انسان له مختلفو عاداتو، استعدادونو، خصوصیاتو او ځانګړتیاوو سره د ژوند په ډګر قدم کېښود پېړۍ پېړۍ تېرې شي او داسې هستۍ وزېږي، چې د تاریخ حافظ ي په آسانۍ هېرولی نشي، ځکه جودانه قدرې یو لال پکې پیدا شي، نور عالم واړه د تورو کانو غر دی.

مېړونه مري او یادونه یې پې کېږي، د هستۍ پر ډګر ډېرو ښاغلیو قدم ایښی څو شپې یې تېرې کړې او بیا په تورو خاورو کې ورک شوي دي، خو شته دي داسې کسان، چې د قیامت تر ورځې خپلې هستۍ ته د ځمکې پر مخ دوام ورکوي ((مرګی نشته زمونږ له پاره دور د ژوندون دی د بقا سندرې وایو نوی ساز نوې نغمې دي)).

مرحوم ډاکتر کبیر ستوری له همدې ډلې څخه و، چې خپل فکر نظر او ذهن یې د لیکنو په بڼه.مونږ ته پرېښوده. د ښاغلي ستوري د لیکنو اساي ځانګه اروا پوهنه وه، پدې هکله یې ډېرې لیکنې کړي دي، چې مشهور او چاپ شوی اثاریې دادي:۱_ ویره.۲_ ژبا پوهنه.۳_ د هوښیارتیا کولتوري بې پلوه تله.۴_ د هوښیارتیا تله، خوب مانا او نور.....

ددې ترڅنګ مرحوم ستوري خوږه شاعري هم کړې ده، چې د وطن د مینې او د قام د یووالي په رنګ رنګه ده. سکروټه، خوږې مرې، ژوندي خیالونه سندریز پیغام، او قلم توره یې شعري ټولګې دي په ټولنیز توکه مرحوم (۱۴) چاپ او ناچاپ اثار پښتو ادب ته ډالۍ کړي دي.

د ادبي هڅو ترڅنګ یې ژورنالستیکي فعالیتونه هم دي، چې په آلمان غږ راډیو کې ویاند هم پاتې شوی دی.

_ هغه سره له دې، چې درې څلور لسیزې د خواږه هېواد له مهربانۍ غېږې جدا و مګر ذکر او فکر یې تل په ټول هېواد او خصوصاً د کونړ په شنو درو او کنو ځنګلونو کې الوت کاوه.

ښاغلي ستوری وایي

دا فلسفي وایي ملګرو هر انسان مئین دی څوک په پیسو باندې مئین څوک په جانان مئین دی
د هر چا خپل کار دی چې مینې ته څه رنګ ورکوي ستوری په قام، وطن، پښتو او په ایمان مئین دی

مرحوم ستوري په ۱۳۲۱ کال د وري ۱۷ نېټه د خاص کونړ په تنر کلي کې د مرحوم لعل محمد خان په کور کې نړۍ ته سترګې پرانیستې وې په هډ پښتون په تبر میرداد خېل یوسفزی و، لومړی زده کړې یې خاص کونړ او د کابل رحمان بابا په لېسه کې سرته رسولې دي، او لوړې زده کړې یې په جرمني کې پای ته ورسولې.

مرحوم ستوری بلاخره په ۱۳۸۵ هـ ل کال د وري د میاشتې ۱۵ چې د ۲۰۰۶م د اپرېل د میاشتې له ۴ نېټې سره سمون خوري د سهار په ۵ بجوله نړۍ څخه سترګې پټې کړې. او خپل پلارني کلي تنر کې خاوروته وسپارل شو زه خپلې خبرې د مرحوم په دې شعر پای ته رسوم.

که د چا دا او د چا دا خوښه ده
زما د خپل قام ارتقا خوښه ده
که څوک یورپ کې په بنګلو کې خوښه وي
د ستوري خپله پښتونخوا خوښه ده

نوټ دا مضمون د افغان ادبي غونډې له خوا، چې د ستوري په یاد جوړه شوې وه اورول شوې.

اروا یې ښاده او یاد یې تل وي

په ښوونه او روزنې باندې د نېشه یي توکیو یا د مسکراتو او دوخانیاتو منفي او ناوړه اثرات او اغېزې

یادونه: دا مضمون د کونړ د ځوانانو د کلتوري ټولنې لخوا جوړ شوي سمینار کې وویل شو.

محمد رحیم یوسفي

درنو او محترمو حاضرینو، ګرانو ځوانانو او تنکیو ځوانانو او د ننی ورځې د علمي سمینار ګډون کوونکو!

د کونړ د ولایت د کلتوري ټولنې محترمو غړو!

د هر څه نه مخکې د کونړ د ځوانانو د کلتوري ټولنې د رهبرۍ د غړو څخه ډېره مننه کوم، چې پخپل وخت یې ابتکار کړی او د یوه داسې سر لیک لاندې، چې بل هر څه په نسبت یې اړتیا زیاته ده او باید دوستان پرې ډېر څه ووایي او ډېر څه پرې ولیکي ترڅو زمونږ ځوانان او تنکي ځوانان ورته په کلکه پاملرنه وکړي، چې مسکرات او دوخنیات یا ټول نېشه یي توکي څومره اضرار لري؟ او منفي اثرات یې په ښوونه او روزنه او د ځوانانو په شخصیت باندې څه دي او څه تدابیر ورته ونیول شي، چې پرې اخته کسان د هغې د استعمال څخه بیخي راوګرزول شي او نور ځوانان پرې اخته نه شي.

دا، چې د کونړ د ځوانانو د کلتوري ټولنې د مشر تابه جرګه ګۍ ماته ددې دنده راسپارلې ترڅو د یوه پخواني او سابقه لرونکي مسلکي ښوونکي په حیث پدې برخه کې لازم توضېحات او یا لازمې څېړنې وړاندې کړم د کلتوري ټولنې د مشر تابه هیئت څخه د منني په څرګندولو سره دادی په ښوونې او روزنې او د ځوانانو په سلوک باندې د نېشه یي توکیو د منفي اثراتو په باب په لاندې ډول توضېحات وړاند کوم. د تعلیم او تربیې علماوو اروا پوهانو او فضلاوو پدې برخه کې ډېر زیات تحقیقات کړي، ډېر زیات ریسرچ یې کړي، ډېر زیات څه یې پرېښي، دومره زیات، چې کتابونه او کتابتونونه پرې ډک دي که د علمي سمینارونو لړۍ پرمخ ولاړه شي. نو کېدای شي، چې د مسلکي ښوونکو په واسطه د ښوونې او روزنې د پوهانو ډېر عمده نظریات په پرله پسې توګه د مختلفو مقالو په ترڅ کې تاسو ګرانو حاضرینو او د کونړونو د ولایت ځوانانو او تنکیو ځوانانو ته په پرله پسې توګه وړاندې شي زه یقین لرم، چې که دا پروسه دوام ومومي او زمونږ ځوانان او تنکي ځوانان هم په خورا مینې او محبت سره په سمینارونو کې بې له خنډه ګډون وکړي، نو زه ډاډ ورکوم، چې هغه ورځ ډېر لرې نه ده، چې پخپله زمونږ ځوانان په یوه اتفاق سره د دغه خطر ناکو او وژونکو توکیو پرمند حتی یو سر تاسري ملي جهاد پیل او د وروستي بري ترکنډوه یې ورسوئ.

د طب ډاکتران الحمدلله، چې مونږ یې لرو او د مسکراتو او دوخانیاتو او د ټولو نېشه یي توکیو په باب پوره، پوره معلومات لري دغه مضرو او وژونکو توکیو په باب به د روغتیا له نظره تاسو ته څرګندونې وکړي او دا، چې نېشه یي شیان لکه شراب، چرس، تریاک، سګرټ او_ قمار د نورو ټولنیزو مفاسد ورسره یو ځای د انسان په شخصیت او عضویت څومره منفي اثرات لري لازم توضېحات به ورکړي. خو زه به ددغه ډېرو مضرو توکیو په هغه برخه، چې د ښوونې او روزنې په پروسه او د انساني شخصیت په وده او تکامل باندې فوق العاده منفي اثرات ښندي د خپل قدرت او توان په اندازه هم لازم توضېحات د ځوانانو لپاره وړاندې کړم!

په ښوونې او روزنې او یا تعلیم او تربیه باندې د بل هر څه نه زیات ناوړه او منفي غمیزې نېشه یي خیزونه او نېشه یي توکي ښندلی شي. هغه ناوړه اغېزې، چې نېشه یي توکي یې په تعلیم او تربیه باندې درلودلای شي د ښوونې او روزنې د متخصصینو په عقیده له دې زیات یې بل څه په انساني عضویت هېڅکله هم درلودلای نه شي، نو لازمه داده، چې همدا اوس اوس ددې انسان دښمنه توکیو پر ضد یوه ګډه، پرا سر تا سري مبارزه پیل شي او د بیخي خاتمې تر پولې یې ورسول شي پدې مبارزه کې د افغاني ټولنې سپین ږیري، مشران، ځوانان، میندې او خویندې، والدین، چارواکي او نور ټول مسئولین په ګډه برخه اخلي او ددې لپاره لارې چارې سنجوی، چې ځوانان او تنکي ځوانان پدې بدو او مهلکو امراضو اخته نه شي ترڅو د تعلیم او تربیې د کاروان څخه بې برخې پاتې نشي یو شمېر ځوانان او تنکي ځوانان، چې د نېشې په خورا بد مرض اخته دي او یا خانونه پرې اخته کول غواړي د هغې لپاره داسې یو تدابیري پلان تر لاس لاندې ونیول شي، چې ځوانان او تنکي ځوانان یو پر بل پسې پخپله تصمیم ونیسي، چې هغه پرته له جبر، زور او فشار څخه پخپله ترک او د ټولو هغه شیانو سره، چې سړی نېشه کوي او ددرس، تعلیم او تحصیل په مخ کې خنډ کېږي د تل لپاره خدای پاماني وکړي

د ښوونې او روزنې یا د تعلیم او تربیې دانشمندان وایي، چې: ((تعلیم یا زده کړه ډېره ضروري ده. خو تربیې یا روزنې ته د هغې څخه زیاته اړتیا لیدل کېږي)) همدغه ده، چې د طب پوهان پدې ټینګار کوي، چې وقایه ارزانه ده نظر معالجې ته. د تعلیم او تربیې پوهان هم پدې عقیده لري، چې سالم عقل په سالم بدن کې وي، نو هغوی، چې د

سالم صحت او سالم بدن خاوندان دي بې له شکه، چې په تعلیم، تحصیل او ښوونه او روزنه کې یې هم جوګه نه پیدا کېږي، نو مونږ دې پایلې ته رسېږو، چې صحت، روغتیا او سالم بدن د ښوونې او روزنې سره کلک تړلی او په اصطلاح یو له بله سره دیالکتیکي ارتباط لري هغه څوک د سالم بدن څښتنان دي، چې په نشه یي توکیو روږدا وخته نه وي

هماغسې، چې پوهنه رڼا ده او ددغې رڼا په مټ ځوانان، تنکي ځوانان، پېغلې او د ټولنې ټول اقشار د بل هرچا په پرتله کوولای شي، چې د منزل مقصود ته روغ رمټ ورسېږي برعکس هغه شمېر ځوانان، تنکي ځوانان او د ټولنې نور اقشار او طبقات، چې د علم او پوهې د بلو ډېوو څخه یې برخې او په اصطلاح په نورو مهلکو ټولنیزو امراضو اخته وي بې له شکه دغسې ځوانان به په ژوندانه د سختو او تهنګو څخه هر وخت لاځه، چې د ژوند تر پایه ډېر زورېږي، او همېشه به په تورو تاریکو کې د نامعلوم اهدافو پسې هلې ځلې کوي، خو مثبت نتایج به نه شي تر لاسه کولای په اروپا خصوصاً د المان د اتحادي جمهوریت د کولن په ښار کې، چې مونږ ګورو د بل هر ښار څخه لله الحمد ډېر ځوانان او تنکي ځوانان هستوګنه لري، چې عمدتاً اکثراً د خپلولی په یوه پړی سره تړل شوي او په یوه شکل نه یوه شکل سره د خپلولی اړیکي لري که د (۱۰) کلنی نه پیل او تر (۲۷) کلنی پورې، چې د رشد او د ځوانی وروستی مرحله ګڼل کېږي که مونږ خپل ځوانان او تنکي ځوانان په بهر کې د هېواد د نورو ولایاتو او د نورو اقوامو سره پرتله کړو که ځانونه مو غولوي نه وي، نو ددوی په تعلیمي او تحصیلي سویو کې خورا زیات فرقونه او تفاوتونه لیدل کېږي پدې مانا، چې مونږ د لوړو او مسلکي تحصیلاتو په برخه کې د (۱۰_۹) کسانو څخه زیات کسان نه لرو، چې خپل لوړ تخصصي او مسلکي تحصیلات یې را بشپړ کړي وي او یا یې په بشپړولو بوخت وي دا یې لاځه، چې په ډېر تاسف سره، چې د متوسطو او منځنیو تحصیلاتو او تعلیماتو د ابی توري د اخیستلو تر مرحلې پورې هم زمونږ کونړي ځوانان ډېر کم رسېږي شخصاً ما، چې کله د کولن په ښار کې د هستوګنو ځوانانو څخه د تعلیم او تربیې په برخه کې کومې پوښتنې او ګروېږنې ترسره کړې، زیاترو راته ویلې، چې ما لسم ټولګی پای ته رسولی او اوس په هاوس بلدونګ (مسلکي منځنی زده کړه) بوخت یم، ځینو یې بیا استدلال کړي، چې والله ما ونه شو کړای، چې خپل لوست ترسره کړم، ځانته به یو څه کار ګورم. ځینو یې مکتب او ښوونځي پرېښي او په کار خایونو کې په کارونو بوخت دي، ځینو یې بیا د مارکېټ کولو په چاره ځانونه مصروفوي او خوشحاله ساتلي دي، ځینې یې. چې لازه ګورم اصلاً د مکتب او ښوونځي دروازې یې بدې راځي او دلته او هلته د شب نشینی په خورا غلطو چارو اخته دي او پدې ناستو کې هغسې کارونه پرمخ بیایي، چې د یوه افغان یوه مسلمان او د یوه کونړي سرلوړي پښتون زملي سره قطعاً نه ښایي بس د چرسو، شرابو، تریاکو، هیروئینو، پوډرو او د قمار

بازار یې ګرم ساتلی او په هېڅ او هېڅ شي پاندې بندو واز هم نه ښکاري. کله کله داسې هم شوي او کېږي هم، چې پلار او مورې یې د هغوی د زامنو عیبونه پټ ساتي بې له شکه دغسې پلرونه او میندې او د کورنی دغسې مشران په ډېر تاسف سره، چې د خپلو اولادونو سره مرسته نه بلکې د هغوی په وړاندې ستر خیانتونه او ستر جنایات ترسره کول غواړي

دغسې ځوانان به ممکن د ګوتو په شمېر کسان وي. خو د امکان څخه لرې نه ده، چې ډېر ستر زیانونه خپل خان، خپلې کورنی، خپل ولایت، خپلې ټولنې او بالاخره ګران هېواد افغانستان ته اړولای شي

دا ځکه، چې همدا شب نشینی او همدا نشه یي توکي دي، چې بالاخره د ځوانانو جسمي او روحي شخصیت د تباهی سره مخامخ کوي او، چې کله انساني شخصیت د تباهی تر پولې متضرر شي، نو ټولنه پخپله د رنګارنګو فسادونو او رنګارنګو ټولنیزو امراضو سره لاس او ګرېوان کېږي الله جل جلاله دې زمونږ ځوان او زمونږ ټولنه ددغه راز فسادونو او ددغه راز امراضو څخه په امان کې وساتي

راځئ. چې په دې نور هم وغږېږو، چې څنګه کېدای شي، چې زمونږ د بې وطنه او کډوالو هېوادوالو خصوصاً د کونړ د بچیانو صحت او سلامت ته هم زیان ونه رسېږي، هم ټولنه ثابته پاتې شي او هم د پردي کلتور د راز، راز اغېزو او بد مرغیو څخ وژغورل شي او هم هر ځوان او هر تنکی ځوان هم د خان او هم د ګران هېواد افغانستان په خیر او منفعت تمام شي نو!

د روانشانی او د تعلیم او تربیې د پوهانو په سپارښتنه او زما په عقیده! ډېره ضروري او یواځینی لاره داده، چې مور، پلار یا والدین د چارو مسئولین، مشران، سپین ږیري او د ټولنې مسئول اشخاص پخپلو سالمو او مسلسلو لارښوونو سره خپل اولاد، خپل وراره، خپل لمسی، خپل خورېئ او بالاخره خپل کونړي او ټول هېوادوال دې ته وهڅوي، چې لکه د نورو قومونو او قبیلو خصوصاً د دري ژبې ویونکو هېوادوالو په څېر کلکې متې راونغاړي او زده کړه وکړي، تعلیم وکړي، درس ولولي، ښوونځي او بیا پوهنځي ته ولاړ شي او بالاخره تخصصي او مسلکي عالی تعلیمات سرته ورسوي. دلته په المان کې هر ډول امکانات شته، خو که څوک تړې سالمه ګټه پورته کړي زه د یوه مسلکي ښوونکي په حیث، چې د پیدا ګوزی په مسلکي برخه کې مې خپل تحصیلات د لېسانس تر درجې رسولي دي او د هېواد یو ډېر پخوانی ښوونکی ګڼل کېږم وعده ورکوم، چې د ټولو ستونزو سره، سره زمونږ ځوانان او تنکي ځوانان د مسکراتو، دوخانیاتو او د نورو نشه یي بلاګانو د قمار د مهلک مرض په ګډون څخه خامخا نجات مومي او همدا ځوانان به وي، چې د تعلیم او د تحصیل لاره به په کلکه تعقیبوي د چارو د مسئولینو خصوصاً د ګوندي سازمانونو، کلتوري ټولنو په خاص ډول د کونړ د ځوانانو د کلتوري ټولنې د ډېرو عمده دندو څخه یوه همدا ده، چې د غونډو، محافلو، مجالسو،

سمینارونو، کنفرانسونو، جرګو او مرکو په ترڅ کې د خپل محیط او ماحول ځوانان دې ته راوهڅوي، چې د خپلو پلرونو او نیکه ګانو په دود او دستور سره د اروپایي ټولنې د پرمخ تللو وسایلو څخه ګټه پورته کړي او خپل ژوند په تعلیم سمبال کړي

په افغاني لوړ غرور سره د خپلې خاورې او خپلې سیمې پت او عزت په پام کې ونیسي او د هغه منفي او مفسدو پدیدو پرضد په کلکه مبارزه وکړي کوم، چې کول یې د یوه افغان او د یوه کونړي ځوان لپاره لازم نه برېښي

ګرانو ځوانانو او تنکیو ځوانانو او محترمو حاضرینو!

اروپایي ټولنه بې له شکه، چې د افغاني ټولنې څخه په اقتصاد، کلتور، فرهنګ، رسم و رواج، عنعناتو، دین، مذهب اخلاقیاتو او نورو ټولو مسایلو کې له بنسټه یو له بله سره تفاوت لري او هېڅ کله هم د مقایسې او یا د پرتله کولو وړ نه ده، هغه ماشوم، چې دلته په اروپا کې پیدا کېږي لومړی ورکتون او بیا له هغه ځایه ښوونځي او بیا پوهنځي ته لاره مومي، چې ددوی دا پروګرام د افغانستان د ماشومانو، تنکیو ځوانانو او د ځوانانو د پروګرام سره فرق لري دا ځکه، چې دلته لکه څنګه، چې پرمختللی اقتصاد موجود دی هماغسې پرمختللی اجتماعي ټولنې یې هم را زېږولي ی او په دې توګه کلتوري او فرهنګي مسایل او نور روښنایي پروګرامونه هم په خورا پرمختللي شکل سره د دولت له خوا تضمین او پرمخ ځي، نو د یوه الماني ځوان کرکټر، طرز تفکر، اخلاقیات او نور د یوه افغاني ځوان د هغې سره خواهي نه خواهي با اکمل فرق لري، نو څنګه کېدای شي، چې په اروپا کې اوسېدونکو ځوانانو او تنکیو ځوانانو ته د افغاني کلتور ډېر غوره او اصیل عنعنات او عالی افغاني فرهنګ را انتقال کړو ترڅو ملي اصل افغاني دودونه مو هم هېر کړي نه وي او هم مو ددوی د لوړو امکاناتو څخه ګټه پورته کړې وي د تعلیم او تربیې د عامو اوصولو له مخې یو ځل بیا هم ډېره زیاته اړینه برېښي، چې پدې برخه کې د مشرانو، سپین ږیرو، ښوونکو، پوهانو، د ګوندي سازمانونو، کلتوري کمیټو، سیاسي ډلو، ټپلو او والدین ملي، اسلامي او وطني پده ده، چې د خپل هېواد د اصل فرهنګ په غوړېدلو کې د خپل ممکنه هلو ځلو څخه ډډه ونکړي او هرڅه، چې یې په وس کې وي هغه د خپلو ځوانانو او تنکیو ځوانانو په اختیار کې ورکړي، د داسې لارو چارو په لټه کې شي، چې په طبیعي ډول ورته ځوانان ورمخه کړي، هغه شیوې او طریقې په کاروانه چوي، چې په کار اچول شوې پروسه زیان منده کړي او یا خو ځوانان ورسره حساسیت وښي، د ځوانانو او تنکیو ځوانانو سره د مشترکې ژبې پیدا کول هغوی د رواني حالت او د هغوی د کار او مبارزې د پرمختک، سره پوره پوره مرسته کولای شي

ده ۲۵_۱۵ کلونو راپدې خوا زمونږ زیاتره فامیلونه په المان کې هستوګنه کوي خو د ځوانانو او تنکیو ځوانانو په برخه کې په سیستماتیک ډول چا دومره څه نه دي کړي، نو ځکه لړ، لړ مشکلات یې را پیدا

نور بیا

کبیر ستوري

رښتین او پښتو د ساپوهنې په رڼا کې

دا مضمون څوکاله وړاندې په هغه سمینار کې، چې د پښتنو کلتوري ټولنې_ جرمني له خوا جوړ شوی و، وړل شوی دی.

ددې سرلیک څخه مطلب دا دی، چې د رښتین او پښتو اړیکي په پوهنیز ډول څېړل کېږي. د پوهنې ډېر تعریفونه شته دي، چې دلته نه راجمع کېږي او د ساپوهنې د جرمني پوهاند تراکسل TRAXEL تعریف بنسټ ګرزول کېږي، چې وایي: ((پوهنه د څېړنلارې (میتودي) پواسطه په لاس راغلی معلومات دي)). هره پوهنه ځانته څېړنلارې لري د

پوهاند صدیق الله رښتین

څېړنلارو په بنسټ مختلفې پوهنې یو د بل څخه بېلېږي. پدې لیکنه کې دا خبره څېړل کېږي، چې پوهاند رښتین نه یوازې د لیکوال په توګه بلکې د دندې په توګه د پښتو سره اړیکې لري دلته د ادب د سا پوهنې د څېړنلارې یا میتودي څخه کار اخیستل کېږي، چې د یوه لیکوال د لیکنو له مخې د هغه سریتوب د شخصیت انځوروي او بر

خلاف د سړیتوب څخه یې د لیکنو اندازه لګولی شي. لدې کیله د رښتین روزنې او ژوند ته ځغلند نظر اچول کېږي، چې د سړیتوب د پېژند په برخه کې د معلوماتو غوره چینه ده. پېژند ګلوی:) پوهاند صدیق الله رښتین د مولانا تاج محمد خان ځوی دی، چې په مهتمم مشهور و او په هند پښتون د سلیمان خېلو د پرګنې پورې اړه لري. پوهاند صدیق الله رښتین په ۱۹۱۹ع کال کې د مومندو په غازي اباد (سور کمر) کې زېږېدلی دی او لومړنی زده کړه یې د مولانا فضل لربي او مولانا ابراهیم کاموي او مولانا غلام نبي خان څخه کړېده. ۱۹۳۲ع کال کې د هډې صاحب دارالعلوم نجم المدارس کې په زده کړه پیل وکړ بیا په ۱۹۳۶ لمریز هجري کال د کابل په عربي دارالعلوم کې شامل شو او هغه یې په پښتو ټولنه کې عالی درجه سرته ورساوه، او په ۱۹۹۳ کال یې په پښتو ټولنه کې په کار پیل وکړ او په ۱۹۴۱ کال د پښتو د قواعدو عمومي مدیر شو، چې دوړرنګي په نامه مجله یې خپروله اوسط وخت دپاره یې د ځېرې جریده او د وږمې مجله هم چلوله. په ۱۹۵۵ کال کې د پښتو ټولنې رییس شو. په ۱۹۵۶ کال کې د پوهنې د وازرت سلاکار او د کابل پوهنتون د ادبیاتو د پوهنځي استاد و. په ۱۹۶۱ کال کې د کابل د پوهنتون له خوا د پوهاند درجه ورکړی شوه. په ۱۹۶۳ع کال بیا د پښتو ټولنې رییس شو او ۱۹۷۳ع کال پورې ددې ټولنې رییس و، بیا تقاعد شوز

د اروابښاد پوهاند صدیق الله رښتین دا لنډه پېژند ګلوي مونږ ته نه یوازې دا راپه ګوته کوي، چې د پښتو ټولنې د مشر په توګه ده ته د پښتو د خدمت دنده وربغاړه شوې وه او د پښتو سره یې ددندې له پلوه اړیکې لرلې بلکې دده لوړ استعداد هم راپه ګوته کېږي، چې د مدرسې او ملایئ روزنې سره سره یې ځان د پښتو ژبې د پوهاند درجې ته رسولی دی.

دا، چې اروابښاد پوهاند رښتین د خپل استعداد او هغه وسایلو سره، چې د پښتو ټولنې د مشر په توګه یې په لاس کې لرلې، د پښتو حق یې څومره ادا کړی دی، په دې برخه کې قضاوت د پښتو نورو مینوالو او پوهانو ته پرېږدم او د پوهاند صدیق الله رښتین پښتنې لاربښووني نومې کتاب، چې د پېښور د یونیورستي بک ایجنسی له خوا د دوهم ځل دپاره په ۱۹۸۶ع کال کې چاپ شویدی لنډ نظر اچوم.

اروابښاد پوهاند رښتین د دې کتاب په لومړي برخه پښتنې خویونه او په دوهمه برخه کې پښتنې دودونه او په درېیمه برخه کې

پښتنې لارې چارې راپه ګوته کړېدي. د لومړي برخې په پیل کې لیکي، چې: ((یوې برخې کې هغه ټول خویونه او صفتونه راځي، چې په ټولو پښتنو کې یو شان لمانځل کېږي او هر څوک ورته په درانه نظر ګوري. دا خویونه د پښتون د کلیمې د هر توري یوه ښکاره مانا او تفسیر هم ګڼل کېدلی شي.

پت او عزت:

تر ټولو درونډ او سپېڅلی خوی پت او عزت یا په بله ژبه پت پالل او عزت ساتل دي. د پښتو پاخه شاعران او استاذان پت او عزت پدې ډول ستایي:

خوشال خټک وایي

سر دې لاړ شي مال دې لاړ شي پت دې نه ځي
د انسان خو بې همه واړه په پت ده

حمید مومند وایي

پروت په وینو کې لت پت ښه یم په پت کې
نه د سرو زرو په تخت باندې بې پته

رحمان بابا وایي

مړ بهتر ښه دی تر هغه چې بې پت وي
په یاري کې دې څوک نه کا خدای بې پته

پښتون په هر حال کې، غریب وي او که شتمن، خو د پت او عزت ټینګ ملګري دي)). بیا پوهاند رښتین پښتنې ښه خویونه او یا صفتونه لکه: (ښېګڼه او نیکي وفا او وعده، توره او مېړانه، ننګ او غیرت، رښتیا او صداقت، زړوتیا او همت، انصاف او عدالت، شرم او حیا، ښه ځواني او سخي توب! امانت ساتل او سلا مشوره) راپه ګوته کوي او د پښتو د منل شوو شاعرانو او مشرانو ویناګانې ورته د دلیل په توګه وړاندې کوي. دا واقعیت، چې خپله پوهاند رښتین هم د پښتنو زیات صفتونه را په ګوته کړي نسبت د پښتون د کلمې تورو ته دده ددې خبرې سره، چې وایي: پښتنې خویونه او د پښتون د کلیمې د هر توري یوه ښکاره مانا او تعبیر هم ګڼل کېدلی شي. (پښتنې لاربښود ۷ مخ) په تضاد کې ښکاري. دا خبره تر هغو، چې تاریخي مدلله شوي نه وي، چې د پښتون د کلیمې توری د پښتو د صفتونو لنډیز دی پوهنیز مقام نلري، خو د روزنې د سا پوهنې (Education Psychology) د پیوستون (Association) د برخې او سمت قانون له مخې، چې وایي: چې کله، چې د یوه ټول یا سمت برخه را یاده شي، نو ټول یا سمت را په یادېږي. کېدای شي، چې دا توری د پښتنو د هغه صفتونو د رایادېدو سبب وګرځي، چې دا توری پکې راځي او برخه یې ده. زما دا لاندې شعر هم پدې ډول منځ ته راغلی

دی، چې سړي ته دا احساس پیدا کوي، چې ګنې د پښتو د کلیمې د هر توري تعبیر او مانا ده، خو کله، چې زما نور شعرونه څوک ولولي، چې د پښتو نور صفتونه پکې راغلي دي، نو بیا یې دا احساس له منځه ځي. ښکاره خبره ده، چې پښتو دلته د ټولو صفتونو په بنسټ نه بلکې د یوځو صفتونو په بنسټ تعریف شوی دی.

لوی پښتون یې

تش خیال ندی مادې چېرته اورېدلي
پښتنې مور ځوی ته داسې ویلي

پښتو ویل، پښتو لوستل، پښتو لیکل به کوي
زما بچیه لوی پښتون شئ پښتو تل به کوي
پښتو د پت، ښېګړې، توري او وروري نوم دی
په پت کې ژوند په پت کې ناسته ودرېدل به کوي
ښېګړه ژوند د پښتنو کې ټولنیز قانون دی
ښېګړه هرچېرې بې تمې بې بدل به کوي
په توره یاد مونږ پښتانه د ډېرپخوا نه یو
توره به نن، توره سبا توره هر ځل به کوي
وروري د ځواک او د ژوندون د سوکالۍ نښه ده
وروري کول، وروي، پالل، وروري ساتل به کوي

چې پښتونخوا ته پسرلی د پښتونوالي راوړي
په زړه کې ساته پام دستوري په غزل به کوي

***

پوهاند رښتین د پښتنې لاربښود په سریزه کې دا هم وایي، چې: (پښتو له یوې خوا د پښتون لاس د ژبې نوم دی، نو د بلې خوا د پت او عزت، ښېګڼې او ښه خوی، تورې او مېړانې، ننګ او غیرت، وفا او جفا نوم هم دی. پښتو، پښتو، نو له پښتونواله دا ټولې کلیمې په یوه مطلب دلالت کوي). (د پښتنې لاربښود مخ ۳_۴) د ساپوهنې د اصولونو له مخې دا خبره سړی تاییدولی شي، چې پښتو یوازې د پښتنو ژبه نده بلکې د یو لړ صفتونو مجموعه ده، چې پوله یې د پښتون د کلیمې د تورو په شمېر تنګه نده او زیات دي. هر پښتون که مور او که غریب وي دا صفتونه لري د پښتو بابا خوشال خان خټک هم دا خبره تاییدوي، چې وایي:

درست پښتون له قندهار تر اټکه
سره یو دننګ پکار پټ او اشکار

***

مونږ وینو، چې پښتو ویل او پښتو کول سره توپیر لري پښتو د پښتنو ژبه ده، چې یوازې د پوهېدلو یا پوهولو وسیله نده بلکې سوچ هم د ژبې یوه ښه ده بې د ژبې څخه سوچ وده کولی نه شي.

پښتو د یو شمېر صفتونو مجموعه ده، چې پښتانه یې لري او یا یې پښتو د صفتونو د مجموعې په توګه د پښتونولی

هم ذاتي برخه ده لکه څنګه، چې دودونه، نرخونه، لارې چارې، پیغور او بدل برخه ده. پښتونولي د جرګو یو اولسي سیستم (نظام) دی، چې ډیموکراتیک (جمهوري) خوی لري. لدې کیله پښتو او پښتونولي بېل بېل مفهوم افاده کوي او په یوه مطلب دلالت نه کوي.

د اروابښاد پوهاند رښتین د پښتنې لاربښود د کتاب نورې دوه برخې پښتنې دودونه او پښتنې لارې چارې هم په زړه پورې مطالب لري، چې په تیره بیا د ټولنیزې ساپوهنې او حقوقي ساپوهنې د څېړنې موضوع ګرځېدلی شي، چې مونږ یې بل وخت ته پرېږدو.

لنډه دا، چې پوهاند رښتین په پښتنې لاربښود سره پښتون اولس ته یوه داسې شتمني پرېښودلې ده، چې د یوې خوا د پښتونولي جرړې خوندي ساتي او د بلې خوا پدې ډګر کې د پوهنیزو څېړنو بنسټ ګرځېدلی شي، چې د پښتو سره د رښتین نه یوازې د دندې په توګه بلکې د لیکوالی په توګه د اړیکو نښه ده.

روح دې ښاد وي

د ساپي پښتو څېړنو او پراختیا مرکز د ښنستوال الحاج امام الدین ساپي پیغام

مونږ ویاړو، چې د هېواد مخکښ فرهنګي خوانان په ((افغان ابي ټولنه)) کې سره راټول شوي او د هېواد د علمي، فرهنګي شخصیت، شاعر، لیکوال او څېړونکي ښاغلي ساپوه اروابښاد ډاکټر کبیر ستوري یاد نمانځي
اروابښاد ډاکټر کبیر ستوری نه یوازې پښتنو ته د پښتون ساپوهنه ښودلې، بلکې پښتانه یې یووالي او پښتونولۍ ته هڅولي دي

پاک الله دې ښه ورته وکړي

په پښتنې درنښت

ورو مو

الحاج امام الدین ساپي ـ جرمني

***

غزل

عزیز الله عزیز

بس ورخ په ورخ راته ورانېږي یو ظالم د لاسه
دا ګران وطن مې نه جوړېږي یو ظالم د لاسه

په سترګو وینو خو مونږ غږ چاته کولای نه شو
بې ګناه وینې دي تویېږي یو ظالم دلاسه
داسې یو اور راته په کورا کور بل شویدی
چې وروړ د وروړ سره جنګېږي یو ظالم د لاسه
د قام بچي راته ټول شولو بې سواده پاتې
ټول مکتبونه مو سوزېږي یو ظالم دلاسه
راته په کلو او بانډو باندې بمونه اوري
د وطن پېغلې مې کونډېږي یو ظالم د لاسه

دا **عزیز** وایي مونږ پښتانه که ټول یو موټی به شو
نوم د افغان راته بدلېږي یو ظالم د لاسه

***

میرویس جلالزی_ کابل

د پور واده

د ۲۰۰۸ کال د اپریل د میاشتې ۲۱ نېټه وه، زمونږ معاشونه به یې د میاشتې په ۲۷ مه راکول، راډیو سره مې له کوچنیوالي مینه وه مور به مې ویل: کله، چې به دې په ماشومتوب کې ژړل، نو ما به په راډیو کرارولې، هغې به ویل، چې راډیو به مې درته چالانه کړه بیا به په اتوماتیک ډول په خندا شوې او ژړا به دې بس کړه.

نن شپه مې هم راډیو راته چالانه کړې وه ګډې وډې خبرې وې، خو کله نا کله به په ټولو چینلنو کې یوشان ته وې. ناڅاپه مې د یوې ښځې نطاقې غږ تر غوږ شو د راډیو ستن مې پرې ودروله، چې وایې د افغانستان بانک په هېواد کې د شخصي بانکونو تظمین نه شي کولای او که کومه ستونزه رامنځ ته شي، نو ددې بانکونو ګډونوال بیا مرکزي بانک ته د شکایت حق نه لري.

د کرزي د حکومت له راتګ سره مې یوڅو پیسې له خپلې تنخوا سپمولې وې او په کابل بانک کې مې ساتلې او د چا په خبر ددې بانک په میاشتنۍ قره کشۍ کې هم شامل وم.

۴۰۰ امریکایي ډالره مې په دې بانک کې پانګه کړې ول او د راډیو د نن شپې له دې خبر سره مې ټوله شپه ګډوډ خوبونه لیدل، ما ویل: چې په سپمولو شویو پیسو مې څه ونه شي او زمونږ د وطن د شتمنیو په څېر د غلو غدیو له خوا پو پناه نه شي سخت تشویشي سړی یم او کله ناکله، خو مې پارسي ژبې ملګري (آغای تشویش) هم بولي.

یو بل عادت مې دا و، چې کله به راباندې کومه بده ورځ راتله، نو یوه شپه دمخه به مې ګډوډ خوبونه لیدل او همدا شپه مې هم تر سهار ویرونکي خوبونه ولیدل.

سهار شو، سمدستي مې زمونږ کورته نږدې د کابل بانک څانګه په خوله ورکړه، د بانک ددې څانګې ور عمومي واټ ته راخلاص وو.

د سهار پاوکمې اته بجې وې او د بانک په دروازه کې په برګه دریشي کې نغښتي ساتونکي راته وویل: چې مامورین په اتو بجو راځي اوس اجازه نشته.

وای (برادر در سر سرک چکر مکر بزن که هشت بجه شوه باز بیا).

خپلې سیکوپنج ګړۍ ته مې وکتل نن دا ټګه ګړۍ هم سوکه سوکه تاوېده.

د واټ ترڅنګ ولاړ وم اخوا دېخوا مې د پردیو خلکو موټرې شمېرلې یو نیم بهرني ګاډي به هم په چټکۍ پر نورو تېر شو زمونږ د ګاونډي لوی څارنوال عبدالجبار ثابت د موټرو کاروان هم په

سرک تېر شو او د عامي روغتیا په څلور لارې کې د امریکې د سفارت خواته ور تاو شو.

په زړه کې مې وویل: چې دی هم جهاد کوي په خپله په فساد تورن شوی.....

په بې باکه مې ښې اړخ ته پیاده رو ته پام شو. په یوه سپین رنګې پېغلې جلۍ مې سترګې ولګېدې.

ما له خپلې خور سره ژمنه کړې وه، چې نور به پردیو نجونو ته نه ګورم، خو څه ووایم نن مې د تل په شان یو ځل بیا خپل لوظ مات کړ.

شین سریښ کوبای پتلون یې اغوستی وو، جګې جګې برګې څپلۍ یې پر پښو وې، تور لنډ او بوچ کمیس یې پر تن وو او هسې مازي په نام ټیکرۍ یې پر سر اچولی وو او په تور رنګ، رنګه کړې اوږده اوږده نوکان یې له لرې ښکارېدل.

مروه (همدا جلۍ) ښه ښایسته وه او داهم د کابل بانک دفتر ته ورننوتله.

ما ویل پیسې میسې به یې په کار یې او ژر ژر زه هم پسې ورغلمه د بانک ساتونکي زه تلاشي کړم، خو دا بې له تلاشۍ ور ننوته او ما هم په چابکو چابکو ګامونو لار پسې ور لنډه کړه.

شک را ولوېد، چې ګوندې دا به دلته بانکره مانکره وي، خو وروسته مې شک په یقین بدل شو.

دا پارسیوانه جلۍ مروه نومېده، خو په ښه پېښورۍ پښتو هم غږېدای شوای.

ماته هم دقیقاً په همدې غرفه کې پیسې راکول کېدې چېرته، چې مروه د یو څنګون سرې (لپ ټاپ) کمپیوټر تر شاته کښېناسته.

بانکي لارښوونکي راته وویل: چې مروه جانې ته ورشه.

ورغلم او خپل بانکي کارت مې ورته په ډېر درناوۍ د خیښې تر چولې ورټېله کړ.

وایه څه غواړې؟

ما ویل: خپلې ټولې پیسې.

ژر ژر په کمپیوټر لګیا شوه او له څو دقیقو وروسته یې یوه پانګه په خپله لاسلیک کړه او بله یې زما تر لاسلیک تېره کړه او ډالر یې راکړل.

د مروې نازو نخرو او د تورو خیښې ښګړو شرنګ او شرونګ ته مې بدن پړک واخیست او تر هرڅه خو یې پښتو ژبه ډېره ښایسته وه.

په شنه سهار بې سده شوی وم.

دوه درې ورځې تېرې شوې، خو مروه مې تر سترګو ښکته پورته کېده او د هغې د ټلیفون شمېره مې هم په ډېرو خواریو وموندله.

یو دوه ورځې مې ټلیفون ورکاوه وخت ناوخت به مې ترېنه ګډې وډې پوښتنې کولې، خو مټ کې مې دومره کړه، چې نور به یې زما د خبرو د اورېدو حوصله لرله، په هغو لومړیو ټلیفونونو کې، خو به یې هېڅ خبرو ته زړه نه کېده.

د څلورو ورځو په تېرېدو مو اړیکې ټینګې شوې او مروې زما په خبرو ډېر باور کاوه کله به مې ورته دروغ ویل او کله هم ریښتیا.

د اپریل د میاشتې ۲۶ مه وه، چې مروې سهار اته نیمې بجې راته ټلیفون وکړ او ناڅاپه یې په خبرو کې راته ډېره مهمه خبره یاد کړه.

هغې راته وویل: چې که ریښتیا دربانديې ګرانه یم نو رویباران راولېږه.

په بدن کې مې یخې یخې اوبو ولاړې او په دې خبر مې هېڅ یقین نه راتلو.

هېڅ مې ورته ونه ویل، لا جوابه شم، خو خبره مې یوه بله خا تېره کړه، خبریالان، خو د ګډو وډو په ویلو نن سبا ښه پوهېږي او دا چلونه هم ښه ورځي، چې څرنګه وکولای شي ساده انسانان وغولوي.

یوه بله ورځ هم تېره شوه.

د اپریل میاشتې ۲۸ مه نېټه وه، چې بیا یې مسکال راکړ او ورته مې زنګ وواهه او خبرې مو سره پیل کړې.

ماترېنه د هغوی د واده د رواجونو په اړه پوښتنې وکړې او راته یې وویل: چې زما مور او پلار به ستا د رویبارانو غوښتنه ومني او بیا به ته په درېیمه ورځ ۱۰۰۰ ډالره او یوه د سرو زرو غاړکۍ د خپلې کورنۍ په لاس راولېږې، چې دا زمونږ رواج دی.

له دې خبرې سره مې خپل جېب ته وکتل، چې تش پش دی او اوس مې نو وغوښتل له مروې څخه ځان هغسې خلاص کړم لکه ددې تر شناخت دمخه، چې ترېنه خلاص وم.

یو دوه ورځې مې خپل ټلیفون مړ ساتلو، خو یو سهار مې ناڅاپه روښانه کړ ترڅو زما د هغې نږدې ملګرې د ټلیفون شمېره ترېنه راوباسم، چې له امریکې څخه راغلی وو، چې ناڅاپه د مروې د ټلیفون شمېره راغله.

مروې له سلام وروسته راته وویل: څه شوي دا ټلیفون دې ولې دوه درستې شپې مړ وو؟ تاسو پښتانه، خو اول یاري په زاریو غواړۍ او بیا د خلکو لوڼو ته دوکې ورکوئ.

مروه په خپل سره ګډه وه، خو ما له ځان

سره سوچ کاوه، چې پښتون ځوان یې او بیا دا بده خبره ده، چې هغې ته دوکه ورکړي او د پیسو د نشتوالي له وجهې رویباران ور ونه لیږي.

د مروې خبرو دومره مات کړم، چې اوس مې هغې ته له ریښتیا ویلو پرته بله لار نه لرله.

همداسې مې ورته په ریښتیا ویلو پیل وکړ.

ورته مې وویل: چې له پیسو او گانې پرته که زما سره هم ستا لپاره ځار شي، زه ورته چمتو یم او پیسې او گاڼي، ځکه نه شم درپرلای، چې په توره ورځ پیدا یم او جب مې تش دی.

مروې وخندل.....

وېویل، چې غم مه کوه سړیه!

نن بانک ته راشه ۱۵۰۰ ډالره به درکړم، مور ته دې ورکړه، چې بیا زما د کورنۍ دود او دستور پرې وکړي.

ما ویل توکې به کوې، خو هغه دا ځل خورا جدي وه.راته یې وویل: چې زما او تا جیب کوم فرق نه لري، ستا کورنۍ به دا پیسې زما کورنۍ ته راوړي او هغوی به یې بېرته ماته راکړي دا، ځکه، چې زه د خپل پلار او مور یواځینی لور یم او ماته د کور خزانه داره وایي.

او وس مروه د دې ډالري معاملې راتلونکې ته سخته خوشبینه ده، خو زه شپه او ورځ په تشویش کې یم.

د ښنوا په مننه

***

غزل

طارق سالارزی

ویده ژړگی راویښ شه د مستۍ سندرې ووایه
نوي نوي ځواني د ځوانۍ سندرې ووایه

نظر مې بیا د خیالي د چا د تندي په خال پرېوت
څه شوي پدې دښتو کې کوچۍ سندرې ووایه

بیا د تورو زلفو د ځنگل په ماښامونو کې
لېږې راته گرانه غرمنۍ سندرې ووایه

لا د چا د مینې په نغمو دې رباب واړوه
یاره ادم خانه درخانۍ سندرې ووایه

بیا مې راته خیاله د کوه قاف له ترنم ځخه
گل غوندې رنگینې ښاپېرۍ سندرې ووایه

مست مې شه شپونکیه غرمې فطرت دې ونیسه
ښکلې د گور گورو د شپېلۍ سندرې ووایه

پرېږده ساده یاره ددې ښار د اعادتونه نور
خپلې کلیوالې پخوانۍ سندرې ووایه

اې د وطن پېغلې بیا د کلي یکزار په تال
مستې میوندوالې ملالۍ سندرې ووایه

راوړه په څپو کې اتڼونه د نښترو مې
مست د کونړ سیند شه کونړۍ سندرې ووایه

اې د لیوني احساس بې وخته سالارزیه!
دې د ښکلو چم کې لیونۍ سندرې ووایه

***

عزیز الله صادق

د کونړ سیند وایي

ښاغلو لوستونکو د ستوري مجلې په دویمه گڼه یانې تېره گڼه کې مې د کنړ سیند تر عنوان لاندې یو مضمون د ښاغلي استاد عمر پاڅون لیکنه ولوسته خدای جل جلاله شته، چې ډېر زیات مې خوښ شو او په جواب کې یې په دغه مات گوډ مضمون لیکلو بریالی شوم مدام مو یو خبرې بیلې دي هیله ده، چې گران لوستونکي یې په تود هرکلي بدرگه کړي نو د کونړ سیند وایي:

هئ هئ نه پرما هسې په قهر یې پوهېږم، چې زما ځخه خفه شوی یې ملامت نه یې ډېر کلونه وشول زما نه لرې اوسې هغه وخت، چې ته کوچنی وې زما خواته به راتلې ما به کوښس کوو، چې تا په خپله غېږه کې را

ونیسم، ځکه گران وې راته زما درسره مینه وه تا به هم راسره خپله کلیوالي کوله. خو اوس، چې ځوان شوې زلمی شوې دنیا دې ولیده نور سیندونه دې ولیدل د هغوی په منځ کې دې توده مینه ولیده نو ارمان درغی پوه شوې، چې ریښتیا هم خلک څه کوي او مونږ څه کوو. نو پر مادې سترگې راوو هستې تولې گناه دې پر ما راواچوله. خو پوه شه زه په خان کې گناه نه وینم راځه. چې سپیناوی سره وکړو او ریښتیا

ووایو، نو واوره! نه پوهېږې، چې زه ظالم نه یم او هم ته خبر یې، چې زه هم ستا غوندې زخمي زخمي یم د دغه دېرش (۳۰) کلن ناورین هر شېبه پرما ډېره ترخه تېره شوې زما په زړه سینه

او تشو کې هم د ټانگونو، میزایلو، هوان او جهازونو گولۍ (مرمۍ) او چرې ښخې شوې زه یې هم ژوبل کړی یم زوروللی یم او ژړولی یم ته خبر یې، چې ما هم ستاسې سره یو شان ژړلي دي هره لحظه نا ارامه شوی یم زما دوارو خواوو ته پراته هغه مشران خوانان او کمکیان زما ډېر خوښېدل ډېر مې یادېږي ته ووایه هغوی څه شول، چېرته لاړل، چا ووژل ایا تاسو پخپله مړه نه کړل؟

هغه مینندې، چې د خپلو زامنو نه یې امېدونه درلودل چا بورې کړې؟ پېغلې چا کونډې کړې؟ دغه کوچنیان، چې اوس بېچاره گان په بازارونو کې د یو پولي دپاره نوروته لاسونه غزوي تعلیم ترې پاتې دی چا یتیمان کړل؟ دا هر څه تاسې پخپله وځکړل؟

هئ هئ بیا هم گناه پرما را اچوې لار روان یم خو او گوره خپلو دوستانو اندیوالانو او هېوادوالو ته پټې او کورونه راوړي زما خوله کې یې راکوي زما لار بندوي ډېر صبر وکړم، خو اخر قهر شم او له خانه سره یې واخلم ته بیا هم ما گناهگار بولې او هغه چاته او گوره، چې پر ما ملنډې وهي زما سره بر ناحقه ټوکې مسخرې کوي زه، خو چاته څه نه وایم، خو چې تنگ شم، نو په جنگ شم دا دې نه دي اورېدلي، چې ماته په سپک نظر مه گوره، چې زه درته هم نه گورم

زه بخیل نه یم شوم هم نه یم، چې د چا ځخه او به منعه کړم که د منگي وي که د پټي، خو

تاسې یې په چل نه پوهېږئ خپله گناه ماله راکوی ستا هېر شول، چې زه مو یواځې پرېښودلی وم ما درېسې ډېرې ناري وکړې، خو ستا کلیوالو او هېوادوالو نه اورېدې بیا هم زه ملامته یم نه، نه زه ملامت نه یم ماکې گناه نشته تاسې پخپله گناهگار یاست خپله گناه وپېژنئ.

ته وایې زه غریب یم بې وسه یم ناچاره یم مسافر یم، خو خبر یې؟ ستا ورونه، چې اوس دلته او سېږي بنگلې یې جوړې کړېدي په ډول ډول موټرونو کې گرځي زه یې په پام کې هم نه یم، ځکه هغوی د ډالرو او کلدارو په خوند کې دي نه ور سره د هغو خلک خیال شته، چې زه یې

لاهو کوم او نه ورسره دا فکر شته، چې زما دواړو خواوو ته دېوالونه جوړ شي دا د دوی په نفع نه ده دوی. خو هسې هم په کروزین او سرف موټرو کې گرځي که زما یو طرف ته پټلئ او بل طرف ته پوخ سرک جوړ شي بیا به سېلانیان راخي دلته به پیسې مصرفوي بازارونه به جوړ شي هوټلې به وي د کونړ غریب او بې زوله خلک به په کار شي دولت ته به عاید کېږي ملي

شتمنۍ او پانگه به پیاوړې شي، خو دوی یې نه غواړي، ځکه بیا خو دوی ته فایده نه رسېږي دوی، خو شته ملي شتمني یانې ځنگلې پر نورو خرڅې کړې هغه لوټ کړل او د نورو په خوله یې خپل ملي افتخارات نابود کړل، ځکه د دوی پکې خپلې گټې دي خپل جېبونه ډکوي

وه ساده داسې نه ده، چې دوی پرې نه پوهېږي ښه پوهېږي، چې برېښنا کوټونه جوړ شي چاپېره کلي ښارونه او بانډې روښانه شي فابریکې پرې چالان شي خواران غریبان پرکار شي او هغه څوک، چې د لاتین د تېلو روپۍ نه لري شونتی بلوي د بېچاره گانو پوزې تر سهاره لوگو توري کړې وي دا خلک د هغو په کوډلو کې د گروپ او راډ رڼا بلېدل نه غواړي، ځکه دوی وس لري جنراتورونه اخیستی شي په برېښنا څه کوي

ته وایې، چې تا ته سزا درکوم او په سینه دې پلونه ږدم ستا څخه ډېر دې کار ته زه خوشحالېږم، ځکه هغه جالې، چې زما په خېټه کې همېش زما کولمې شاربي زه به ایله د هغې نه خلاص شم ستا گیلو نه به مې غوږونه ساړه شي خو خدای جل جلاله خبر، چې دا کار وشي، ځکه ځینې خلک دا غواړي، چې زما دواړو لورو ته پراته دا کونړیان، چې ډېر تورزن پټمن او نومیالي قومونه دي د پلونو په اېښودو سره دوئ یو بل ته نږدې کېږي تگ راتگ کوي صلاح مشوره کوي یو کېږي صلحه راولي د دغه اتفاق او اتحاد څخه ځینې خان خوښي خلک ډارېږي، چې په دغه کار د دوی واکمني له منځه ځي

زما مسافره زما څخه لرې کونړیه یاره! اوس ته وایې، چې زه گناهگار یم او که تاسې که چېرې تاسې یاست، نو خپله اصلاح وکړئ ما نور مه زوروئ ما مه خفه کوئ چېرته یو وخت به درته د خپلې غاړې د

کوم چینار د یخ سورې د لاندې یو گوټ او به درکړم. تنده به مو ماته شي دا، چې تا فیصله کړېده ماته سزا راکوې زما قبوله ده زه پرې راضي یم تاسې رندان شئ زه به درته دغه دعا وکړم، چې خدای مو خپل هېواد ښکلی افغانستان ودان او اباد کړه

(امین)

غزل

عزیز الله صادق

نن درته وایم د زړه حال جانانه
د وریځو مینځ کې دې تور خال جانانه

لکه لینده کاڼې په زړه ورو وي
لږ دا نظر دې کړه سمبال جانانه
ښکلې ښایسته د ښایسته وو نه یې
خو غرور مه کړه په جمال جانانه
د کلي خلک را خبر نکړې نور
راته به جوړ کړې لوی جنجال جانانه
څه سوي سکور کړم لېونۍ مینې دې
رنگ مې تک تور لکه بلال جانانه
خیر که د زړه نه وې په خوله صحیح ده
د لیوني ساته لږ خیال جانانه
زړه او سر هسې هم دي ستا ولقه کې
جار شه له تا جاه و جلال جانانه

که چېرې ستا نظر ترما راستون کړې
عزیز به دا وکړي کمال جانانه

***

انسان د «انسانیت» دپاره

بصیر بیدار ستوری

انسان ته الله تعالی ډېر ستر مقام ورکړی دی او په ټولو مخلوقاتو کې یې اشرف المخلوقات ګرځولی دی، د انسان د وجود ټول غړي او د دغه ماشین ټولې پرزې لوی خدای جل جلاله په خپل کرم د خپلې دندې (وظیفې) د سرته رسولو دپاره پیدا کړي دي.

لاسونه یې د کار، پښې یې د ګرځېدو او حرکت، سترګې یې د لیدو، غوږونه یې د اورېدو ژبه یې د خبرو او تر ټولو ستر نعمت عقل یې د سنجش، زده کړې او پوهې لپاره ورکړی دی، خو انسان بیا هم نیمګړی دی او کله، چې یې په دنیا سترګې غړولي دي ورسره سم مینه، کینه، فتنه، اخلاص، بخل، ظلم، رحم، حرص، او داسې نور ډېر صفتونه ملګري شوي، که مونږ چېرې د تاریخي روایاتو له مخې د پخواني زمانې انسانان د اوسني زمانې د انسانانو سره پرتله (مقایسه) کړو، نو کومه ترقي او پرمختګ، چې د اوسنی زمانې انسانانو کړې پخوا به داسې نه ؤ، د وخت په تېرېدو، چې انسان هر څومره د ترقی په پوړی قدم ږدي هغومره د انسانیت او بشریت دښمن ترې جوړېږي، د اوسني ترقي یافته دور په بنیاد کې، چې د انسان کوم حال دی، نو انسانیت هم ورته ګوته په غاښ نیولې ځکه، چې ځینې انسانان خود انسانیت په لمن هم تور داغ جوړوي او د سړیتوب د چوکاټ څخه وځي او د ځناورو په قطار کې ودرېږي، البته د نړی ټول انسانان په رنګ، نسل، پوهې، ژبې او نور هرڅه کې یو تر بله توپیر لري او یو مشترک ټکی، چې ددوی ترمنځ موجود دی هغه د انسان فزیکی جوړښت دی.

هر انسان په خپل فکر او سوچ ځان پوره بولي او هېڅکله به یو ناپوهه انسان ځانته د ناپوهۍ معیار قبول نکړي، ځکه دا یوه انساني غریزه ده، چې هېڅوک ځان نه پېژ کوي بلکې ځان ورته د ټولونه پوه او هوښیار معلومېږي، خو په حقیقت کې هر هغه څوک، چې د بل چا خبرې ته غوږ نه ږدي او خپله خبره د کاڼي کرښه بولي او یا خپلې هوښیارۍ ته په نورو برتري ورکوي، هغه انسان هوښیار نه، بلکې حتماً به ناپوه وي او که نور پوهان او عالمان ورته د پوهې معیار وټاکي، نو بیا کیدی شي، چې ترڅه حده پوهه ولري.

د پوهې او علم په بنیاد، خو انسان ډېره ترقي کړي، د ټولنې هرې ستونزې ته یې د حل او د ورځني ژوند د اسایش او هوساینې لپاره یې اسانتیاوی برابري کړي، د انسانانو د ژوند او سهولت لپاره یې ډېر څه ایجاد (کشف) کړی خصوصاً د شلمې پېړۍ د اغاز څخه تر اوسه پورې انسان د بشریت لپاره د ساینس او تخنیک او نورو علمونو په مرسته بې پنا او ډېر زیات اکتشافات (ایجادات) کړي آن تر دې، چې په سپوږمۍ او ستورو کې یې هم قدم ایښی دی او هغه کار، چې انسان په میاشتو او کلونو نه شو ترسره کولی اوس د کمپیوټر په ذریعه په څو ثانیو، دقیقو او ساعتونو کې ترسره کېږي، خو ددې ټولو خوبیو او اسانتیاو باوجود همدغه انسان د انسانیت او بشریت لپاره د مرګ تحفه هم برابره کړي، د انسان وژنې لپاره خطرناکې وسلې او کیمیاوي بلاګانې هم ددغه انسان د لاسو محصول دي، چې په څو ثانیو او دقیقو کې ټوله دنیا په بل مخ چپه کولی شي او د انسانیت تخم له بېخه ویستلی شي، د بلې خوا د پخوا په نسبت اوسني انسانان په هرڅه کې ډېر مخکې تللي دي او په خپلې ځیرکۍ او چالاکۍ یې په ټولنیز ژوند کې نوی باب پرانستی دی.

دروغ ویل، خو عامه خبره ده، د بل په حق قبضه کول او خېټه اچول، دوه جنګول او خپله فایده لټول د دولت او قدرت حرص او لالچ او داسې نورو خواهشاتو په انسان غلبه کړې ده او په رنګارنګ رنځونو یې اخته کړي دي، نوی نسل او ځوانان که هرڅو د تعلیم او ترقی په بنیاد مخکې روان دی، خو په اخلاقي لحاظ وروسته پاتې کېږي، چې دغه ټولو مرضونو علاج او مخنیوی ددې زمانې په دوا او درملو هم ډېر ګران او نا ممکن دی، نو همدغه وجهه ده، چې انسان پخپله د انسانیت او بشریت دښمن جوړ شوی، په نه څه خبره مرګ او وژل ورته ډېر اسان دي، څوک د جائداد او مال لپاره خپل ورور قتلوي، څوک د قدرت او چوکۍ په خاطر ملت قتلوي، څوک د مذهبي تعصباتو ښکار شي څوک د منطقوي او نسلي او څوک بیا د غلو، ډاکوانو او دهشت ګردو په لومه کې ګېر شي ځان وژنه او بل وژنه ورته هېڅ نه ښکاري.

په حقیقت کې همدغه انسان دی، چې د معاشرې (ټولنې) خرابی جوړوي همدغه انسان دی، چې معاشره او ټولنه خرابوي او د بربادۍ منزل ته یې رسوي که په نتیجه کې هر انسان په غور سره سوچ وکړي خپل عمل او کردار ته د اصلاح لار ولټوي د ښو او بدو ترمنځ په واقعیت سره تمیز وکړي او د لوی خدای جل جلاله په احکاماتو په پوره صدق عمل وکړي، نیکه لار غوره او د بدو څخه ځان وژغوري، د ځان نه ښکته نورو انسانانو ته په نیک نظر وګوري او د خیر کارونه وکړي، نو بیا انسان د انسانیت دښمن نه، بلکې ویاړ بلل کېږي او که دغه اوصاف را خپل نه کړي او د بربادۍ د کندې نه ځان پخپله ونه ژغوري، نو بیا انسان د انسانیت دښمن ګڼل کېږي.

د کبیر ستوري په یاد

غلام محمود شهاب

ستوري د اسمان شو په خندا چې ستوری راغی
ټولو ورته وویل مرحبا چې ستوری راغی

رنګ د تغزل پرې شو راخور محفل رنګین شولو
جوړ شو په سبا کې بیا بېګا چې ستوری راغی
تېرې شوې لحظې د انتظار ګلونو وخندل
وسپړ دې غوټۍ د وفا چې ستوری راغی
مینه، وفا ننګ، ناموس، پښتو او د وحدت ځیلي
څنګ به شي د یو بله جدا چې ستوری راغی
تنده به مو ماته د ځیګر شي د مودو مودو
زېری به راوړې د پښتونخوا چې ستوری راغی

مونږ ته یې د برخې خپل خواږه یادونه پرېښودل
شو محفل دستورو پرې رڼا چې ستوری راغی

***

جمشېد ندیم نیازی

حادثې

ذکیې ایله د ځوانۍ غوټۍ سپړلې وې، چې هغه نسیم ته واده شوه. نسیم د ذکیې سکه د تره ځوی و، ځکه خو په هغې باندې ډېر ګران و، خو د کله نه، چې ذکیه د نسیم کورته راغلې وه او د هغې لوندې زلفې د هغې خوابښې لیدلې وې نو هسې اور پرې بل شوی و. د ذکیې سپیرې سره به یې د ځناورو نه زیات بد سلوک کاوه.

خو د ذکیې ته هغه وخت هم یاد و کله، چې هغه په سره ډولۍ کې کېښوله! نو ورته یې وویل، چې بچۍ د مرورتوب په خیال به واپس دې کورته نه راځې زما پګړۍ به نه ښکته وې، یو خوا د پلار پښتو او بلخوا د نسیم د مور ظلمونو د بې وسې ذکیې ژوند په دوزخ کې اچولی و د ذکیې خاوند که هرڅو د ټر کونو مالک و، خو د هغې خوارې پکې د دارو درملو نصیب نه و. خدای خبر، چې په نسیم څه بلا وشوه. ورځ په ورځ هغه خرابېده او، چې کله د ذکیې پلار ته معلومه شوه، چې نسیم د پوډرو نشه کوي نو ذکیه پخپله مروره کېنوله، او نسیم ته یې دا شرط کېښود، چې یا به یو ټرک د ذکیې په نوم کوې او یا به ذکیه د ټول عمر لپاره دلته ناسته وي ذکیه بل چاته لاس نه شي نیولی او نه زه خپل ځان په سلو شرمونو شرمول غواړم او یوه ورځ داسې هم راغله.

چې نسیم د هرڅه نه خلاص شو او ذکیې یې ته طلاق نامه ورکړه، او پخپله کله د یو په کوڅه او کله د بل په کوڅه کې سر وهلی بر وهلی ګرځېدو د ذکیې د طلاق پوره شپاړس کاله وشول، خو هغې نه په پښو تکریزې لګولې وې او نه د چا په واده ښادۍ کې لاسونه سره کړي و.

د هغې په څنو کې سپین ږکي هم ښکاره شول هغه اوس د ټولې دنیا نه بیخي ځان له وه.

ذکیې ته د خپلې ګناه هېڅ پته نه وه، چې د هغې ګناه څه ده؟...... خپلو خپلوانو به ورته اکثر پېغورونه ورکول، چې خوارې چرته بل مېړه وکړه، خو ذکیې به دا خبره کوله، چې زه به شپاړس کاله پس ودېږم داسې نه شي کېدی. د ذکیې دوه خویندې وې د ذکیې نه کشره رابعه وه او بله د ټولو کشره، چې د مور د غېږ نه یتیمه پاتې شوې وه.

د قسمت خبره وه رابعه ته الله جوړه بچې ورکړل یو هلک او بله د ګل په شان ښکلې جینۍ رابعه ډېره کمزورې وه هغې د دو بچو پالنه نه شوی کولی هغې خپله د ګل غوټۍ عظمٰی د ذکیې په غېږه کې وغورځوله او د هغې پالنه د ذکیې په غاړه کړه، ذکیې د بچو خواږه نه وه لېدلې، خو عظمٰی یې داسې ساتله لکه سوی لاس د خپل اولاد پشان د عظمٰی پالنه کوله عظمٰی سره د ذکیې د تنهایئ احساس هم کم شوی و عظمٰی اوس تکړه وه عظمٰی په ذکیې ته اپا ویله.

هغې ته هېڅ پته نه وه، چې د هغې مور ذکیه نه بلکې رابعه ده.

اوس عظمٰی د دنیا یو طاقت هم د ذکیې نه نشوه جدا کولی. ذکیه د نذیر، سکه د ماما لور وه هغه څو څو ځل په رموز رموز کې ذکیه سره د واده شاتار غږولی و خو د نذیر په خبره، چې غوږ نه و ګرولی. د نصیب خبره وه ذکیه خو یا د دنیا د پېغورونو او رواجونو څخه ډېره تنګه شوې وه او یا خو د هغې په خپله برخه پرته وه دې ځل نذیر خپل ماما ته خره ښپه شو او د ذکیې رشته یې ترېنه په کلکه وغوښتله.

د ذکیې پلار ورته هډو انکار اونه کړو او ورته یې وویل بچیه زه هم بوډا یم د مرګ ژوند هېڅ پته نه لګي خو زه به د ذکیې نه پوښتنه کوم، ځکه هغه په مثال د کونډې ده.

هغې د وړاندې تیندک خوړلی دی او ډېر دردونه یې برداشت کړي دي او بیا به هغه واده ته غاړه کېږدي او که نه؟...... ذکیې د خپل ماما ځوی ته په دې شرط غاړه کېښوه، چې زه به وړه عظمٰی په هېڅ ډول د ځانه نه بېلوم عظمٰی به ما سره وي. نذیر په کراچۍ کې نوکري کوله.

هغه غاړه کېښوه، چې عظمٰی زما هم لور ده او دا به زه پخپل لاس په سره ډولۍ کې کښېنوم ذکیه شپاړس کاله پس واده شوه او کراچۍ ته لاړه. د ذکیې د پلار کور د ذکیې په تلو بیخي وران شو. او کور یې سېره سېره ښکارېدو اوس ددغه کور هاغه مزه نه

وه پاتې نه پکې د مېلمه څه قدرو د هغې په تلو ډېرې کمی مه سوسېدو. د چم ګاونډ ماشومانې به چې سبق له راتللې او دلته به د تلاوت شور و هاغه شور اوس نه و خاموشه خاموشي وه.

د نذير چوتيانې شوې او هغو پوره اته مياشتې پس بېرته راغلل. ړومبی، خو چې کورته راغلل، نو د هغې بنې په ډېر تريو تندي ذکيې ته ستړې مشي ورکړه. او ذکيې ته يوځل بيا د نسيم د کور ټوله واقعه رامخې ته شوه.

ذکيه، چې په سره جوړه کې د خپل پلار کورته راغله، نو د ذکيې پلار چې يوځل بيا ذکيه په سره جوړه کې وليده، نو په مخ يې د خوشحالی اوښکې راغلې. ذکيې سبا له به څو، خو عظمٰی رابعه ته واپس کړه نذير ذکيې ته په ډېره غصه کې وويل: نور پدې راله مازغه مه خرابوه... يا به عظمٰی اخلې او يا ما..... ذکيې، چې د ماما د څوی دا خبرې واورېدې، نو د پښو نه يې زمکه وتښتېده سور مخ يې زېړ لکه زعفرات شو، خو عظمٰی به زمانه او زه به د عظمٰی بغير څنګه ژوند کوو، ذکيې په ډېر سواليه انداز نذير ته وويل: د چا په مرګ او ژوند زما څه کار نشته يوځل، مې درته ووې نذير ذکيې ته په ډېر ستغ انداز کې جواب ورکړو. نن د قيامت نه هم سخته ورځ وه رابعه د ذکيې نه عظمٰی جدا کوله. عظمٰی د ګل غوټۍ چغې وهلې زما اپا..... زما اپا..... تاسو ما ولې اپا ته ورکوی عظمٰی ډېره قابله هوښياره جينۍ وه او ولې به نه وه د وخت سپړلو هغه د وخت نه مخکې رالويه کړې وه. د ذکيې د سترګو نه د اوښکو په ځای د وينو باران ورېدو، خو د وخت قاتلانو د هغې د قتل قتل اوښکو څه پروا کوله.

ذکيه سوچ کې پرېوتې وه که خپل کور ورانوم، نو دنيا به راپسې څه نه وايي؟... او بلخوا يې د عظمٰی هم زړه نه شو صبرولی وخت هغه په ډېر لوی امتحان کې واچوله رابعه ژړا نيولې وه د خپلې مشرې خور ذکيې سترګو ته يې کتل يو خوا د هغې وړه عظمٰی وه او بلخوا د هغې مشره خور چا، چې هغې ته د مور مينه ورکړې وه هغې ته د دواړو د بې کچې مينې په ډېر شهرت سره احساس و، خو هغې عاجزې څه کولی شو. نذير ډېر سرتېزه سړی و څه ذکيې ناوخته کېږي ټکټ، چې مې اخستی دی ضايع نه شي دا تماشه خوره کړه هغه په ډېره غصه کې د ذکيې د غېږې نه عظمٰی راټکوهله او رابعې ته يې غېږه کې ورواچوله. ذکيې اوږده ساه راښکله لکه، چې د وخت په فيصله احتجاج کوي هغې د وخت يو بلې نا ترسه سپېره په مخ وخوړله. عظمٰی د رابعې په غېږ کې تکه شنه شوه لکه، چې هغې نه روح وتلی وي او په سلګو سلګو کې وايي زما اپا..... اپا.....

***

ليک: نجيب الله اکرامي

خدايه! بل د ادب ستوری رانه لاړ
سور لمر و سولمه سيوری رانه لاړ

شاعران او ليکوالان ډېر تېر شوي او تېرېږي، خو هر يو خپل خپل ځای لري زه، چې د کوم عالم، اديب، ليکوال، شاعر او ډاکټر خبره کوم هغه د ساپوهنې ډاکټر، پر پښتو او پوښتونولی مين ښاغلی کبير ستوری دی. لکه څنګه يې، چې نوم ستوری دی همداسې د ستوري په شان په سياسي ډګر کې ځلېدلی دی.

که څه هم ارواښاد ډاکټر کبير ستوري د ژوند ډېره برخه په مسافرۍ کې تېره کړې، خو له نوښته ډک علمي، څېړنيز او فرهنګي آثار ترې ځوان نسل ته په ميراث پاتې دي.

ستوري خپلې لومړنۍ زده کړې د کونړ په کونړ خاص ولسوالۍ کې او منځنۍ زده کړې د کابل د رحمان بابا په لېسه کې په پوره بريالیتوب ترسره کړي دي. ارواښاد کبير ستوري له همدې مهاله شاعري پيل کړې او همدا لامل و، چې پخپلو ملګرو ډېر ګران ؤ او هغوی، چې به له کومې ستونزې سره مخ شول؛ نو له کبير ستوري څخه به يې مشوره اخيسته.

کبير ستوری پخپلو همځولو کې ورو ورو مخ په بره روان شو؛ له هغه سره په پوره ځوانۍ کې دا سوچ پيدا شو، چې ولې پښتانه وروسته پاتې دي او څنګه کېدای شي، چې پښتانه مخ په بره لاړ شي.

کبير ستوري به همېشه دا سوچونه له ځان سره لکه يو درونډ پنډ پر سر ګرځاوه؛ هغه وخت راورسېده، چې ستوری له دولسم ټولګي څخه هم په لوړو درجو بريالی راووت او د لوړو زده کړو لپاره جرمني ته واستول شو او د فرانګفورټ په پوهنتون کې يې نه يوازې د سياسي علومو، فلسفې او ساپوهنې زده کړې وکړې، بلکې سياسي او فرهنګي شاعري يې وده وکړه او ډېر پښتانه فرهنګي ملګري يې په پښتون سوسيال ډيموکرات ګوند کې رهبري کړل.

زه دا يقيني وايم، چې د اروپا ۴۲ کلن

فرهنګي ژوند پر نوموړي هيڅ راز ناوړه اغېزه ونه کړه؛ ځکه له ډېرو په کې پښتو هېره شوې، خو ډاکټر کبير ستوري نه يوازې پښتو ټينګه کړه، بلکې د جرمني په پوهنتونونو کې يې پرې تدريسي چارې هم تر سره کړې او نړۍ ته يې وښوده، چې پښتانه له هېچا کم نه دي.

لکه څنګه، چې د يوې کورنۍ غړي ماښام له خپلو کارونو څخه ستړي ستړي راشي او سره راټول شي داسې په جرمني کې به خواره واره افغانان پر پښتون سوسيال ډيموکرات ګوند راټولېدل او د خپل هېواد خوږې خوږې کيسې او د پښتونخوا د ودې په اړه به يې سياسي، فرهنګي، ادبي او ساپوهنيزې تاريخي څېړنې کولې.

که د ډاکټر کبير پر علمي، سياسي او فرهنګي شخصيت او اړخونو خبرې وکړم؛ په دې تنګ او لنډ وخت کې نه خلاصېږي او ډېر وخت غواړي.

د يادونې وړ بولم، چې ارواښاد ډاکټر کبير ستوري د ډېرو فرهنګي، ادبي او ټولنيزو ټولنو بنسټونه ايښي او د ډېرو علمي او ادبي اثارو څښتن دی. زه داسې څوک نه وينم، چې د کبير ستوري له فن سره به اشنا نه وي.

ډاکټر کبير ستوري، چې په پرديسۍ کې پښتو او پښتنو ته څومره خدمت کړی شايد ډېرو کمو خلکو کړی وي.

کبير ستوری د نه هېرېدو سړی دی.

روح دې ښاد وي

***

د ستوري کلی

قاري بصير اسير مشواڼی

رانه يې وړی زړه حسين دی د ستوري کلی
هر مازيګر دلته رنګين دی د ستوري کلی

د خپل ټاټوبی مې ښايسته ښايسته ليدلی کلی
خو په ښکلا کې اولين دی ستوری د کلی

خوږ راته ځکه دی کبير پکې خاپوړې کړي
خوږ راته دا لکه ګبين دی د ستوري کلی

چې زه ماشوم ومه بابا به مې کيسې کولې
ورسره جوښت د کونړ سيند دی د ستوري کلی

د سپين جومات نه ورته ګورمه نظر دې نشي
په کبل ښه ښکاري تک شين دی د ستوري کلی

هم جوماتونه پکې ځای په ځای ښکارېږي دلته
هم يې مېشن خلک په دين دي د ستوري کلی

ډېر صفتونه لري زه اسير به کوم بيان کړم
ماته په کلو کې شيرين دی د ستوري کلی

***

حاجي محمد اسماعيل څپه

ګرځنده ۱۷۷۲۰۱۵۸۴۲

د افغان ادبي بهير غونډه

وايي شاعر، چې شعر وليکې نو زړه يې وپرسېږي او له هوا نه ډک شي. کله، چې خپل شعر خلکو ته واوروي، نو د زړه پړاس يې کېني. تاسې وګورئ، چې نوي شاعرانو شعر نه وي ويلی، نو داسې پړسېدلي وي لکه د ټيکټر ټيرو ته، چې ډېره هوا ورکړي، خو کله چې خلک شعر يې واوروي، نو داسې يې هوا وزي لکه ټيکټر، چې په غبرګو ټيرو باندې پنچر شي.

چا، چې د افغان ادبي بهير بنسټ ايښی دی ډېر د خير کار يې کړی او خدای جل جلاله دې خير ورکړي. ډېر شاعران يې له مرګ نه ژغورلي دي که افغان ادبي بهير نه وی، نو شاعرانو او زما په څېر د ډېرو کسانو د زړه د پړسېدان او پړاس له کبله به يې زړونه چودلي وي.

چا، چې بهير جوړ کړېدی هغه د پښتو ادب د پرمختګ لپاره جوړ کړی دی، خو افسوس، چې مونږ تېرې د ملاقات ځای جوړ کړی، چې په انګلسي ژبه کې ورته (APPOINTMENT) وايي په عربي کې ورته مکتان موعيد وايي. دا د ليدو داسې اقتصادي، بې خرڅه ځای دی، چې په دوه درې ساعتو کې له سل يونيم سل کسانو سره بې له اجازې او بې له انتظار سړی کتلی شي. که اخبار ته دې خبرونه پکار وي که مجلې ته دې مضمون پکار وي که د تلويزون لپاره ې د ليکوالو او شاعرانو مرکه پکار وي دلته يې ترلاسه کوی شې.

زه، چې د يار موسسې د دفتر په دروازه ورننوتلم، نو چوکۍ په چمن کې ايښې وې. غونډې ته له شروع کېدو نه مخکې امريکايي سندر غاړې TOP هغه کيسه، چې د ماشومانو لپاره يې په پښتو ليکلې او هغه يې په پښتو کې کمپوز کړې وه. په ډېر خوند سره چه ګوډه ماته پښتو باندې د موسيقي له يوې الی مونږ ته واوروله TOP وويل: «دا کيسه ما په کلفونيا کې افغانانو ته وړاندې کړې وه هلته خلکو ډېره خوښه کړه اوس دلته راغلی يم، چې لته په

مکتبونو کې ماشومانو ته دا کیسې وړاندې کړم په دې کې د سولې او د مینې پیغام پروت دی».

TOP له تلو نه وروسته غونډه په رسمي توګه د قران کریم په تلاوت پیل شوه. د غونډې د نقد موضوع عصمت قانع صیب لنډه طنزیه کیسه وه (د لاس کرښه).

نقد، چې شروع شو د خبرو نوبت محمد یګل او برنګ واخسته، او برنګ وویل: دا کیسه د منان ملګري (د کونډې زوی) په سریال کې لیکلې ده خو قانع صیب یې لږ څه ورزیات کړي دي نور، نو همغه کیسه ده.

په کیسه کې یو ځای د پالبین د فیس ذکر شوی و.

مجاویر وویل: چې فیس یو معلوم شی دی، چې ډاکتران، خصوصي مکتبونه او کورسونه یې اخلي. د ملا او یا د پالبین پیسو ته شکرانه وایي. مجاویر، چې تر څو نورو خبرو ته خوله جوړوله، قانع صیب پرې ورټوپ کړ وویل: دا یې ته پرېږده په ادبي اړخ یې خبرې وکړه. د قانع صیب تخلص ته، چې سړی وګوري او دده دې حرکت ته وګوري، نو ډېر سره لرې دي، خو خیر په تخلص به وروسته خبرې وکړو اوس راځم دې خبرې ته، چې یو لیکوال یوه لیکنه نقد ته وړاندې کړي، نو هغه د نورو نظر پرې اخلي په کوم ځای، چې پرې انتقاد وشي، نو هغه به اصلاح کوي او یا به یې د نقد په اخیر کې ځواب ووایي. دا مې اول ځل ولیدل، چې یو لیکوال وایي، چې زما د کیسې ستاینه وکړئ.

دی هم ګرم نه دی، دی غواړي، چې په انټرنېټ کې یې نوم راشي او هغه هم له ښو ستاینو سره، خو خبر نه دی، چې د افغان ادبي بهیر په پاڼه کې د شپون صیب په قول د باز محمد له عکس نه نور څه نشته.

اول، خو ما فکر وکړ، چې دی هم زما په شان نوی، نوی دې لان ته راوتلی دی، خو بیا د استادانو له خبرو نه معلومه شوه، چې دی د ډېر وخت نه لیکنې کوي ما قانع صیب ته وویل: موږ ځوانان بس نیوکه کولی شو. ستاسو کیسه درجوړولی نه شو دا کار د استادانو دی، چې خپل ځای ته راغلم، د څنګ ملګري راته وویل: چې قانع صیب لیکوال ژورنالېست سیاسي سړی دی پخوا یې د امریکا غږ سره کار کاوه.

استاد اسد الله غضنفر د لید لوري په مقاله کې داسې لیکلی دی: «کیسه د راوي له خولې اورېدلکېږي بیا اورېدونکي قضاوت کوي، چې راوي څوک دی؟ له کیسې څومره لرې دی؟ د پېښو یو برخه وال دی که له بهر پېښې څاري؟ د کرکټرانو زړونو ته لاره لري او که یوازې په هغه څه پوه دی، چې لیدلي، اورېدلي یې دي؟ په خبرو یې څومره باور په کار دی؟» قانع صیب د لید لوري سره په ټکر کې ده قانع صیب باید قناعت موږ ته پرې ایښی وي.

ډاکتر رودوال وویل: ښتوه معمول د ښار خلک لري، خو په کیسه کې د یو داسې ځوان سره، چې له غرو نه راغلی وي. په دې منځ کې یو ښاغلي د خبرو نوبته واخسته وویل: زه شاعر او لیکوال نه یم او دا مې اول

ځل دی، چې په یو داسې ادبي غونډه کې ګډون کوم زه له غرو نه راغلی یم او په جیب کې ښتوې دوه هم لرم.

ده د نقد موضوع پرېښوده د نن سبا په سندرو او پتلون باندې خبر شروع کړې. وویل: په پتلون کې دو پنځوس جیبونه وي او یوه روپۍ په کې نه وي. دا خبره لس دولس کاله وړاندې ما په پاکستان کې د اوردو ژبې پاکستاني ټوکمار عمر شریف نه اورېدلې وه.

خو خیر اوس راځو د کیسې په زمان او په کیسه کې استعمال شوي لغاتونه اول، خو د فیس خبره ده بیا یو بل ځای کې د ګاک خبره کوي د نن ورځې لغت دی څلوېښت کاله وړاندې دا لغت چا نه پېژنده، خو امبر بایکېلې بیا سړي څلوېښت کاله وروسته بیا یې په یو ځای کې وایي، چې پالبین تاویز د څاروي په پوستکي کې ګنډلی وي او ځوان ته یې ورکړ «یو چا وویل: چې ملا تاویز نه پوښ کوي، چې تاویز ورکړي، نو ورته وایي، چې دا تاویز ته دوه سپینې یا سرې جامې ورکړي». بله خبره دا، چې د انسان پوستکي، خو تر اوسه ما نه دي لیدلي، خو ټول د حیواناتو پوستکي دي. د نقد موضوع، چې خلاصه شوه قانع صیب داسې نېغ له غونډې روان شوه لکه، چې قسم یې خوړلی وي، چې ځوانانو زما په کیسه نیوکې وکړې، نو په و الله که زه هم د ځوانانو غزلونه واورم، خو اجمل تورمان یې په دروازه کې مخه ونیوله. کېدی شي، چې ورته ویلي وي، چې ته مه

خپه کېږه او دواړه سره ولاړل.

وروسته د بهیر مسول کې باز محمد عابد د سګرېټ څکولو لپاره له غونډې ولاړه یو څو شاعران، چې خپل شعرونه وویلې په شاعرانو کې څه داسې شاعران وو، چې شعر نه انقلابي شعارونه یې ولوستل.

د انقلابي شعارونو د لوستلو په وخت کې د غونډې برخوالو ته د ستېج له سر نه داسې ګوتې څنډ نه کوله. ته به وایې، چې برخوال طالبان او یا، خو امریکایان دي. اکثر وخت د داسې شعرونو د لوستلو په وخت کې استاد غضنفر صیب په ځای ده دې، چې ورته ووایي، چې شعر دې بې ځای او بې خونده دی، نو په هغه کاغذ، چې غونډې په باره کې خبرې پرې نوټ کوي د ماشومانو په څېر ګلان د د رسمولو کوښښ کوي. موږ استاد محمد خان ژاړه خو اوس پکار دی، چې د غونډې مشري محمد خان ته ورکړو.

کرار کرار غونډه په دوه غونډو بدله شوه د پرمختلولو خلکو غونډه، چې مشري یې محبوب الله محبوب کوله د دروازې مخې ته په ولاړو پښو او د بېرته پاتې خلکو غونډه په خپل ځای وه خلک په انګړ کې تیت شول. ویاند څو، څو وارې ... غوښتنه وکړه، چې خپلو چوکیو ته راشي، خو چا پرې غوږ ونه ګراوه. بل اخره یې د پرمختلو یو له غونډې نه ابرنګ راوغوښته، چې د بېرته پاتې خلکو غونډه ډانډس کړي، چې لږ بیره، سپینه او ښایسته شي ترڅو د پرمختللو غونډه والو پام ورته راواړوي. ابرنګ ډېر څه وکړل، د سردار علي ټکر پېښې وکړې، ډېر کوښښ یې وکړ، چې پرمختللي بېرته خپلو

ځایو ته راولي پرمختللي کله بېرته په شاه ګرځي بیا د دیموکراسۍ پرمختللي هیڅ کله هم نه!

ما ته د طالبانو هغه شعار رایاد شو، چې ویل به یې: «ځو ځو ځو پرمخ به ځو» خو کله کله ډېر پرمختلل هم ښه نه وي.

پرمختللي دومره پرمخ لاړل، چې بېرته پاتې غونډه کې دا کسان پاتې شول. د غونډې مشر، مېلمه، ویاند اوریل، او استاد غضنفر، چې استاد غضنفر په دې وخت کې د واده کارتونه په پاکټو کې اچول. او زما شاته دوه هلکان ناست وو. چې بیا وروسته پوه شوم، چې دا د غونډې د مشر د لارې ملګري دي او په شاته چوکیو کې حاجي حسام له یو دوه ملګرو سره ناست و، د غونډې له مېلمه نه غوښتنه وشوه، چې تشو چوکو ته خپل شعر ولولي بیا په اخر کې د غونډې مشر نه غوښتنه وشوه، چې غونډه و ارزوي. د غونډې مشر تحریک صیب وویل: «په ټوله غونډه کې د حاجي صیب حسام الدین حسام د کوټې په نوم شعر مې ډېر خوښ شو ولې، چې نوښته یې په کې کړې وو. یو څو شعرونه وو نور ټول انقلابي شعارونه وو او یونیم یې خو بیخي شعر نه و بس قافیه یې په کې مراعت کړې وه نور، نو د شعر تر څنګه هم نه وه تېر. زه له داسې شاعرانو نه هیله کوم، چې خپل شعرونه په غونډه کې تر لوستلو مخکې یو شاعر ته وښیي بیا دې په غونډه کې ووایي. او یوه بله خبره، چې ما په دې غونډه کې ولیده هغه د تخلص ده، ډېر داسې تخلصونه مې تر غوږو شول، چې د

نامتو لیکوالو تخلصونه دي دا نه، چې یوازې په افغانستان کې نامتو اشخاص دې بل کې په نړۍ کې مشهور دي. که تاسې یو اثر ولیکئ، نو خلک به فکر کوي، چې دا د هغه لیکوال اثر دی».

په رښتیا، چې د کوټې شعر ښه شعر و، چې یو سیاسي پس منظر یې درلوده له شعر نه ما داسې مانا واخیسته، چې هر وخت نوی حکومت راشي، نو ټول یې ستاینه کوي. خو، چې یو څو کاله یې تېر شي، نو بیا ترې هم دغه کوټې جوړ شي، چې نه خر شي او نه کچر، او یا په بله مانا که تلویزون ته وګورو، نو بیا موږ ته د کوټې شعر رایادېږي. د کدو په باره کې خلک وایي کدو څومره، چې غټېږي، نو هغومره یې منځ خالي کېږي....؟!

ښکته پښتنو به یو بل ته ویلې لرې شه کدوا اوس پوه شوم، چې د کدو نه یې مطلب څه و، خدای جل جلاله څوک نه کدو کوي، خو څه کسان کوښښ کوي، چې کدو ترې جوړ کړي.

غونډه خلاصه شوه، چې تحریک صیب له ستېج نه راکوز شو، نو اول یې له مانه پوښتنه وکړه، چې ته د کوم څپان د خاندان څخه یې؟

ما ورته وویل: بښنه غواړم، چې زه څپان نه یم زما تخلص ښځینه دی خالي (څپه) دی.

اوس دېموکراسي د سړیو په ډله کې مې څه ترلاسه نه کړل اوس د ښځو په ډله کې ودرېدم. ګرانو لوستونکو، ملګرو دې ته وایې زما نوښت، چې په لیکنه کې مې کسره استعمال کړه.

مبارک موشه

د پښتون دعا

بصیر بیدار ستوري

لویه خدایه، پاکه ربه
تا ته ناست تل په دعا یو
دغه سوال زمونږ قبول که
سوله امن راله راکه
جنګ زمونږ له سره واخله
جنګ وحشت دی تباهي ده
امن غواړ، سوله غواړو
کور او کلی مو تباه شول
ټول په دې جنګ کې تالا شول
ښه ځوانان مو شولو خاورې
کونډې رنډې ماشومان هم
خو دا جنګ کله ختمېږي
پوره دېرش کلونه وشول
جنګ روان دی نه ودرېږي
د دهشت په نوم تباه شو
پښتانه غرق شو تالا شو
د دنیا په فریبونو
کې راګېر شولو رسوا شو
څوک پرې نوم د جهالت ږدي
وایي وحشي دي ځناور دي
دا د علمه ناخبر دي
هیڅ په خپل ځان نه پوهېږي
د بل ډول ته به ګډېږي

او په څو پیسو خرڅېږي
خپل عزیز ترېور به وژني
د پردي کور کې نوکر شي
د شخصي ګټو لپاره
د ملت په ګټو سر شي
د اغیارو دام کې ګېر شي
هم د خپله ځانه تېر شي
واسکټ واچوي د مرګ
ځان وژونکی شي سر تېر شي
بې ګناه خلک به وژني
د جنت په طمع سیر شي
په ټولې د انسانانو
دی ورګډ لکه د شېر شي
ځان کړي ختم دنیا ختمه
چې د سرو وینو سیلاب یي
ککرۍ نه راچاپېر شي
جنازې به پورته کېږي
وینه توی غوښې بادېږي
بیا د چا بچي قتلېږي؟
څه ګناه او څه یې جرم
دا د چا اور کې سوزېږي
د انسان عظیم طاقته
یې خالق د کائناتو

ستا مخلوق ټول تباه کېږي
د بمبار لاندې مړه کېږي
لویه خدایه پاکه ربه
دا څه کېږي لا به کېږي
د انسان زړه پرې خوږېږي
ته خپل رحم و کرم وکه
له دې شره نه مو خلاص که
د جنګ نوم ورک په دنیا که
دا د جنګ شیطان تباه که
دا زمونږ په وس کې نه ده
لویه خدایه پاکه ربه
سوله امن راله راکه
هر پښتون پخپله خاوره
ته سر لوړی سر بالا که
ته سر لوړی سر بالا که

***

خبرتیا د ستوري مجلې هره ګڼه درانه لوستونکي په دې پته په مکمله توګه لوستلی شي:
www.kabirstori.com

د ستورو قافلې

د ستورو قافلې

چلوونکی محمد داود صدیقي یوسفزی

دستوري مجلې په دې ګڼه کې د ستورو (قافلې) دا لړۍ مو ښاغلی الحاج عبدالواحد (پتمل) ته ځانګړې کړېده. پتمل پوره اته لسیزې دمخه د خاص کونړ په ولسوالۍ د تنر په کلي کې د ارواښاد محمد یوسف په کاله کې سترګې غړولې. ورځني مروجې زدده کړه یې د خاص کونړ په لومړني ښوونځي کې ترسره کړې ده، چې تر هغه دمه یې همدومره بسنه کوله، خو د نومړي په وړنا خصوصي زده کړو ته یې تر ډېره متهې بدوهلې وې او د چا خبره تر خپله وسه یې د بندو جماعتونو دروازې ډبولې دي. د ننګرهار او کونړونو په ولایت کې یې د رسمي مامور په صفت پوره دېرش کلونه دنده اجراء کړېده، چې د هغې وروسته د کابل ولایت په تصدیو کې یې هم ښه ډېر کلونه تېر کړیدي، چې ټول کاري بهیر یې د دولت په چوکاټ کې پوره شپېتو کلونو ته رسېږي.

پته دې پاتې نه وي، چې پتمل په کلي کور کې د ولسونو په زړونو کې ځای لري هغه په دې معنی، چې تل یې د خیر په کارونو کې قدمونه اوچت کړیدي، چې تواضع او خاکساري هم په دې صفتونو کې ورسره نغښتې ده، د جلال اباد او اسعد اباد په لویه لاره یې د سپین جومات په نامه یو د الله جل جلاله د کور بنسټ ایښی، چې د نن نه ۴٦ کلونه عمر پرې تېر شوی دی، چې تر دې مهاله د نومړي په ځاني او مالي هڅو اباد او سمسور دی، چې د دې لویې لارې د لارویو د عبادت ځای او ساه اخیستو سره سره یوه په زړه پورې منظره هم ده. همدا راز د څه دپاسه دوه لسیزو جنګونو او بې کوریو وروسته یې د خاص کونړ د ولسوالۍ په تنر کلي کې د یوې ازادې او سپرلنې مشاعرې بنسټ یې هم ایښی دی، چې تر دې دمه ځوان نسل د داسې ادبي بهیر سره هیڅ اشنایي نه درلوده، خو د نیکه مرغه کوم ادبي بنداروڼه، چې زموږ په ولسوالۍ کې ترسره کېږي د ابتکار هم ددې

سپین ږیري او ضعیف شخیصت په برخه وی دی، چې د ستوري مجلې کار کوونکي او خاص کونړ میشتي فرهنګپال یې په لیمو منې. د ستوري مجلې ددې لومړي چلوونکي له خلې کله، چې مې د ښاغلي پتمل څخه د شعر او شاعرۍ په اړه وپوښتل، نو مخکې تر دې، چې څه ووایې یو سوړ اوسیولی یې د خولې ووت او په دې تپه سر شو، چې:

بېلتونه کور دې الله وران کړه
په اور سوزان شي چې معلومه درته شینه

وروسته له دې یې خپله قصه په څو لنډو الفاظو کې راته داسې بیان کړه، چې په ۱۳۷۵ کال کې زما په کور کې یوه سخته مریضي پیدا شوه او زه ورسره ډېر غمجن وم، نو په هغه مهال مې شعرونو ته مخه کړه. دا، چې لوستونکي ترې څنګه انتباع اخلي خو زما د زړه درد پکې انځور شوی دی.

دا، چې د پتمل د شاعرۍ قضاوت موږ لوستونکو ته پرېښود، نو لازمه ده، چې په دومره تېر عمر کې داسې لیکنې د قدر وړ دی. د پتمل چاپ شوي اثار (د حق اواز) او بل (د تور نه سپین) په نامه چاپ شوي دي په پای کې د دې لړۍ د ستورو د قافلې په وروستیو کرښو کې د لوی خدای جل جلاله دربار ته لاسونه لپه کوو، چې دې ښاغلي ته ښه صحت او اوږد عمر په برخه کړي.

که خدای کول په بله ګڼه کې درته بل ستوری درپېژنو اوس همدومره.

چې د شعر یا منظوم کلام نمونه یې په لاندې ډول ستاسې مخې ته ږدو:

حالات د زمانې راته یویل شان معلومېږي
سکه وروړ د غریب په وروړ ګلوئ باندې شرمېږي

پخوا خلک صادقان و او حق لارې پیروان و
که هرڅو غریبان و خو په یو اوبل قربان و

په نوي چال چلند کې بد نیتي او غیبت کېږي
سکه وروړ د غریب وروړ په دوستی باندې شرمېږي

ښمله خپل خیر غواړه چې لا نور به څه پېښېږي
سکه وروړ د غریب په وروړ ګلوئ باندې شرمېږي

***

*

خدایه وکړم د خنې سره خندا
که د خوار غریب بلبل سره ګریان

خدایه وګورم د خپل یار ښکلي مخ ته
که د خپل شکوې زر کې شم تماشان

خدایه! ووېرېږم ستا د لوی دوزخه
یا که تمعه کړم شروع د حور غلمان

ته مې پوه کړه، ته مې پوه کړه نه پوهېږم
چې زه تا کړم خوشحاله او که ځان

غني خان

***

د ستوري مجله په خپله څلورمه ګڼه کې له یوه ولسي شاعر ښاغلي خطاب الله مظلوم مل سره مرکه کړې، چې کټ مټ یې ستاسې مخې ته ږدو.

مرکه محمد داود صافي

پ تر ټولو دمخه ګرانو لوستونکو ته ځان په مکمل ډول وروپېژنئ. خوښ به شو؟

خ د ټولو اول زه د ستوري مجلې څخه یوه نړۍ مننه کوم او خپل پښتانه سلامونه خپلو پښتنو ورونو ته ډالۍ کوم محترما! زما نوم خطاب الله تخلص مې مظلوم مل د کونړ ولایت د دره پیچ ولسوالۍ د ننګلام د کلي وسېدونکی یم او تعلیم مې په پاکستان کې د محمدي عالي لېسې څخه ۱۲ ټولګي د فراغت اسناد ترلاسه کړیدي.

پ مظلوم مل صاحب تاسې څرنګه شاعرۍ ته مخه وکړه؟

خ زما شاعري یو الهام دی او د خداوند تعالی پېرزوینه ده، چې په چاباندې یې وکړي، خو دومره به په لنډ ډول ووایم، چې کله انسان د ټولنې د منفي یا مثبتو ناکړدو څخه متاثر شي نو مجبور شي، چې قلم پورته کړي او د شعر یا نثر په ژبه د حالاتو تایید یا تردید وکړي لنډه دا، چې کړېدلی خوربدلی او سوزېدلی انسان به په ټولنه که شاعروي، نو ما هم داسې وګڼه

نه په شعر پوهېدمه نه شاعر وم
خو شاعر دې خپل ضمیر او خپل احساس کړم

بې استاذه چې په شعر شوم ګویانه
د پښتون غیرت نن زه څومره احساس کړم

پ مظلوم مل صاحب تر اوسه به دې څومره شعرونه ویلي وي، او زیات شعرونه دې د نظم په کوم قالب کې ویلي دي؟

خ زما تر اوسه تقریباً د سلونه زیات غزلونه او یو څه اندازه ازاد نظمونه هم لرم، خو دا، چې د زړه اواز او د ټولنې ترجماني د غزل په صنف کې ښه کېږي، نو په دې وجه مې غزلو ته توجود ډېره وه په غزل کې حمایت هم وي او رومانیت هم پکې په زیاته اندازه وي

پ مظلوم مل صاحب تر اوسه مو کوم کتاب یا د شعرونو مجموعه چاپ شوېده، او که نه که چاپ شوې وي، نو نومونه یې واخلئ خوښ به شو؟

خ زما یوه شعري ټولګه ((مینه په ښنتو کې ده)) چاپ کړېده، چې یو سل او یوولس صفحو باندې مشتمل ده پوارا ده لرم، چې د ((غوټۍ)) په نوم یو ناول هم چاپ ته وسپارم

پ د کومو کومو شاعرانو څخه متاثره یې او د کومو شاعرانو سره ناسته ولاړه لرې؟

خ هر هغه شاعر، چې څه په خوله وایي او هغه یې په زړه کې وي د هغې شاعر څخه متاثر کېږم هم

هغه شاعر مې خوښ وي په دغه شاعرانو کې مشر اجمل ختک، سعدالله جان برق، رحمت شاه سایل، نورالبشر نوید، عالم ګل سهر، سهر ناسته ولاړه لرم او ترې متاثره یم.

پ مظولوم مل صاحب په پای کې که د خپل شعر یو نمونه ګرانو لوستونکو ته ور ډالۍ کړې ډېر به خوښ شوو؟

خ زه به خپلو پښتنو ورونو ته د خپلې شعري ټولګې څخه یو نمونه ډالۍ کړم، چې د وطن او افغانانو په حالاتو کې مې د زړه فریاد وړاند کړی امېد لرم، چې خوښ یې کړئ

ای افغانه

اې باننګه افغانانو
ای منلو فاتحانو
دومره ولې بزدیلان شوی
چې د بل په زور نازېږی
کله سره فوځونه غواړی
کله غرب ته کړئ سوالونه
کله رزق د سعودي خوری
کله نان د ایرانیانو
پاکستان خو مو اقا دی
دې کې هیڅ ویلی نه شو
کله یو ته کړې سوالونه
کله بل ته کړې سوالونه
په پردو اوږو میاشت ګوری
شرم نه درځي بې شرمو
ابدالي خو داسې نه وو
نه میرویس د چا غلام وو
غزنوي خو سره لمبه وه
استقلال یې فلسفه وه
ته د بل ډول ته ګډېږې
په پردو ډالرو مست یې
که څو من وي که خروار وي
خو ته کم نه یې د چانه
اې افغانه! اې افغانه!
خپل وقار ته فکر وکړه
خپل غرور دې راپه یاد کړه
ته په ختمه لوی افغان یې
ستا غرور د افغانیت دی
ته ازاد یې په فطرت کې
غلام نه یې پاتې شوی
نو بیا ولې نن غلام شوې
د اغیارو په لمون چې
خپل وطن ورانول غواړې
خپل بچي قتلول غواړې
خپل ناموس ژړول غواړې
دا چې تارا لمسوي نن
او خپل وروړ دباندې وژنې
دا ستا دوست نه دی کم عقله
دا زما او ستا دښمن دی
خو ته نه پوهېږې نادانه
اې افغانه! اې افغانه!
نور د غیرو لمن پرېږده
خدای لپاره همت وکړه
د خطاب دعوت قبول کړه
راشه خپل وطن ته راشه
خپل وطن پخپله جوړ کړه
خپله خونه کړه ودانه
اې افغانه! اې افغانه!

دېکې شک نشته چې د توري مېړنی دی افغان
خو د ورور وینې توریولو ته د تینګې نه دی

نور افلاطون دی سقراط دی ارسطو دی افغان
خو افسوس دادی چې ډالرو ته د تینګې نه دی

خطاب الله مظلوم مل

د ستورو کاروان

غزل

محمد داود صدیقي یوسفزی

د سترګو تاو دې په لیمو کې نغښتی
ژوندون مې تا سره لمبو کې نغښتی

د اوښکو رود مې په ګرېوان کې راغی
ستم د مینې دې کتو کې نغښتی

سپینې سپوږمۍ چې په ژړا مې نه کړې
ښایست دې ما سره جلوو کې نغښتی

نن مې ژوندون په بې کسي کې شمار دی
د وخت ظالم سره پنجو کې نغښتی

ستا د بېلتون په شپو به ځان ژړوي
د چم ګاونډ په یارانو کې نغښتی

چېرته مې سترو ارمانو کې ګوره
صدیقي یار دې زولنو کې نغښتی

***

غزل

عرفان الله / کوټوال

لکه چې نور مې د توبې هغه اثر ماتېږي
ځکه مې ستاد زلفو سوري ته نظر ماتېږي

قدم په مخکې اخلم پښې مې بېرته شاته راځي
تکل مې کړی چې درځمه خو سفر ماتېږي

سلور ښېلمین شفق دې واخیست له چینې صنمه
خدایږو وېرېږمه نامردي چې کوثر ماتېږي

تا که په سترګو کې سرخي د خمارو اړوله
ګوري قتلېږمه په زړه کې مې خنجر ماتېږي

د زلفو وریځې پرې راواړوه که خون یې نه اخلې
ستا د رخسار په ځرک زما د باز وزر ماتېږي

بس په ډنډر دپاسه چوپه خوله کوټواله ښه ده
که چېرته لړه را مسکۍ شوله ډنډر ماتېږي

***

غزل

عبیدالله سیلاب

کله چې په جنګ د نظر واوښتي
پوی شه چې د مینې په سر واوښتي
اوس خو به د مینې زور منې کنه
کلک په عقیده وې اخر واوښتي
بیا به درته زه ملامت نه ښکارم
کله که په لور د ګودر واوښتي
په ښکته پښتونخوا مې سلام وایه
که ولاړې په دره د خیبر واوښتي
و به ژاړې سترګې به دې ډکې شي
کله که زموږ په اختر واوښتي
څه پرې که سیلاب درته رایاد شي بیا
یو ځل چې یې خاورې په سر واوښتي

***

غزل

اختر محمد مومند

نغمه چې د تارونو له سیاره راوځي
بس داسې خوږه ځړیکه له پرهاره راوځي
تصویر ستا د رخسار پکې د کوزه نه بروینم
دستورو له منځونو نه هنداره راوځي
سلګۍ مې ډېر ونیوې د ستوني په درشل کې
خو بیا هم یوه نیمه بې اختیاره راوځي
چنار خو له خپل زانه اور اخستی هسې ندی
ګودر ته مازیګر کې سندر ماره راوځي
دې تږي تخیل ته به مې لپه تېپې راوړي
ملالې غونډې پېغله ده سرشاره راوځي
الله که را زلمی کړه دا زما فرهادي عظم
شریني پدې غرونو کې په لاره راوځي
یرېږم چې نظر مې ورته ټیټ نه شي مومنده
لمبې یې نن د سترګو له خماره راوځي

***

غزل

محمد ابراهیم حقمل صافي

څه دولتونه مې پکار خو نه دي
د شرابي سترګو جانان غواړمه
چې په ښایست کې ښاپېرۍ وي ربه
هغه ملګرې د خپل ځان غواړمه
ځانته شین خال د جانان نه خوښومه
ورسره پوزه کې پېزوان غواړمه
که دې ډیوې سترګې د بل نصیب شوې
پل چرخي سره زندان غواړمه
په تمانچو سترګې چې تا ویشتلې
د ټپي زړه درنه تاوان غواړمه
زه د عصمت ملنګ نه هره ورځې
د یاراني ترېنه داستان غواړمه
د بل وطن پېغلو صفت مه کوئ
حقمل صافي لور د افغان غواړمه

***

غزل

عصمت الله ملنګ

چې ښاپېرۍ مې له وطن نه تښتي
واپس وېنې مې له تن نه تښتي
خزان راغلی تور کارغان دي پکې
مستې بلبلې د خپل بڼ نه تښتي
هغه درې به بیا زرغونې نشي
شپونکي رمه د غره لمن نه تښتي
چا زیارتونه د ولیانو وران کړه
ملنګ بابا مې له مسکن نه تښتي
چا یې جنډې چا یې پنجرې دي وړې
زمونږه مړي له کفن نه تښتي
غزل یې ګورې ښاپېرۍ په زړه کې
روح د عصمت اوس له بدن نه تښتي

***

غزل

ف\ حیامي

زه یې ښایسته لکه د ګل غواړمه
تل ښاد اباد مې خپل کابل غواړمه
چې مې وطن ته څوک په سپکه ګوري
هغه د خدای پاک نه پاګل غواړمه
زما وطن لکه ایمان دی ماته
ځکه شیطان پکې وژل غواړمه
په دې هېواد مې خزان نه شي پېرزو
ورته سپرلی ځکه راتلل غواړمه
دلته بې قدره اوښکې ډېرې تویې شوې
نور ددې خوار ولس خندل غواړمه
چې پکې مینه څوک کولی نه شي
د داسې کلي ورانېدل غواړمه
افغانستانه په ماګران وطنه
دا رقیبان درنه شړل غواړمه
د حیامي جانان جانان وطنه
په هر یو بیت کې دې ستایل غواړمه

***

غزل

مامور خان غمشریک

تږی یم سېراب مې کړه سالار مې شه
مه مې وژنه ومې ساته یار مې شه
زلفې دې زندۍ کړه ما پرې ځوړند کړه
زه دې یم منصور جانانه دار مې شه
زه به سر او زړه پکې وروپېایم
خدای ته به یې ورسوو تار مې شه
تور یمه د مینې اور سېزلی یم
ښکلې کړه هر څه راته سینګار مې شه
زه یو نابلده مسافر یمه
ور مې وله ښکلیه خدای ته لار مې شه
ودې مرمه زه که درته سترۍ شم
اې د اشنا غمه په زړه بار مې شه

***

څلوریزه

عصمت الله ملنګ

درته به ونیسم زولې د منت
شمعې ازار چې د پتنګ وانخې

ستا دې قسم وي په دا دنګه ونه
نورې ښېرې د خوار ملنګ وانخلې

***

د فنا کاروان

سید عبیدالله نادر

یو شېبه لکه د ګرد په شان ښکاره شوم
په حیرت کې د جهان په ننداره شوم
لا په خپل عجز مې نظر نه وو لوېدلی
چې لدې دارِ فنانه اواره شوم

چې ښکاره په دې چمن کې یو نظر شوم
د فنا په دې کاروان کې هم سفر شوم
خوله مې خلاصه یو لمحه لکه غوټۍ کړه
د خزان په لاس په بڼ کې بیا پر پر شوم

ډېر عمرونه په تحقیق وم سرګردان
چې ځان پوه کړم په اسرار ددې جهان
پس له ډېرو ګروېږنو او څېړنو
دومره پوه شوم چې لا نه پېژنم ځان

***

غزل

مطیع الله سراچه وال

اې د کنړ خلکو دا احسان دې مونږ منو
تنر کې زړېدلی قهرمان دې مونږ منو

ټول خلک دې پښتانه دي د وطن په مینه مست دي
په غرو کې دې اوسېږي هغه زمیران دې منو
ستاسو قرباني باندې ملت فخر کوي
د توري او مېړانې ګل غازیان دې مونږ منو
د ستوري په شان خلک ګوره تا دې زېږولي
رښا یې پښتونخوا کړه داسې افغان دې مونږ منو
د لر او بر پښتون دپاره ځان یې وقف کړی وو
دا ستوري د سبا پاس په اسمان دې مونږ منو
هغه ستوري وو مونږ لره سبا د امېدونو
افسوس ستوری فنا شو دا خفګان دې مونږ منو
مرام یې وو خدمت تل له اوله و پښتنو ته
یووالی یې مرام وو دا ارمان دې مونږ منو

ستا په پل باندې به درومو وایم زه سراچه وال
که ژوند وو خوشحالۍ وه که زندان دې مونږ منو

***

د ادب کور

نسیم ستوري

لرو بر راباندې ګران دی
خپل کولتور راباندې ګران دی
چې د قام په مینه مست دی
هغه سر راباندې ګران دی
تل یې خاوره د ننګ ډکه
خړ خیبر راباندې ګران دی
د ادب دی ښکلی کور
پېښور راباندې ګران دی
دا زما د نسیم کلی
خپل تنر راباندې ګران دی

ښځه

عبدالغفور لېوال

د عرش له نوره راوتلې چینه
د عشق له خاورې سره ګډې اوبه
په دې هستۍ د ښځې نوم پورې شو
ادم یې سیورې د ښکلا ته ویده
دې لوېټې لاندې ماشوم للو کړ
له پاسه نور د خدای پرې وورېده
ماشوم پرې پوه نه شو ادم خبر نه
ښځې د ستورو هومره رنځ ولیده
ماشوم چې وړی شو شیدې یې ورکړې
ادم چې سترۍ شو دې ونازاوه
ښځه هم وږې وه هم سترې سترې
هېڅ څوک په دغه راز ونه پوهېده
ماشوم چې لاس خلاص کړ د مور خندا وه
ماشوم چې لاس خلاص کړ د مور خندا وه
ادم چې لاس پرانیست ، ددې په کې زړه

***

زاري

خیر محمد زهیر دشماري

زما د ژوند په شاړه للمه ځمکه
راټوکېدلي څو رنګین ګلونه
لکه د ښکلي جانان حسین حسین ګلونه
اې د ژوندون د بڼ ښایسته مالیاره
د کایناتو ربه
د ټول جهان واکداره
درته زاري کوم ، منت کوومه ، سوال کوومه
ته پرې د رحم باران وورووه
پدې سوکړه وطن کې
لکه زهیر اسماري
چې د هاړ په لمر یې ونه سزې

***

له محمدالله کټوازي سره مرکه

مرکه: سعادت مشواڼی

پ: که د هرڅه نه اول راته د خپلې پېژندګلو په اړه معلومات راکړې مننه به مو وي؟

خ: زما نوم محمد الله دی کټوازی می تخلص دی والد صیب می باز محمد نومېږي، د پکتیا ولایت د یحیی خېل ولسوالی د غني خېل کلي اوسېدونکی یم.

پ: څومره موده وشوه، چې د موسیقۍ پلو ته راغلي یې؟

خ: تقریباً دیارلس کلونه وشول، چې د موسیقۍ میدان ته راغلی یم.

پ: ستاسو په کورنۍ کې نور سندرغاړي هم شته؟

خ: زمونږ په کورنۍ کې نور هنرمندان نشته.

پ: ددې هنر استاد دې څوک دی؟

خ: خاصه زده کړه مې د چانه نده کړې استاد نلرم.

پ: دې فن ته څنګه راغلی، ځکه چې تاسو ددینه اګاهو په دیني زده کړه بوخت وئ؟

خ: بلې! دا سمه ده، چې ما د مکتب زده کړه نده کړې. بلکه په مدرسه کې په دیني زده کړه بوخت وم تر ډېره حده مې اسلامي زده کړه کړې. بلکه د شوق له مخې د موسیقۍ ډګر ته راغلم.

پ: زړګیه د خوښې هنرمند مو څوک دی؟

خ: ټول هنرمندان مې خوښ دي. خو بیا هم عبدالله مقری او عبدالله قرباغی صیب ډېره خوښوم. چې د عبدالله مقري صیب نه ډېر متاثره یم دده غږ راباندې ډېر خوږ لګېږي.

پ: تاسو خو د شعر درباب ته هم ورګډ شوي یاست تر اوسه مو څومره شعرونه لیکلي؟

خ: شاعر خو نه یم. ځکه تر اوسه زه خپل ځان د یو هنرمند په صفت پېژنم. خو بیا هم کله کله یو شعر نیم جوړووم کله. چې کېسټ کوم پخپل غږ پکې یو څه خپل شعرونه هم وایم.

پ: ددې دپاره، چې ستاسو شعر نور هم پیاوړی شي باید د یو شاعر په صفت په مشاعرو کې ګډون وکړئ تر اوسه مو په مشاعرو کې ګډون کړی که څنګه؟

خ: پوهېږم. چې په مشاعرو کې د ګډون سره شعر پیاوړی او ښکلی کېږي اما تر اوسه پورې ما په مشاعرو کې برخه نده اخستې او نه د پښتو کومې ادبي ټولنې سره تړون لرم څه موده مخکې "د ناز خوبونو" نومې کېسټ د موادو په اړه ماته وویل شول. چې یو اتیا سندره پکې شامله کړم بس وخت هم کم وو په هماغه ستهو دیو کې مې جوړه او هم سمدستي مې پخپل غږ وویله زما د شاعرئ مثال دغه شان دی.

پ: څومره کېستونه مو بازار ته راغلي؟

خ: د دوه سوه نه تر دوه سوه شلو تر ما بینه به وي.

پ: سره له دې، چې دیارلس کلونه کېږي، چې دې فن ته راغلې یاست د دومره کمو کېستونو لامل او باعث څه دی؟

خ: سمه ده، چې پدغه موده کې دغه نمبرې ډېرې کمې دي اما زما ستېج پروګرامونو ته ډېره مخه ده د کېستونو سره مې دومره علاقه نشته بیا هم، چې کله پاکستان کې یم یو کېسټ نیم کووم.

پ: خارج ته مو سفرونه کړي؟

خ: ولې نه ډېر ځم راځم لیکن د خپل فن په حواله دوبی، ابوظهبی، العین او شارجه ته ډېر تللی یم.

پ: د کومې ښځینه هنرمندې سره ګډ کېسټ لرې؟

خ: نه یې لرم او نه یې سره کوم.

پ: د عمر ډېر وخت دې چرته اړولی؟

خ: په کراچی، کویټه او کټواز کې، خو دا په هغه صورت کې، چې دلته یم.

پ: د لومړي ځل دپاره مو د چا شعرونه په خپل خوږ غږ کې زمزمه کړي؟

خ: د اول ځل دپاره مې خپل دوه شعرونه وئیلي دي.

پ: ستاسو وروستی کېسټ څه نومېده او تاثرات یې څه و؟

خ: اوس را څخه پوره خبره هېره ده غالباً، چې تپې وې د کویټې شمیم میوزک سنټر ریلیز کړی و او اورېدونکو ډېر زیات خوښ کړی و.

پ: ستاسو په کېستونو کې مصرعې نه وي اکثر والیمونه مو په غزلو او اتنې سندرو مشتمل وي، ما هم ستاسو د ډېرو مینه والو څخه دغه خبرې کمی احساس کړی پدې اړه که څه معلومات راکړې ښه به وي ستاسو د مینه والو به هم تسلي وشي

خ: دا سمه ده، چې خصوصاً نن سبا د تپو پلو ته ډېر مخه شوي سندر غاړي سندرې او غزلې ډېرې کمې وایي. مګر بنیادي خبره داده، چې زمونږ زیات اورېدونکي او مینه وال اتنې سندرې خوښوي او هم زمونږ په علاقه کې اتڼ زیات شهرت لري په تپو کې اتڼ خوند نه کوي اتنې خپلې سندرې وي مونږ. ځکه تپې ویل نه خوښوو بیا هم زه خپل اورېدونکي او مینه وال نه خفه کوم کوښښ به کوم. چې په اینده نمبرو کې تپې حتمي شامل کړم.

پ: څو کلن یې د خېره او واده مو کړی؟

خ: دا مهال دېرش کلن یم واده مو هم کړی دوه ځامن یوه لور لرم.

پ: د دنیا د نورو چینلونو څخه ستاسو شایسته شایسته سندرې وخت په وخت نشرېږي مګر یوه د ازادۍ راډیو ده، چې اکثر د "شایستې وزیرې" سندره نشروي، چې خلک ترې یوڅه اندازه تنګ راغلي سره له دې، چې د دنیا د هر ګوټ څخه ستاسو په غږ د سندرې فرمایش کېږي، خو بیا هم همدغه سندره ورته نشر کوي پدې حقله یوڅه معلومات راکړئ؟

خ: رښتیا هم، چې زه ډېر مینه وال لرم په چینلونو زما د سندرې په وخت خصوصاً ماته هم ډېر زنګونه د خارج نه کېږي د ازادۍ راډیو د شایستې وزیرې سندرې په حقله به زه ووایم، چې خلک یې تر پوزې راوستلي رښتیا هم اوس. خو زما ډېرې سندرې دې ډګر ته راغلي خو زه فکر کوم زما نورې سندرې به ورسره نه وي زما هم دغه خوښه نده، چې ټول عمر دې پرې دغه یوه سندره نشر شي.

پ: دغې سندرې شاعر څوک دی؟

خ: ما خپله لیکلی دی بلکه مصریزه ده.

پ: پدې دومره موده کې د خپل کوم کېسټ نه مطمین یې مینه والو مو کومه هنري ډالۍ ډېره خوښه کړې؟

خ: مونږ خپل مطمین توب ته نه ګورو مونږ د اورېدونکو مطمین کېدل خپل مطمین توب ګڼو پدې نږدې وختونو کې زما تازه هنري ډالی "د ناز خوبونه" مینه والو ډېره خوښه کړې. چې په ډېره کمه موده کې په بازار کې ختمه اوس نه موندل کېږي.

پ: په دنیا کې ډېر څه خوښوې؟

خ: ستاسو د پوښتنې په مطلب سم پوهه نه شوم ډېر څه دي، چې زه یې خوښوم یعنې مور، پلار خوښوم. مینه خوښوم. دولت خوښوم. ځکه چې غریب انسان په هر ځای کې سپک ګڼلی شي خصوصاً مطالعه ډېره خوښوم. چې دشپې تر ډېره وخته پورې مطالعه کوم.

پ: څه رقم شعرونه خوښوې په شاعرانو کې کوم د خوښې شاعر لرې؟

خ: ما مخکې ذکر کړ، چې مطالعه ډېره کوم یعنې زه د ورځپاڼو نه علاوه دشپې په وخت د شاعرانو شعري ټولګې لولم لعر په ګوته نه پتېږي ښه شعر ته هر څوک ښه وایي هر شعر په خپل ځای یو مقام لري په خپل خپل ځای د قدر وړ دي لیکن زما ملي او ساده محلي شاعري ډېره خوښېږي ښه شعر. چې د هر چا وي هم یې په کېستو کې وایم څه موده اګاهو په "سوز نوم" کتاب یو څو شعرونه زما خوښ شول د کېسټ دپاره مې انتخاب کړل یعنې هغه مهال زما له تاسو سره ملاقات نه و شوی دا دی اوس مې د لومړي ځل دپاره در سره د مرکې په وخت لیدنه وشوه د امثال ښکاره ددې ثبوت دی، چې ما د شعر په انتخاب کې شخصیت ته ندي کتلي بلکه ما مدام د شعر وزن ته کتلي هغه که هرڅوک او که د هر چا شعر وي.

پ: اوس، چې مو کوم تازه کېسټ بازار ته راځي څه نومېږي؟

خ: د کېسټ دپاره مو د یوڅه موادو انتخاب کړی. چې د مینه والو د توقعاتو سره سم به پکې تپې هم شاملې وي. چې دغه کېسټ به "امېل پروګرام" په نوم سره ډېر زر بازار ته راشي.

پ: د پښتو موسیقۍ په نسبت خلک هندې سندرې ډېرې اورې ستاسو په اند ددې اصل لامل څه شی دی؟

خ: ددې ډېر علتونه دي لومړی دا چې د هندي موسیقۍ سره ډېر زیات محنت او زیار ویستلی شي د مناسب او موزون کلامونو انتخاب پکې کېږي دلته په کېسته هماغومره خواري نه کېږي او نه څوک د کلام وزن ته ګوري په هندي ټولنه کې هنرمند شاعر او لیکوال ته په ښه نظر کتلی شي دلته هنرمند او سنډر غاړي ته ډم او شاعر ته لیونی وایي اما په ځینو ځایونو کې. خو شاعر ته هم د ډم نسبت کېږي نه د خلکو سره د فن او فنکار قدر شته او څو زمونږ د هنر مندان او شاعران هم په اکوبکو سر دي او هم تر ډېره حده پورې د پښتنو مزه هم ورکه شوې ده بس رواجونه او دودونه یې راخپل کړي بس معامله ګډه وډه ده.

پ: څه ارمان به زړه کې لرې؟

خ: د انسان د پیداش نه واخله تر قبره پورې په هر پل ارمان ارمان وي زما هم ډېر ارمانونه په زړه دي لیکن غټ ارمان مې په خپل خوږ او ګران هېواد کې د جنګونو خاتمه د سولې او امن ټینګښت دی. چې دغه ارمان مې تر سره شي بیا به دومره کړم او ګایل لحد ته لاړ نشم.

پ: که د خپل ژوند یوه خاطره راته بیان کړې خوشحاله به مو کړې؟

خ: زمونږ د افغانانو د ژوند هره لحظه خاطره خاطره ده تاسو په خپله پوښتنه کې له ماڅه وغوښتل. چې په خاطره مو خوشحاله کړئ اما زما سره څه داسې د خوشحالئ خاطره نشته. چې ستاسو د خوشحالی لامل شي چوپه خوله به ښه وي. چې د بیانونو څخه یې تېر شو د خاطرې په ځای به درته د شعر یو بیت وایم:

خوشحالي نشته په غمونو کې مو شپې تېرېږي
په مشکلاتو کې د ژوند ټولې لمحې تېرېږي

پ: که څه پیغام لرئ، نو هم یې وواياست؟

خ: بلې پیغام مې خپلو هېوادوالو ته دا، چې د جنګونو څخه دې لاس واخلي چاروا کو ته مې پیغام څه. چې سوال دی نور دې د چوکو د حصولې د حرص په غرض وینې تویول بند کړي د هېواد ټولو مامورینو ته مې پیغام دی. چې په پوره صداقت سره د هېواد خدمت ته ملا وتړي او خصوصاً ځوان کول ته مې پیغام دی. چې پښتو هېره نکړي پښتو ته شاه نکړي باید پښتو ووايي ویې لیکي پښتو په ځان او قام کې راولي.

پ: کټوازی صیب د وخت د راکولو یو نړۍ مننه؟

خ: له تاسو نه هم مننه کوم.

***

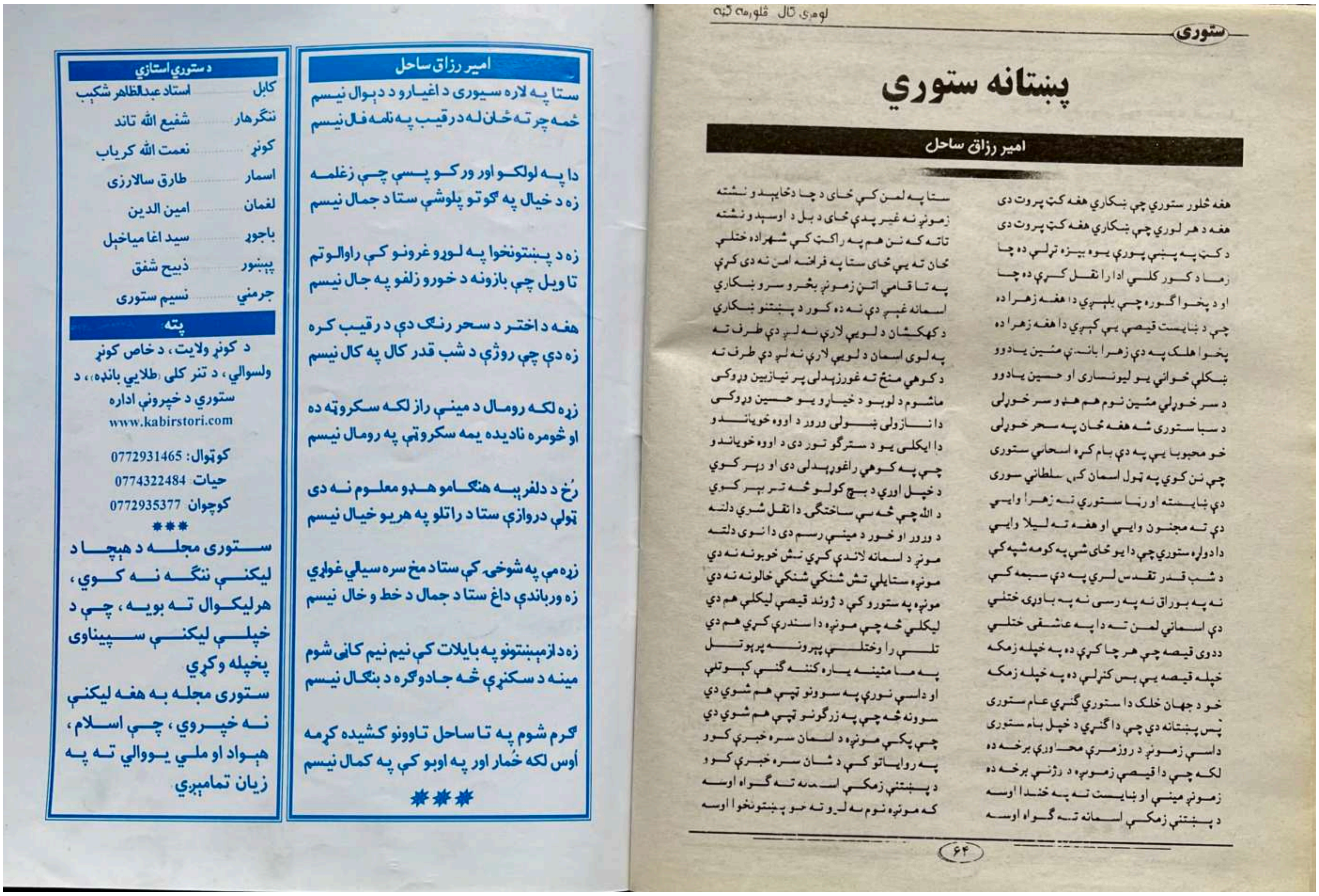

لومړی کال ځلورمه ګڼه

ستوری

پښتانه ستوري

امیر رزاق ساحل

هغه څلور ستوري چې ښکاري هغه کټ پروت دی
هغه د هر لوري چې ښکاري هغه کټ پروت دی
د کټ په پښې پورې يوه بيزه تړلې ده چا
زما د کور کلي ادا را نقل کړې ده چا
او د پخوا ګوره چې بلبږي دا هغه زهرا ده
چې د ښايست قيصې يې کېږي دا هغه زهرا ده
پخوا هلک په دې زهرا بانډې مئين يادوو
ښکلې خواني يو ليونتاری او حسين يادوو
د سر خوړلي مئين نوم هم هډو سر خوړلی
د سبا ستوری شه هغه ځان په سحر خوړلی
خو محبوبا يې په دې بام کړه اسماني ستوری
چې نن کوي په ټول اسمان کې سلطاني سوری
دې ښايسته او رڼا ستوري ته زهرا وايي
دې ته مجنون وايي او هغه ته ليلا وايي
دا دوله ستوري چې دا يو ځای شي په کومه شپه کې
د شب قدر تقدس لري په دې سبعه کې
نه په بوراق نه په رسی نه په باوري ختلي
دې اسماني لمن ته دا په عاشقی ختلي
ددوی قيصه چې هر چا کړې ده په خپله ژمکه
خپله قيصه يې بس کنړلې ده په خپله ژمکه
خو د جهان خلک دا ستوري ګڼي عام ستوری
پس پښتانه دي چې دا ګڼي د خپل بام ستوري
داسې زمونږ د روزمرې محاورې برخه ده
لکه چې دا قيصې زمونږه د ژړنې برخه ده
زمونږ مينې او ښايست ته په خندا اوسه
د پښتنې ژمکې اسمانه ته ګواه اوسه

ستا په لمن کې ځای د چا دځايېد و نښته
زمونږ نه غير پدې ځای د بل د اوسېد و نښته
تا ته که نن هم په راکټ کې شهزاده ختلې
ځان ته يې ځای ستا په فراخه امن نه دی کړې
په تا قامي اتڼ زمونږ بخرو سرو ښکاري
اسمانه غبږ دې نه ده کور د پښتنو ښکاري
د کهکشان د لويې لارې نه لږ دې طرف ته
په لوی اسمان د لويې لارې نه لږ دې طرف ته
د کوهې منځ ته غورځېدلی پر نيازبين ورکی
ماشوم د لويو د خيارو يو حسين ورکی
دا نازولي ښولي وروړ د اووه خويانډو
دا ايکلی يو د سترګو تور دی د اووه خويانډو
چې په کوهې راغورځېدلی دی او ډېر کوي
د خپل اورې د بيچ کولو څه تر بېر کوي
د الله چې څه سې ساختګی دا نقل شري دلته
د وروړ او خور د مينې رسم دی دا نوی دلته
مونږ د اسمانه لاندې کړې نش خوبونه نه دي
مونږه ستايلي تش شنکې خالونه نه دي
مونږه په ستورو کې د ژوند قيصې ليکلې هم دي
ليکلې څه چې مونږه دا سندرې کړې هم دي
تلې را وختلې پېرونه پرېوتل
په ما مئينه ياره کتنه ګڼې کېوتلې
او داسې نورې په سوونو تپې هم شوي دي
سوونه څه چې په زرګونو تپې هم شوي دي
چې پکې مونږه د اسمان سره خبرې کړو
په روايتو کې د شان سره خبرې کړو
د پښتنې ژمکې اسمانه ته ګواه اوسه
که مونږه نوم نه لرو ته خو پښتونخوا اوسه

۶۴

امیر رزاق ساحل

ستا په لاره سیوری د اغیارو د دېوال نیسم
څه چر ته ځان له د رقیب په نامه فال نیسم

دا په لولکو اور ورکو پسې چې زغلمه
زه د خیال په ګوتو پلوشې ستا د جمال نیسم

زه د پښتونخوا په لوړو غرونو کې راوالوتم
تا ویل چې بازونه د خورو زلفو په جال نیسم

هغه د اختر د سحر رنګ دې د رقیب کره
زه دې چې روژې د شب قدر کال په کال نیسم

زړه لکه رومال د مینې راز لکه سکروټه ده
او څومره نادیده یمه سکروټې په رومال نیسم

رُخ د دلفرېبه هنګامو هډو معلوم نه دی
ټولې دروازې ستا د راتلو په هریو خیال نیسم

زړه مې په شوخۍ کې ستا د مخ سره سیالي غواړي
زه ورباندې داغ ستا د جمال د خط و خال نیسم

زه د ازمېښتونو په بایلات کې نیم نیم کانی شوم
مینه د سکنړې څه جادوګره د بنګال نیسم

ګرم شوم په تا ساحل تاوونو کشیده کړمه
اُوس لکه خُمار اور په اوبو کې په کمال نیسم

***

د ستوري استازي

کابل	استاد عبدالظاهر شکیب
ننګرهار	شفیع الله تاند
کونړ	نعمت الله کریاب
اسمار	طارق سالارزی
لغمان	امین الدین
باجوړ	سید اغا میاخېل
پېښور	ذبیح شفق
جرمني	نسیم ستوری

پته

د کونړ ولایت، د خاص کونړ ولسوالي، د تنر کلی (طلایي بانډه)، د ستوري د خپرونې اداره
www.kabirstori.com

کوټوال: 0772931465
حیات 0774322484
کوچوان 0772935377

***

ستوری مجله د هېچا د لیکنې ننګه نه کوي، هرلیکوال ته بویه، چې د خپلې لیکنې سپیناوی پخپله وکړي
ستوری مجله به هغه لیکنې نه خپروي، چې اسلام، هېواد او ملي یووالي ته په زیان تمامېږي

ستوری Stori

خپلواکه، ادبي او کولتوري خپرونه

*****

د امتیاز څښتن:د خاص کونړ ادبي او کولتوري ټولنه
مسئوول مدیر: عرفان اللهّ کوټوال مرستیال: هدایت اللهّ حیات
کتنیلاوی: بصیر بیدار ستوری، محمد داود صدیقي، عصمت اللهّ ملنګ، فضل الهادي عاصم، میرسلام مجاور، ګلرنګ کوچوان
سلاکاره ډله: مرستیال څېړونکی وجیه اللهّ شپون، عبدالقیوم زاهد مشوانی، شفیع اللهّ تاند
همکار غړي: رحیم اللهّ خان، داود شاه داود، صادق فقیر، رضوان الله شپون

د " ستوري " استازي:
کابل: عبدالظاهر شکیب ننګرهار: شفیع الله تاند
کونړ: نعمت الله کریاب اسمار: طارق سلارزی
لغمان: امین الدین باجوړ: سیداغا میاخیل پېښور: ذبیح شفق
جرمني : نسیم ستوری